

פרשת תזריע	
<p>וידבר יהוה אל משה לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וגו' רבי אלעזר פתח¹ (שיר ג א) על משכבי בלילות בקשתי וגו' על משכבי במשכבי מבעי ליה מהו על משכבי² אלא כנסת ישראל אמרה קמי קודשא בריך הוא ובעאת מניה על גלותא³ בנין דהיא יתבה בין שאר עמין⁴ עם בנהא ושכיבת לעפרא⁵ ועל דהיא שכיבת בארעא אחרא⁶ מסאבא⁷ אמרה על משכבי בעינא דכאיבנא (נ"א דשכבינא) בגלותא⁸ ועל דא בקשתי את שאהבה נפשי⁹ לאפקא¹⁰ לי</p>	<p>וידבר ה' אל משה לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וגו', רבי אלעזר פתח על משכבי בלילות בקשתי וגו'. על משכבי, היה צריך להיות במשכבי, מה זה על משכבי, אלא כנסת ישראל אמרה לפני הקדוש ברוך הוא ומבקשת ממנו על הגלות משום שהיא יושבת בין שאר העמים עם בניה ושוכבת לעפר, ועל שהיא שוכבת בארץ טמאה אחרת, אומרת על משכבי אני מבקשת, שאני כואבת (שוכבת) בגלות, ועל זה בקשתי</p>

¹ טעם פתיחה זו לפי שרוצה לפרש אשה כי תזריע קאי על השכינה, דהיינו כשמעשה התחתונים הגונים, אזי המלכות מתקשטת בקישוטים נאים, ואז הזכר מתעורר ע"י אותם הקישוטים הטובים, ותאוותו מרובה והמ"ד גוברים, ולכך וילד זכר, כמ"ש לקמן מה ע"ב. ולכך הביא פסוקים אלו שמדברים על השכינה פסוק זה, דעל משכבי, וכן אשת חיל דלקמן שכולם מדברים על השכינה (מ"מ).

² שפירושו על ענין משכבי (רח"ו). עם היות שפסוק זה ידבר על הגלות, אין ספק שכל שיר השירים נאמר בהיותה שוכבת בחיק המלך, אלא בהיותה מתנפלת על גלותה, גלוי לה שעתיד להיות (אור יקר).

³ ידוע ששיר השירים קדש קדשים והוא בסוד חכמה, וכו' כנגד אצילות וכו'. ואמנם בימי שלמה הוה קיימא סיהרא באשלמותא, ורחל היתה תמיד פב"פ עם בעלה, אכן מאז בהיותה קמי קב"ה ממש לפניו, ובעאת מיניה על גלותא, פי' על הגלות המעותד לבא, שמאז הקדימה תפילה לצרה. והיתה הכוונה על הגלות הארוך הלזה (רמ"ז).

⁴ ירדה בעוה"ר עד המלכות דקלי' ונפלו כל המין שלה, והיינו עם בנהא (רמ"ז).

⁵ היינו חורבן בית המקדש שאין לה כסא וכו' יש עפר יפה קדוש ויש עפר תחת קרקע המשכן שהוא עפר שאינו עושה פירות ויש בו קללה שנאמר בו ויתן אל המים (אור יקר). ושכיבת לעפרא, הרי עיקר הצרה שהיא שפלה בתחתית השפלות, והוא לשון משכבי [לפי זה מש"כ בפסוק "בלילות" פי' ב' הנקבות של הטומאה נקראות נוקבי דתהומא, והן הן לילית רבתא כנגד בינה ולילית זעירתא לעומת רחל, והיינו בלילות, פי' בשני הלילות (רמ"ז). שירדה לבריאה הנקרא עפר בסוד העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, ולפי זה על משכבי, ר"ל המלכות אומר על שכיבתי בעפר בגלות שנק' לילות בקשת וכו' אבל ר' יצחק דלקמן מפרש על משכבי הוא על ענין הזווג שנפסק בגלות ולכך בקשתי וכו' (מ"מ).

⁶ היינו רשות השרים (אור יקר).

⁷ שאינם טהורים אלא החצונים שליטת הקלי' (אור יקר).

⁸ ירצה שאין פירוש בקשתי את שאהבה נפשי שבקשת לת"ת, שהרי היא עמו קמיה כדפירשנו, אלא בקשתי בקשה זו מהת"ת שנקרא שאהבה נפשי, והבקשה היא דכאיבנא בגלות והיינו כאב שאוחז את הגוף המלומד לשכב על גבי מצע ועתה לעפר וזהו שאמר על משכבי העכור הגורם לי כאב דהיינו משכבי הגליות דהיינו בלילות בקשתי על תיקון ענין זה מת"ת שהוא את שאהבה נפשי (אור יקר). הכונה שהיא חולה וכמוטלת על ערש דוי, שכן מצינו לשון משכב אצל חולה וכו', וכמו כן טומאת ארץ הטמאה גורם לה חולי וכאב, כי זו היא מדת טומאת הנדות שמסבבת צירים וחבלים לנקבה, וכו', והוא מחמת התעוררות הגבורות הקשות וכו'. אך זהו סימן טהרתה, רצוני לומר שהחיצונים סוברים שכיון שהושפלה עד תכלית השפלות שאין עוד תקוה לגאולתה שהרי היא מגואלה ביניהם, ואינו כן שח"ו אין להם שליטה אלא בחיצוניות אבל תוכיות הקדושה בל ישלוט זר במעין חתום, כי על כן נקראת בתולה. והעד על זה מה שהיא נכאבה תמיד (רמ"ז).

⁹ ירצה מחמת שאני מרגשת שפלותי ושאני מוטלת על משכבי לכן בקשתי את שאהבה נפשי, ה"ס ההוא רוחא [דשביק] דבגוה [עי' ע"ח שער המוחין פרק ה וזהר ח"ב קא ע"א] הנקרא נפשה ממש ושבה נעשית כלי לבעלה, כי אם ח"ו היתה נטמעת בין האומות כסברתם הלא הם אינם חפצים בחיבור החסדים כי אין בהם יכולת להתבסס, והם במדרגת הנפש הנכרתת שאין לה עוד שייכות עם הרוח כידוע מסוד הכרת, אבל אני נפשי אוהבת וחושקת לצאת מן הגלות לשוב להתחבר עם בעלי (רמ"ז).

¹⁰ על ידי שיתייחד עמי בגלות וע"י יחודו אתרפא, שבהיות ייחוד המלכות עם הת"ת אין גליות, וזהו שדקדק ואמר לאפקא לי מיניה בקשתי את שאהבה נפשי, שפי' שאהבה נפשי ירצה אהבת המלכות הנקראת נפש והוא סוד החבוק שע"י אותה האהבה המתעוררת מימין ומשמאל נגמר הייחוד ויהיה הענין שבשלותה היא מתנפלת על היחוד באותו הזמן כאלו הוא זמן הגלות וצערו והיא מתפללת על תיקונה ולא נמצא וזהו שאמר בקשתי (אור יקר).

<p>מניה בקשתיו ולא מצאתיו¹ דלאו אורחיה לאזדווגא</p>	<p>את שאהבה נפשי, ולהוציא אותי ממנו, בקשתיו ולא מצאתיו, שאין דרכו להזדווג</p>
<p>מב/ב</p>	
<p>בי אלא בהיכליה² קראתיו ולא ענני דהא בני עמין אחרנין יתיבנא³ וקליה לא שמעין אלא בנוי⁴ דכתיב (דברים ד לג) השמע עם קול אלהים וגו'</p>	<p>עמי אלא בהיכלו. קראתיו ולא ענני, שהנה בין עמים אחרים אני יושבת, ואין שומעים את קולו אלא בניו, שכתוב השמע עם קול אלהים וגו'.</p>
<p>רבי יצחק אמר⁵ על משכבי בלילות אמרה כנסת ישראל על משכבי אתרעמנא קמיה⁶ דיהא מזדווג עמי למחדי לי ולברכא לי בחידו שלים דהכי תנינן דמזווגא דמלכא בכנסת ישראל כמה צדיקים ירתו ירותת אחסנתא קדישא וכמה ברכאן משתכחי בעלמא</p>	<p>רבי יצחק אמר על משכבי בלילות אמרה כנסת ישראל, על משכבי התרעמתי לפניו, שהיה מזדווג עמי לשמח אותי ולברך אותי בשמחה שלימה, שכך שנינו, שמזווג של המלך עם כנסת ישראל כמה צדיקים ירשו ירושת נחלה הקדושה, וכמה ברכות נמצאות בעולם.</p>
<p>רבי אבא הוה אזיל לכפר קניא (ס"א בפרקמטיא) למערתא דלוד והווי עמיה רבי יוסי ורבי חייא אמר רבי יוסי כתיב (משלי יב ד) אשת חיל עטרת בעלה וגו' אשת חיל דא כנסת ישראל וכרקב בעצמותיו מבישה אלו, [זו האמונה של שאר] העמים שאין</p>	<p>רבי אבא היה הולך לכפר קניא [בסחורה] למערת לוד, והיו עמו רבי יוסי ורבי חייא. אמר רבי יוסי כתוב אשת חיל עטרת בעלה וגו', אשת חיל זו כנסת ישראל, וכרקב בעצמותיו מבישה אלו, [זו האמונה של שאר] העמים שאין</p>

¹ היינו על ענין התעוררותה בגלות אל הייחוד, ומפני חסרון תיקוניה א"א, וזהו שאמר דלאו אורחיה לאזדווגא בי אלא בהיכליה (אור יקר). עודנה בתוך הגלות, שישראל נותנים לה עוז ותעצומות בתורתם ותפילתם ועשייתם המצות וכוונתם לייחד ייחודים ולעשות זוג ז'ן, ואין לאל ידם לעשותו בשלימות כי אין כח בימי הגלות רק לחדש נשמות ישנות ומגולגלות וכו', אבל זוג עצמי לא יעשה עד ביאת משיחנו במהרה בימינו ועוד י"ל דמ"ש ולא אורחיה וכו', אף בזמן הגלות קאמר, דאע"ג דיש זוג לז'ן כשל שבתות וימים טובים, הלא אין אותו הזוג במקומם דז'ן אלא שמתעלים להיכלא דא"א, כי אין אופן להעשותו במקומם מפני שליטת החיצונים, והיינו דקאמר דלאו אורחיה, ר"ל בגלות, אלא בהיכליה, הוא בהתעלותו להיכל א"א וזה לא נחשב הזוג שלו, ולעומת כן אמרה בקשתיו, פי' במקומו, ולא מצאתיו, פה כי עלה למעלה (רמ"ז).

² בהיות בה קישוטיה והיא בהיכלא בתיקוני קשוטיה מקדש היכל וקרבן והיא בת מלך פנימה שאז אין חלק לחיצונים בייחוד ההוא אמנם בגלות חוץ מהיכלו אין דרכו מפני שימצאו שם הזרים והנה אמר בקשתיה ולא מצאתיהו לא מבעיא להדבק עמו ממש ייחוד הגמור אלא אפילו מאחורי המסכים הרבים אקרא בקול ויענני בקולו ויתיחדו קולי בקולו צד הזכר שבי בצד הנקבה שבו אף אין זאת (אור יקר).

³ ואין ראוי שיפגם ויטנף קולו בהם שאין קולו נשמע אלא לטהורים וזהו שאמר וקליה לא שמעין אלא בנוי (אור יקר).

⁴ שעם היות שהיתה נבואה לנביאי האומות לא בקול ח"ו אלא בקרי ולא בקריאה ולזה קליה לא שמעין אלא בנוי ואלו שהם מצרנים אלי פסולים לשמוע קולו לכך אין קולו מתפשטת למטה אלי ביניהם בגלות (אור יקר).

⁵ הנה הוא מפרש משכבי מלשון זוג, ואין ספק שגם הוא מורה מה שנז"ל מחוסר הזוג בזמן הגלות, אבל מפרשו על זוג שנעשה בגלות בחסד ה' וכמעט שאינו ע"י בני אדם, והוא של יעקב ולא שגדול כחו (רמ"ז).

⁶ שאינו מקיים עמי מצות עונה שדרכו היה דהוה מזדווג עמי למחדי לי מצד הבינה צד השמאל ולברכא לי מצד הימין והחסד והיינו אומרו את שאהבה נפשי מימין ומשמאל בחידו שלים מהאמצע ששם שלום משתי צדדים יחד, והיינו קראתיו ולא ענני (אור יקר). בלילה הזוג עם לאה, ורחל היא תחת המטה ומשכבה היא בבריאיה וכו' לכן השכינה אמנו רחל מרעמת מה שהוא על משכבי בלילות שהוא אחר חצות ואז אני צריכה לירד לבריאיה והזיווג הוא על משכבי באצילות וכו' אם היה עמי הזיווג היה יוצא ממנו נשמות לכמה צדיקים משא"כ כשהזוג עם לאה אין יוצאים נשמות וכו' (מ"מ).

⁷ אלן שאר עמין בני לילית אשת זנונים והיא מבישה וירצה רקב בעצמותיו שהעצמות העליונות הם תיקוני האברים העליונים שהם ספירות עליונות ובהם בחינות בסוד רמ"ח אברים ולילית ובניה הם מעיקין פוגמין למעלה בהיותם נזונים משם והיינו קוצים שהם עוקצים לעמלה בצעקתם הב הב (אור יקר).

<p>מהימנותא דשאר) עמין דקודשא בריך הוא לא יכיל למסבל לון בעלמא כמה דאת אמר (ויקרא כ כג) ואקוין במ כהני קוצין וכובין דדחקין ליה לבר נש ולא יכיל למסבל לון</p>	<p>הקדוש ברוך הוא יכול לסבול אותם בעולם, כמו שנאמר ואקוין במ, כאותם קוצים ודרדרים שדוחקים את האדם ולא יכול לסבול אותם.</p>
<p>אמר רבי אבא הכי הוא ודאי אשת חיל דא כנסת ישראל דהיא נבירתה! מכמה חיילין וכמה משריין דמשתכחי בעלמא עטרת בעלה כמה דאת אמר (ישעיה סב ג) עטרת תפארת וכלא חד (ל"ג אשת חיל דא כנסת ישראל דהא בזווגא דמלכא אפיקת כמה חיילין כמה משריין כמה צדיקים בעלמא וכלהו אקרונ בנים לקודשא בריך הוא ולכנסת ישראל כמה דכתיב (דברים יד א) בנים אתם ליהו"ה אלהיכם)</p>	<p>אמר רבי אבא כך זה ודאי, אשת חיל זו כנסת ישראל שהיא המושלת על כמה חיילות וכמה מחנות שנמצאים בעולם, עטרת בעלה כמו שנאמר עטרת תפארת והכל אחד [ל"ג אשת חיל זו כנסת ישראל, שהרי בזווג המלך הוציאה כמה חיילות כמה מחנות כמה צדיקים בעולם, וכולם נקראים בנים להקדוש ברוך הוא ולכנסת ישראל כמו שכתוב בנים אתם לה' אלהיכם].</p>
<p>עד דהוו אזלי אמר רבי אבא כל חד לימא מלה בכנסת ישראל רבי אבא פתח ואמר (משלי לא י) אשת חיל מי ימצא דא כנסת ישראל דאיהי אשת חיל כמה דאמרן מי ימצא כמה דאת אמר אשר ימצא אתכם באחרית הימים² (ל"ג מי ימצא לאנחא ביה קרבא) מי ימצא מאן יזכה למהוי בה בשלימו ולאשתכחא עמה תדיר כמה דאת אמר (תהלים כד ג) מי יעלה בהר יהו"ה וגו'³</p>	<p>בעוד שהיו הולכים אמר רבי אבא כל אחד יאמר דבר בכנסת ישראל, רבי אבא פתח ואמר אשת חיל מי ימצא זו כנסת ישראל שהיא אשת חיל כמו שאמרנו. מי ימצא, כמו שנאמר אשר ימצא אתכם באחרית הימים, (ל"ג מי ימצא ללחום בו קרב). מי ימצא, מי יזכה להיות עמה בשלמות ולהמצא עמה תמיד, כמו שנאמר מי יעלה בהר ה' וכו'.</p>
<p>ורחוק מפנינים מכרה מכרה מקחה מבעי ליה⁴ אלא לכל אינון דלא אתדבקן בה בשלימו ולא שלמין בהדה היא מכרה לון ואסגרא לון⁵ בידא דעממין אחרנין כמה דאת אמר (עי' ש"א יב ט⁶) ויעזבו בני ישראל את יהו"ה וימכור אותם ביד סיסרא וכדין בלהו רחיקין מאלין פנינים עלאין קדישין דלא יהא לון חולקא בהו הדא הוא דכתיב ורחוק מפנינים מכרה רבי חייא פתח קרא אבתריה ואמר בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר בטח בה לב בעלה דא קודשא</p>	<p>ורחוק מפנינים מכרה, מכרה, היה צריך להיות מקחה, אלא לכל אותם שלא נדבקו עמה בשלמות ולא שלמים עמה, היא מכרה אותם והסגירה אותם בידי עמים אחרים, כמו שנאמר ויעזבו בני ישראל את ה' וימכור אתם ביד סיסרא, ואז התרחקו כולם מאותן פנינים עליונות קדושות שלא יהא להם חלק בהן, זהו שכתוב ורחוק מפנינים מכרה. רבי חייא פתח בפסוק אחריו ואמר, בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר. בטח בה לב</p>

1 דרש חיל לשון חיילות (רח"ו). הוא על בחינתה בעטרת זעיר שהוא שרשה התחתון שלה בזעיר, ואז היא יורדת לבי"ע ששוררת על הכל (רמ"ז).

2 מביא ראיה מה אשר ימצא אתכם דהתם קאי על המלכות דכתיב באחרית הימים והיא המלכות שהיא סוף האצילות גם מי ימצא דהכי קאי על המלכות והיא הנק' אשת חיל (מ"מ).

3 כל עטרה דנוק' נקרא הר, ובסוד (תהלים כד ג) מי יעלה בהר ה', כמ"ש בפ' תזריע (מב ע"ב) ופ' אחרי מות (סח ע"ב). (דע"ה ח"ב קכה ע"ב).

4 פי' שר"ל יותר מפנינים שקשה לאדם לקנותם מקחה של המלכות גדול מהם, לפי שמי יוכל לזכות בה (מ"מ).

5 ומכרה כמו מכירתה (רח"ו). שיעור הכתוב מי שהוא רחוק מפנינים שהיא התורה ומצותיה מוכרת אותו לאו"ה וע"ד ושלל לא יחסר (מ"מ).

6 ז"ל: וְחַיָּה אֵת ה' אֱלֹהֵיהֶם וַיִּמְרֹאוּ אֶתְּם יְדֵי סִסְרָא רַצְבָּא חָצוֹר בְּיַד לַיִם בְּיַד מֶלֶךְ מוֹ בַּיָּם וְעַיִן רַמְזָא לַעִיל מֵעַבְיָ: צ"ע שהרי אין פסוק זה במקרא אלא (משלי כה, ה) ויכון בצדק כסאו, ונלע"ד שהוא על דרך מה שכתבתי לעיל דף ו ע"א גבי בתולת ישראל, שפעמים הרבה שומרים הטעמים ולא המלות.

<p>ברוך הוא דבגיני כך מני לה על עלמא לאתדברא עלה כל זיונין דיליה אפקיד בידהא וכל אינון מגיחי קרבא ועל דא ושלל לא יחסר¹</p>	<p>בעלה, זה הקדוש ברוך הוא, שלכן מנה אותה על העולם להנהיג אותו, וכל כלי הזיין שלו הפקיד בידיה, וכל אותם לוחמי הקרב, ועל כן ושלל לא יחסר.</p>
<p>רבי יוסי פתח קרא אבתריה ואמר גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה גמלתהו טוב היא זמינת טב לעלמא² זמינת טב להיכלא דמלכא³ ולבני היכליה⁴ ולא רע בגין דכתיב (בראשית ב ט) ועץ הדעת טוב ורע⁵ טוב אימתי בזמנא דאינון ימי השמים⁶ נהרין עלה ומזדווגן עמה כדקא יאות דאינון ימי חייה בגין דעץ החיים שדר לה חיים ונהיר לה ובההוא זמנא גמלתהו טוב ולא רע⁷ אמר רבי אבא שפיר הוא וכלהו קראי בכנסת ישראל אתמרו</p>	<p>רבי יוסי פתח בפסוק אחריו ואמר, גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה. גמלתהו טוב היא הכינה טוב לעולם הכינה טוב להיכל המלך ולבני היכלו. ולא רע, משום שכתוב ועץ הדעת טוב ורע. מתי טוב, בזמן שאותם ימי השמים מאירים עליה ומזדווגים עמה כראוי, שהם ימי חייה משום שעץ החיים שולח לה חיים ומאיר לה. ובאותו זמן גמלתהו טוב ולא רע. אמר רבי אבא יפה הוא, וכל הפסוקים נאמרו על כנסת ישראל.</p>
<p>אשה כי תזריע תנינן אשה מזרעת תחלה יולדת זכר רבי אחא אמר הא תנינן דקודשא בריך הוא גזר⁸ על ההיא טפה אי איהו דכר אי איהו נוקבא ואת אמרת אשה מזרעת תחלה יולדת זכר אמר רבי יוסי ודאי קודשא בריך הוא אבחיין בין טפה דדכורא ובין טפה דנוקבא ובגין דאבחיין ליה גזר עליה אי להוי דכר אי נוקבא⁹ אמר רבי אחא וילדה זכר וכי כיון דמזרעת יולדת דכתיב וילדה (אלא) האי קרא הכי מבעי ליה אשה כי תהר וילדה זכר (ס"א תזריע ויהיה זכר) מהו כי תזריע וילדה אמר רבי יוסי אתתא מן יומא דאתעברת עד יומא דיוולדת לית לה בפומא אלא ילידו דילה אי להוי דכר ועל דא אשה כי תזריע וילדה זכר</p>	<p>אשה כי תזריע, שנינו אשה מזרעת תחלה יולדת זכר. רבי אחא אמר הרי שנינו שהקדוש ברוך הוא גזר על הטפה ההיא אם היא זכר אם היא נקבה, ואתה אומר אשה מזרעת תחלה יולדת זכר. אמר רבי יוסי ודאי שהקדוש ברוך הוא מבחין בין טפה של זכר ובין טפה של נקבה, ומשום שמבחין בה גוזר עליה אם תהיה זכר או נקבה. אמר רבי אחא וילדה זכר, וכי כיון שמזרעת יולדת, שכתוב וילדה. [אלא] הפסוק הזה כך היה צריך להיות, אשה כי תהר וילדה זכר [תזריע ויהיה זכר], מהו כי תזריע וילדה. אמר רבי יוסי, אשה מיום שמתעברת עד היום שמולידה אין לה בפיה אלא הילוד שלה, אם יהיה זכר, ועל כן אשה כי תזריע וילדה זכר.</p>
<p>אשה כי תזריע רבי חזקיה פתח (תהלים קד כד) מה רבו מעשיך יהו"ה כמה סגיאין עובדוהי דמלכא קדישא בעלמא משל לבר נש דנטיל בידוהי כמה</p>	<p>אשה כי תזריע, רבי חזקיה פתח מה רבו מעשיך ה', כמה רבים מעשי המלך הקדוש בעולם. משל לאדם שלקח בידו כמה</p>
<p>מג/א</p>	

¹ שמוציאים ניצוצות הקדושה מן הקלי' שהיה תחלה שלול בידה כמ"ש ושבת שביו שבי ששבה הוא (רח"ו).
² לעולם הזה (מ"מ).
³ ב"ע (מ"מ).
⁴ פי' לשרפים וחיות ואופנים שבבי"ע (מ"מ).
⁵ פי' היא המלכות שרגליה יורדת מות הנק' רע (מ"מ).
⁶ ו"ק דז"א (רח"ו).
⁷ אע"פ שהיא עץ הדעת טו"ר, עכ"ז כשנמשכים ו"ק, אליה אז היא טוב ולא רע, ונותנת לתחתונים שפע טוב וכאלו נותנת לז"א ולכל א' (מ"מ).
⁸ פי' כמש"זל מ' יום קודם יצירת הוולד המלאך מביא הטיפה לפני הקב"ה וגוזר מה תהא עליה, אלמא שהקב"ה גוזר אם יהיה זכר (מ"מ).
⁹ המלאך אינו יודע מי הזריע תחלה ולכן שואל טפה זו וכו' (רח"ו).

<p>מקטורין! כחדא זורע לון בזמנא חדא ולבתר נפיק כל חד וחד בלחודוהי כך קודשא בריך הוא עביד עובדוהי בחכמה² ובחכמה נטיל כלא כחדא³ זורע לון⁴ ולבתר נפקין כל חד וחד בזמניה הדא הוא דכתיב (תהלים קד כד) כלם בחכמה עשית</p>	<p>קשרים [של זרעים] יחד זורע אותם בפעם אחת, ואחר כך יוצא כל אחד ואחד לבדו. כך הקדוש ברוך הוא עשה מעשיו בחכמה, ובחכמה נטל הכל יחד זורע אותם, ואחר כך יצאו כל אחד ואחד בזמנו, זהו שכתוב כולם בחכמה עשית.</p>
<p>אמר רבי אבא⁶ מה רבו מעשיך יהו"ה כמה סניאין אינון עובדוהי דמלכא קדישא וכלהו סתימין בחכמה הדא הוא דכתיב כלם בחכמה עשית כלהו בחכמה כלילין ולא נפקי לבר אלא בשבילין ידיעין⁷ לגבי בינה ומתמן אתעבידו כלא ואתתקנו הדא הוא דכתיב (משלי כד ג) ובתבונה יתכונן ועל דא כלם בחכמה עשית⁸ בבינה מלאה הארץ הארץ דא כנסת ישראל</p>	<p>אמר רבי אבא מה רבו מעשיך ה', כמה רבים מעשי המלך הקדוש, וכולם סתומים בחכמה. זהו שכתוב כולם בחכמה עשית, כולם כלולים בחכמה ולא יוצאים החוצה אלא בשבילים ידועים כלפי הבינה, ומשם נעשים הכל ונתתקנים, זהו שכתוב ובתבונה יתכונן, ועל זה כולם בחכמה עשית. בבינה מלאה הארץ, הארץ זו כנסת ישראל, שמשם מתמלא מהכל, כמו שנאמר כל הנחלים</p>

¹ הם צרורי זרעים כל אחד ואחד ממין אחר, וכשהוא עת הזרע זורעם יחד ביום אחד, אבל יציאתם וצמיחתם הוא בזמנים שונים כאשר נראה במוחש (רמ"ז).

² יש שני זווגים, זווג האחד הוא לעשות כלי ביסוד הנוק' להשפיע בו ההוא רוחא וזהו מסוד ג' ע"ב דסמ"ב ועולים גבור"ה, והשני הוא ע"ב דע"ב שהוא חס"ד ובו כח ההולדה להוליד נשמות מכל הד' בחי' דד' ע"ב שמהם נעשים המוחים, וכמ"ש באדם ישר. ותו איתא בכללי הרח"ו סי' נ"ד שהזווג הראשון הוא בסוד ר"ו אתוון של ויסע ויבא ויט והשני הוא בסוד ע"ב השמות, וז"ס עיבור ע"ב ר"ו, ונמצא ששם ע"ב זה כולל כל הד' בחי' של רפ"ח. וז"ש שהקב"ה עושה מעשיו בחכמה, שהרי אין הולדה אלא בה כאמור (רמ"ז).

³ היינו בהארט חכמה דא"ק שנתלבשה במלכות א"ק ונאצלו כל העולמות כמ"ש בע"ח שער סדר האצילות כי שם נדרש פסוק זה על כך (רח"ו). ה"ס התכללות הרי"ו אתוון בשם ע"ב (רמ"ז).

⁴ בכאן לא אמר בזמנא חדא, מפני שלפי האמת הם שני זמנים, אבל הוא דוגמא למשל שאמר בזמנא חדא, מפני שבזווג השני שהוא העיקר כולל בעצמו כל הזווג הראשון ונותן בו כח וחיות חדש להיות גם הוא נזרע (נ"א נכלל), שהרי כל נשמה נכללת מכל הרפ"ח כנודע (רמ"ז).

⁵ זה כמ"ש בספר הכוונות בכוונת עצרת שהשפע נקלט ונעצר ברחם הנוק' שלכן היא נקראת עצרת, אבל הלידה אינו בזמן אחד שיש לבו ביום ויש לכמה ימים ויש לו' חדשים כמסוכות לפסח, עיי"ש. וז"ש ולבתר נפקו כל חד וחד בזמניה הה"ד כלם בחכמה עשית, כי מלת כולם לפי הפשט אינה מחדשת כלום, שהיל"ל מה רבו מעשיך ה' ובחכמה עשית, אלא הכוונה כי כל עשיה ומעשה הוא במלכות שבה נגמר כל פועל ובה הוא הריבוי כנז"ל, וזהו "מה רבו מעשיך", אבל כדי שלא תבין שזה הריבוי נמשך ממנו לכן אמר כלם בחכמה עשית, והוא מ"ש ובחכמה נטיל כלא כחדא (רמ"ז).

⁶ ר"ל דלא צריך לייחס הריבוי למדת המלכות כמ"ש רבי חזקיה, אלא גם בחכמה יצדק, וז"ש "כמה סגיאיין אינון", כלומר הם בעצמם, ולכן לא אמר בעלמא כמ"ש רבי חזקיה. והענין שידוע שיש בחכמה שורש דין מבחינת חכמה סתימאה, ולזה כל ההיות במחשבה אתברירו, וניחא לרבי אבא שמתייחס הריבוי למעשי ה' מפאת עצמם ולא מצד מקום השפעתם, אבל יקשה איך ייחס מעשים לאבא שהם מבחינת עשיה, ועוד שידוע שהחכמה היא נעלמת מאד, לכן אמר "וכלהו סתימין בחכמה", ירצה לא תחשוב שהריבוי בעצם הוא בחכמה, אלא בבחי' כוללות להיותה מקור כל ההיות אבל הוא בהעלם גדול. והענין הוא שבה שרשי כל הנמצאים אך הוא בדרך כוללות, על דרך מ"ש בהיולי שבו הכל, רק שהוא בהתכוללות ובהעלם, וכמו שהחושבים מושרשים בהעלם בחוש המשותף. הה"ד כלם בחכמה עשית (רמ"ז).

⁷ יסוד אבא (רח"ו).

⁸ הנה החכמה הוא האומר ובינה הוא העושה כנודע והענין הוא כי כבר ידעת כי יסוד דאבא נעלם ומתלבש תוך היסוד של בינה. כמבואר אצלינו בדרוש המוחין של ז"א ונמצא כי יסוד בינה הוא המתגלה והוא העושה כל הדברים ואם כן מ"ש כולם בחכמה עשית אין פירושו שהחכמה הוא העושה אלא שהחכמה בהיותה מתלבשת בבינה עושה הבינה כל המעשים וזמ"ש כולם בחכמה עשית בבינה כלומר בהיותה מלובשת בתוך הבינה. א"ש אפשר לומר שזהו מה שתיקנו לומר בברוך בברוך שאמר ברוך אומר ועושה בברוך אחד ולא אמרו ברוך אומר וברוך עושה לרמוז ברוך אחד שהוא היסוד נשניהם יחד שהוא אומר ועושה יסוד של חכמה ויסוד של בינה, והם שביל ונתיב כנלע"ד (שער מאמרי רשב"י). הוקשה גם זה להם מי נתן העשיה בחכמה לכן אמר כולם הם בחכמה ואח"כ עשיה היתה בבינה כי הנה כל הקודם לא"א הוא אצילות אדם קדמון לכל הקדומים א"א בריאה אבא יצירה אימא עשיה וזהו שאמר כולם בחכמה עשית בבינה (זהר הרקיע).

<p>דמתמן אתמליא מכלא כמה דאת אמר (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים וגו' קנינך דהיא אפיקת לון לבתר הדא הוא דכתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם בה' בראם בגיני כך מלאה הארץ קנינך</p>	<p>הולכים אל הים וגו'. קנינך, שהיא מוציאה אותם אחר כך, זהו שכתוב אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, בה' בראם, לכן מלאה הארץ קנינך.</p>
<p>תא הוי בשעתא דבר נש אתי לאתקדשא לאזדווגא בנוקביה (בכוונה) ברעותא קדישא דיליה אתער עליה רוחא (אהרא) קדישא כליל דבר ונוקבא ורמיז קודשא בריך הוא לחד שלוחא ממנא על עדוייהון דבני נשא ומני בידיה ההוא רוחא ואודע ליה לאן אתר יפקוד ליה הדא הוא דכתיב (איוב ג ג) והלילה אמר הורה גבר הלילה אמר לההוא ממנא הורה גבר מפלניא וקודשא בריך הוא אפקיד ליה לההוא רוחא כל מה דאפקיד והא אוקמוה</p>	<p>בא וראה בשעה שאדם בא להתקדש להזדווג בנקבתו (בכוונה) ברצון קדוש שלו, מתעוררת עליו רוח (אחרת) קדושה כלולה מזכר ונקבה, ורומז הקדוש ברוך הוא לשליח אחד הממונה על הריונות של בני האדם, ומפקיד בידו אותה הרוח, ומודיע לו לאיזה מקום יפקוד אותו. זהו שכתוב והלילה אמר הורה גבר, הלילה אמר לאותו ממונה הורה גבר מפלוגי, והקדוש ברוך הוא מפקיד לו את אותה הרוח כל מה שמפקיד, והנה פרשוה.</p>
<p>כדין רוחא נחתא וחד צולמא עמיה ההוא דקאים בדיוקניה לעילא בההוא צולמא אתברי (ס"א אתרבי) בההוא צולמא אויל בהאי עלמא הדא הוא דכתיב (תהלים לט ז) אך בצלם יתהלך איש בעוד דהאי צולמא אשתכח עמיה דבר נש בצולמא דיליה קאים בהאי עלמא דמתחברן כחדא (ס"א אשתכח עמיה בר נש קאים בהאי עלמא ותרין אינון דמתחברן כחדא) ושלמה מלכא אזהר לבני נשא ואמר (שיר ב יז) עד שיפוח היום ונסו הצללים תרי</p>	<p>אז יורדת רוח וצלם אחד עמה, אותו שעומד בדיוקנו למעלה, באותו צלם נברא (התגדל) באותו צלם הולך בעולם הזה, זהו שכתוב (תהלים לט) אך בצלם יתהלך איש, בעוד שהצלם הזה נמצא עם האדם, בצלם שלו עומד בעולם הזה שמתחברים כאחד. (נמצא עמו אדם עומד בעולם הזה, ושנים הם שמתחברים כאחד.) ושלמה המלך מזהיר את בני האדם ואומר עד שיפוח היום ונסו הצללים, שנים.</p>
<p>ובספרא דחרשין דאשמדאי אשכחנא דאינון דידיעי (ס"א דבעו) לחרשא חרשין מסטר שמאלא ולא תדבקא בהו יקום לנהורא דשרגא או באתר דיתחזון אינון צולמין דיליה ויימא אינון מלין דמתתקני לאינון חרשין ויקרי לון לאינון סטרין מסאבין בשמהן מסאבין דלהון ויזמין (ויזמין) צולמין דיליה לאינון דקארי ויימא דהוא אתתקן ברעותיה להו לפקודייהו וההוא בר נש נפק מרשו דמאריה ופקדונא דיליה יהב לסטר מסאבא</p>	<p>ובספר הכשפים של אשמדאי מצאנו שאותם שיודעים (שרוצים) לכשף כשפים מצד השמאל ולהדבק בהם, יקום לאור הנר או במקום שיראו אותם הצלמים שלו, ויאמר אותם דברים שמתקנים לאותם הכשפים, ויקרא להם לאותם צדדים טמאים בשמות הטמאים שלהם, ויזמין (וישביע) הצלמים שלו לאותם שקורא, ויאמר שהוא מתקן ברצונו להם למצותם, ואותו האיש יוצא מרשות רבונו ופקדונו נותן לצד האחר.</p>
<p>ובאינון מלין דחרשין דאיהו יימא ויזמין (נ"א ויזמין) לון לצולמי אתחזון תרין רוחין ומתתקנין באינון צולמין דיליה בחיזו דבני אנשא ומודעין ליה מלין לאבאשא ומלין לאוטבא לזמנין ידיעין ואלין תרי רוחין דלא אתכלילו בכללא דגופא השתא אתכלילין באלין צולמין ומתתקנין בהו ומודעין ליה לבר נש מלין לאבאשא ודא הוא</p>	<p>ובאותם דיבורים של כשפים שהוא יאמר ויזמין (וישביע) אותם לצלמים, נראים שתי רוחות ומתתקנים באותם צלמים שלו במראה של בני אדם, ומודיעים לו דברים להרע, ודברים להיטיב, לזמנים ידועים. ואלו שתי הרוחות שלא נכללו בכלל של גוף, עכשיו</p>

<p>דנפיק מרשותא דמאריה ופקדונא דיליה יהב לסטר מסאבא</p>	<p>נכללים בצלמים הללו, ונתקנים בהם, ומודיעים לו לאדם דברים להרע, וזהו שיוצא מרשות רבונו ופקדונו נותן לצד הטמא.</p>
<p>תא חזי אסיר ליה לבר נש לאשדאה מאני דביתיה ולאפקדא ליה לסטרא אחרא דלא אצטריך או מלה אחרא דכוותיה (ס"א דביתיה לקבלא ליה) דהא כמה גרדיני נימוסין זמינין לההוא מלה לקבלא ליה ומההוא זמנא לא שארי עליה ברכאן דהא מסטרא אחרא הוא כל שכן מאן דאזמין ברעותיה על ההוא טיבו עלאה! דיליה לאחרא ולסטרא אחרא דהא מההוא דאזמין ליה הוי וכד קריבו יומין דבר נש לנפקא מהאי עלמא ההוא צולמא עלאה דיהבו ליה² אתיא ההוא רוחא בישא דהוה מתדבק ביה בכל יומא ונטיל ליה לההוא צולמא ואתתקן ביה ואזיל ליה ולא אתחזר ביה בבר נש לעלמין כדין ינדע דהא אתדחיא הוא מכלא</p>	<p>בא וראה אסור לאדם לזרוק כלי הבית ולהפקידו לצד האחר שלא צריך או דבר אחר שכמותו (של ביתו לקבל אותו), שהרי כמה שומרי הכללים מזומנים לדבר ההוא לקבל אותו, ומאותו זמן לא שורים עליו ברכות, שהרי הוא מצד אחר. כל שכן מי שמזמין ברצונו על אותו הטוב העליון שלו לאחר ולצד האחר, שהרי הוא מאותו שהזמין אותו, וכשמתקרבים ימי האדם לצאת מן העולם הזה, אותו הצלם העליון שנותנים לו, באה אותה רוח רעה שהיה נדבק בה בכל יום ונוטלת אותו הצלם ומתקן בו והולך לו, ולא חוזר לאדם לעולמים, אז ידע שהרי הוא נדחה מן הכל.</p>
<p>תא חזי בשעתא דנשמתא נחתא לאעלא ליה בהאי עלמא נחתא בגנתא דערן דארעא וחמאת יקרא דרוחיהון דצדיקיא קיימין שורין שורין לבתר אזלא לגיהנם וחמאת להו לרשיעיא דצווחין ווי ווי ולא מרחמי עלייהו ובכלא אסהידו בה סהדותא וההוא צולמא קדישא קיימא עליה עד דנפיק לעלמא</p>	<p>בא וראה, בשעה שהנשמה יורדת להיכנס לו בעולם הזה, יורדת לגן העדן של הארץ ורואה את כבודם של רוחות הצדיקים עומדים שורות שורות, אחר כך הולכת לגיהנם ורואה את הרשעים שצווחים אוי אוי ולא מרחמים עליהם, ובכל מעידים בה עדות, ואותו הצלם הקדוש עומד עליה עד שיוצאת לעולם.</p>
<p>מג/ב</p>	
<p>כד נפיק לעלמא אזדמן ההוא צולמא לגביה ואשתתף בהדיה ואתרבי עמיה כמה דאתמר (תהלים לט ז) אך בצלם יתהלך איש³ ובההוא צלם אשתתפו (אשתכחו) יומיו דבר נש⁴ ותליין ביה הדא הוא דכתיב (איוב ח ט) כי תמול אנחנו ולא נדע כי צל ימינו עלי ארץ כי צל ימינו ודאי ומן יומא דמתעברא אתתא עד יומא דאולידת לא ידעין בני נשא עובדוי דקודשא בריך הוא</p>	<p>כשיוצאת לעולם, מזדמן לה אותו הצלם ומשתתף עמה ומתגדל עמה, כמו שנאמר אך בצלם יתהלך איש. ובאותו הצלם משתתפים (נמצאים) ימי האדם ותלויים בו, זהו שכתוב כי תמול אנחנו ולא נדע כי צל ימינו עלי ארץ, כי צל ימינו ודאי. ומיום שמתעברת האשה עד היום שמולידה, לא יודעים בני אדם את מעשי הקדוש ברוך הוא כמה הם גדולים,</p>

¹ נפשו (רח"ו).

² ח"א ריז ע"ב רכז ע"א (לש"ו).

³ תלוי תיקון הצלמים רק במציאות הזמן, ואינו מתתקן הצלם דכל נשמה רק בהגיע עתו וזמנו לצאת בהעוה"ז (דע"ה ח"א עו ע"ד), ישנו בחי' צל"ם מכל עולם לעולם מהעליון לתחתון, וכן מכל פרצוף לפרצוף מכל עליון לתחתון, עי' דרושי הצלם (סוף דרוש ח) ובשעה"ק (דף סד ע"ג סוף דרוש יז) ע"ש, והוא פשוט ונודע. וכן ישנו בחי' צלם גם באדם התחתון ג"כ, ובסוד (תהלים לט ז) אך בצלם יתהלך איש, כמ"ש בזה"ק (פרשת תזריע מג רע"ב) ובכ"מ, וכנודע בדברי הרב בשער הצלם (פרקים א ב) (כללים ח"א כט ע"א), הלבושים הנה הם החלוקא דרבנן אשר על ידה עולה הנשמה ליהנות מזוהר אור דאספקלריא המאירה, ובלתי זה אי אפשר לה לעלות וליהנות כלל וכמ"ש בפ' נח (סו ע"א), וע' פ' תרומה (קמא ע"ב וקמב ע"ב וק"נ ע"א ועוד בכ"מ), וע' עוד בפ' תזריע (מג רע"ב) שאמרו שם על אלו הלבושים שהם הצלמים דהנר"נ (כללים ח"א קו ע"ד).

⁴ עי' זהר הרקיע מב ע"א (לש"ו). הובא דבריו בסוף הספר.

<p>כמה אינו רב רבין וכמה אינו עלאין הדא הוא דכתיב (תהלים קד כד) מה רבו מעשיך יהוה וגו'</p>	<p>וכמה הם עליונים, זהו שכתוב (תהלים קד) מה רבו מעשיך ה' וגו'.</p>
<p>תא חזי כל רוחין דעלמא כלילין דכר ונוקבא וכד נפקין דכר ונוקבא נפקין ולבתר מתפרשין בארחהו אי זכי בר נש לבתר מזדווגי כחדא והיינו בת זוגו ומתחברין בזווגא (ס"א בגוונא) חד בכלא רוחא וגופא דכתיב (בראשית א כד) תוצא הארץ נפש חיה למינה מאי למינה ההוא רוחא דבר נש דנפיק זוגיה דדמי ליה ומאי הארץ כמה דאת אמר (תהלים קלט טו) רקמתי בתחתיות ארץ והא אוקמוה תוצא הארץ ודאי דהא מנהל נפקין נפש חיה כמה דאוקימנא דא רוחיה דאדם קדמאה היינו דכתיב (בראשית ג) ומפרי העץ אשר בתוך הגן ומפרי העץ דא קודשא בריך הוא אשר בתוך הגן אשר בתוך האשה</p>	<p>בא וראה כל רוחות העולם כלולות זכר ונקבה, וכשיוצאות, יוצאות זכר ונקבה, ואחר כך נפרדים בדרכיהם. אם זוכה האדם אחר כך, מזדווגים יחד, והיינו בת זוגו, ומתחברים בזווג (בצורה) אחד, בכל, רוח וגוף, שכתוב תוצא הארץ נפש חיה למינה, מה זה למינה, אותה רוח האדם שיוצאת זוגו שדומה לו. ומה זה הארץ, כמו שנאמר רקמתי בתחתיות ארץ, והנה פרשוה. תוצא הארץ ודאי, שהרי ממנה יוצאים נפש חיה כמו שבארנו, זו רוחו של אדם הראשון, זהו שכתוב ומפרי העץ אשר בתוך הגן, ומפרי העץ זה הקדוש ברוך הוא אשר בתוך הגן, אשר בתוך האשה.</p>
<p>תנינן היינו אשה כי תזריע וילדה זכר כתיב ולא כליל דכר ונוקבא כפום אורחוי דעלמא דאינון גרמו ליה דלא מתחבראן כמה דנפקן מלעילא זוגות בגין דאדם קדמאה וזוג דיליה חבו לקודשא בריך הוא ועל דא מתפרשין כד נפקין מלעילא עד דיהוי רעוא קמי קודשא בריך הוא אי זכה בר נש יהבין ליה זוגתו ואי לא מפרישין לה מניה ויהבין לה לאחרא ומולדין בנין דלא כדקא יאות ועל דא כתיב (שם ו ג) לא ידון רוחי באדם מאי רוחי רוחו מבעי ליה אינון תריין רוחי דנפקי זוגות לא ידונון כחדא ועל דא כתיב וילדה זכר ולא כלל דכר ונוקבא כפום אורחוי דעלמא דאינון גרמו</p>	<p>שנינו, היינו אשה כי תזריע וילדה זכר כתוב, ולא כולל זכר ונקבה, כפי דרך העולם שהם גרמו לו, שלא מתחברים כמו שיוצאים מלמעלה זוגות, משום שאדם הראשון וזוגו חטאו לקדוש ברוך הוא, ועל כן נפרדים כשיוצאים מלמעלה, עד שיהיה רצון מלפני הקדוש ברוך הוא, אם זוכה אדם נותנים לו זוגתו, ואם לא מפרידים אותה ממנו ונותנים אותה לאחר ומולידים בנים שלא כראוי, ועל זה כתוב לא ידון רוחי באדם. מה זה רוחי, היה צריך להיות רוחו, אותן שתי רוחות שיוצאות זוגות, לא ידונו יחד, ועל זה כתוב וילדה זכר, ולא כולל זכר ונקבה כפי דרך העולם שהם גרמו.</p>
<p>רבי אלעזר אמר לאו הכי דהא כלא דכר ונוקבא כלילין כחדא ומתפרשין לבתר אבל וילדה זכר כלילין כחדא מסטרא דימינא ואם נקבה תלד כלילין בחד נוקבא ודכר מסטרא שמאלא דשלטא סטר שמאלא על סטר ימינא יתיר ודכורא אתכפיא³ בימינא דלא שלטא</p>	<p>רבי אלעזר אמר לא כך שהרי הכל זכר ונקבה כלולים יחד, ואחר כך נפרדים. אבל וילדה זכר כלולים יחד מצד הימין, ואם תלד נקבה כלולים באחד, נקבה וזכר מצד השמאל, שיותר שולט צד השמאל על צד הימין, והזכר נכנע בימין שלא שולט, ואז אותו הזכר שיוצא מן</p>

¹ מלכות (רח"ו).

² שם ב"ן ע"ה גימ' ג"ן (רח"ו).

³ הא למה הדבר דומה לאיטר יד ימינו, מפני שעיקר הרוח החיוני קבוע בשמאלא ולכן היא גוברת. וז"ש ההוא דכר דנפיק וכו', שקרא לצד הימין סטר שמאלא, משום דלגבי איטר יד ימינו היא יד כהה, וכמ"ש בתפילין שהאטר מניחן בשמאלו שהוא ימין של כל אדם (רמ"ז).

<p>וכדין ההוא דכר דנפיק מגו נוקבא מסטר שמאלא כל אורחוי בנוקבא¹ (ולא אקרי דכר) אבל דכר דנפיק מגו ימינא² הוא שלטא ונוקבא דנפקא מניה אתכפיא דהא סטר שמאלא לא שלטא ועל דא וילדה זכר כתיב</p>	<p>הנקבה מצד השמאל כל דרכיו כמו נקבה, (ולא נקרא זכר), אבל הזכר שיוצא מתוך הימין הוא שולט, והנקבה שיוצאת ממנו נכנעת, שהרי צד השמאל לא שולט, ועל כן כתוב וילדה זכר.</p>
<p>וכמה אלף ורבבן נפקי בזמנא חדא לעלמא ומן יומא דאפקת לון לא אקרונ נפשן עד דאתיישבן בגופא וכמה הוא ל"ג ימים³ היינו דכתיב ושלשים יום ושלשת ימים וגו' וטמאה שבעת ימים דהא כל שבעת ימים לא עאלין רוחין לגבה לאתקשרא בה וכל אלין שבעת ימים רוחא אזלא בגופא לאשכחא אתריה וכדין כתיב (ויקרא כב כז) והיה שבעת ימים תחת אמו וביומא תמינאה אתהדר רוחא וגופא לאתחזאה קמי מטרוניתא ולא אתקשרא בה ובדכורא בגופא וברוחא ושלשים יום ושלשת ימים תשב על דמי טהרה לאתישבא רוחא בגופא</p>	<p>וכמה אלפים ורבבות יוצאים בפעם אחת בעולם, ומהיום שמוציאה אותם לא נקראים נפשות עד שהן מתיישבות בגוף, וכמה הוא, שלשים ושלשה ימים. היינו שכתוב ושלשים יום ושלשת ימים וגו', וטמאה שבעת ימים, שהרי כל שבעת ימים לא נכנסים אליה רוחות להתקשר בה, וכל שבעת הימים הללו הרוח הולכת בגוף למצא את מקומה, ואז כתוב והיה שבעת ימים תחת אמו, וביום השמיני חוזרים הרוח והגוף להראות לפני המלכה ולהקשר עמה, ובזכר בגוף וברוח ושלשים יום ושלשת ימים תשב על דמי טהרה, שתתישב הרוח בגוף.</p>
<p>ותלת ימים מאי עבידתיהו אלא תלת ימים דמילה דרביא כאיב ורוחא לא שריא מדוריה בגופא כשאר יומין ועל דא ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בדמי טהרה בקדמיתא ולבתר ימי טהרה בדמי טהרה אלין דמי מילה דמא בתר דמא דאתי מרביא וקודשא בריך הוא נטיר לאינון דמי כל אלין יומין הדא הוא דכתיב תשב בדמי טהרה סתם ולא אדכיר ה"א בתראה⁴ דלא תימא טהרה דמטרוניתא אלא טהרה סתם דמי טהרה אקרונ אלין דמי דביא</p>	<p>ושלשה ימים מה עושים, אלו שלשת ימי המילה שלתינוק כואב והרוח לא שמה את מדורה בגוף כבשאר הימים, ועל כן ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה. בתחילה בדמי טהרה, ואחר כך ימי טהרה. בדמי טהרה אלו דמי מילה, דם אחר דם שבא מהתינוק, והקדוש ברוך הוא שומר אותם דמים כל הימים הללו, זהו שכתוב תשב בדמי טהרה, טהרה סתם ולא הזכיר ה"א האחרונה, שלא תאמר הטהרה של המלכה, אלא טהרה סתם. דמי טהרה נקראים דמי הטהור הללו.</p>
<p>בכל קדש לא תגע ואל המקדש וגו' תא חזי בכל יומא ויומא כנסת ישראל נטלא מבי מלכא⁵ מזונא לרוחיהון דבני נשא וזנת</p>	<p>בכל קדש לא תגע ואל המקדש וגו', בא וראה בכל יום ויום כנסת ישראל נוטלת מבית המלך מזון לרוחות בני</p>

¹ פי' מדותיו כשל הנקבה דדעתו קלה וכחו תשוש ונוטה לכילות ולעצלות וכיוצא, ולזה רמזו רז"ל באומרם אוי לו למי שבניו נקבות, פי' שהזכרים שלו הם מצד הנוק' (רמ"ז).

² הוא מטפת זעיר שכללותו חסדים, וגם הוא לימין האצילות, על דרך איהו בנצח ואיהי בהוד (רמ"ז).
³ וסודן כי ז' ימים ז"ת דנוק' ז' ימים תחת אמו, וה' תתאה ז' הוא, ואח"כ נכנס בהיכל ק"ק ארון הברית דשם הברית, משא"כ בז' ימים שתחת אמו, כי הראשונה כלולה משנים לבנה ושמש (נ"ב נדצ"ל וספיר, ור"ל היכל ראשון לבנת הספיר), ואח"כ בג' ימים עדיין הוא בג"ר שלה, אף שכלול ברית שם וכן היא נק' ברית ואח"כ בנה"י דדכורא שהן שלה עד מ' יום (יהל אור).

⁴ דריש אם למסורת דמי טהרה והיינו כאלו נקוד שב"א בה"א והיינו דם טוהר דם טוהר של ה"ח דמילה דאתגליין בפום אמה וכאלו אין כאן מפי' וז"ש לא אדכיר ה' בתראה (רח"ו).

⁵ המלכות דאצילות שכינת עוזו ית"ש והיא אימא אם ישראל כנסת ישראל, וכמו שאמרו בפ' שמות (יב ע"א) ופ' שלח (קעד ע"ב) ופ' ויקרא (ז ע"א) תזריע (מג ע"ב), ונקרא אימא עלאה כי עיקרה הוא לעולם באצילות (דע"ה ח"ב קטז ע"א).

	האדם וזנה
רעיא מהימנא	
<p>וביום השמיני ימול בשר ערלתו פקודא דא למגזר לתמניא יומין גזירו דקיימא¹ קדישא רזא עלאה² דכתיב (תהלים כה יד) סוד יהו"ה ליראיו ובריתו להודיעם למאן לאינן יראיו אינן דחלי חטאה דהא רזא דקיימא קדישא לא אתחזי³ לגלאה בר להו ורזא דקיימא קדישא הא אוקמוה ואתמר בכמה דוכתין ורזא דא לתמניא יומין איהו חיובא על עלמא לכל עמא קדישא⁴ דכתיב וביום השמיני ימול בשר ערלתו יום השמיני דא הוא את קיימא קדישא ואיהו תמינאה⁵ לכל דרגין וגזירו דהוא קיימא לאעברא ההוא ערלה</p>	<p>וביום השמיני ימול בשר ערלתו, מצוה זו למול לשמנה ימים, מילת ברית הקדש סוד עליון, שכתוב סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם. למי, לאותם יראיו, אותם יראי חטא, שהרי סוד הברית הקדוש לא ראוי לגלות רק להם, ואת סוד הברית הקדוש הרי פרשוהו ונתבאר בכמה מקומות. וסוד זה לשמנה ימים, הוא חיוב על העולם לכל העם הקדוש, שכתוב וביום השמיני ימול בשר ערלתו. יום השמיני, זהו אות ברית הקדש, והוא שמיני לכל הדרגות, ומילת אותו הברית, להעביר אותה ערלה</p>
מד/א	
זהר	
<p>להו בקדושה בר להני עד דאתיישבן בגופא אינן רוחין בתר תלתין ותלת יומין⁶ אשגחת עלייהו כל יומא דהא רוחין מתקשראן בגופא כשאר בני עלמא כמה דהיא לא שרייא⁷ אלא באתר שלים כך כל עובדוי⁸ כהאי גוונא עד דאשתלימו בכל קדש לא תגע לאשגחא עלייהו</p>	<p>אותם בקדושה, פרט לאלה שעד שמתיישבות בגוף אותן רוחות אחר שלשים ושלושה ימים, היא משגיחה עליהם כל יום, שהרי הרוחות נקשרות בגוף כשאר בני העולם, כמו שהיא לא שורה אלא במקום שלם, כך כל מעשיו, כדוגמא זה עד שנשלמים בכל קדש לא תגע להשגיח עליהם.</p>
<p>ואם נקבה תלד כמה דאוקימנא דשלטא סטר שמאלא יתיר ואתכפיא ימינא ועל דא כלא על חד תריין⁹ רחיקא נוקבא מדכורא לאתקשרא</p>	<p>ואם נקבה תלד, כמו שבארנו, שצד השמאל שולט יותר והימין נכנע, ועל כן הכל על כל אחד שנים, רחוקה הנקבה מן</p>

¹ ברית (יהל אור).

² ר"ל שהוא נקרא סוד, ולכך נק' יסוד י' זעירא, וסוד, וז"ש סוד כו' כמש"ו והטעם שנק' סוד לפי שהוא בהעלם משא"כ בכל האברים (יהל אור).

³ משא"כ בשאר דחציפין ביה, וז"ש דחלי חטאה שמתיראין לבא לידי עבירה וכמ"ש אל תתן את פיך כו' (יהל אור).

⁴ שהוא פתחא דמהימנותא ומניה נפקין וביה עאלין לקדושה (יהל אור).

⁵ שחכמה היא ראשית (יהל אור).

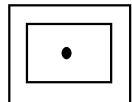
⁶ כי אחר ל' יום יוצא מחזקת נפל (רח"ו). ולפי זה מ' יום אלו שמנה הכתוב הם כך, וטמאה ז' ימים, היינו ז' ימים מאלו השלשים יום שעדיין לא יצא מכלל נפל. הנשמה אינה מקבלת ג"כ מהמלכות. וכן ג' ימים שאחר המילה דכאיב רבייא, אינה מקבלת ג"כ מהמלכות רק הארה קצת, הרי עשרה ימים, ול' שיצא מכלל נפל, הרי מ'. נמצא כפי הסוד אין כאן אלא שלשים יום, אבל קחשיב ברישא ז' ימים ואח"כ ג' ימים הנז', ול' הוא כללות הכל כדי שיצא מכלל נפל (מ"מ).

⁷ טעם לענין, וכמו שהיא סוד מ' לשכינה, בסוד כסא הכבוד, ואליה תשע שורין לכל סטר כדפי' בזהר ויצא (אור יקר).

⁸ ולכך כדי ליגע בקדש, לנפשות אלו צריכים להשלים מ' יום כדפי' (אור יקר).

⁹ ואם תאמר, דמי מילה אין לנקבה, הענין שד' מדרגות אלו הנזכרות הם לנקבה סוד מ"ם במלואה, דהיינו כל א' מד' אותיות יהו"ה, עשר ממטה למעלה, ועשר ממעלה למטה, והיינו מ"ם שהוא ארבעים נגד ארבעים ממעלה למטה מ' פתוחה, ממטה למעלה ס' סתומה, דין, אור מהופך כדפי' בספר הפרדס בשער ממטה למעלה. ועם היות שאין לנקבה דמי מילה צריכה היא להשלים המרכבה כדי לעלות אל מקום הקדוש. ומה גם שבזכר הוצרכנו לשבע לבד, מפני שנתגלה בה סוד הברית. אמנם בנקבה י"ד שהם עשר ממעלה למטה ואחרי' ד' שהיא מלכות יסוד נצח הוד שהם ד' על עשר, ומיד שם הת"ת מלכות עם בעלה ששם בעלה במדרגותיה, ועדיין צריכה היא לעלות שמונים יום עד מלאת שני פעמים ארבעים, דהיינו סוד יהו"ה הוה"י, שהיא סוד היות הנקבה כנודע, ולכך הימין גרם שהיא סוד הנקבות שם מהופך שיכפל המספר מ"ם

<p>רוחא בגופא דהא שמאלא לא אתישבא הכי כימינא ואשתכחת בתוקפא יתיר</p>	<p>הזכר לקשר הרוח בגוף, שהרי השמאל אינו מתיישב כך כמו הימין, ונמצא בתוקף יותר.</p>
<p>אשה כי תזריע וילדה זכר וגו' רבי יהודה פתח (ש"א ב ב) אין קדוש כיהו"ה כי אין בלתך ואין צור כאלהינו האי קרא קשיא אין קדוש כיהו"ה משמע דאיכא קדוש אחרא בגין דכתיב כיהו"ה ואין צור כאלהינו משמע דאיכא צור אחרא! אלא ודאי אין קדוש כיהו"ה דכמה קדישין נינהו קדישין לעילא דכתיב (דניאל ד יד) ובמאמר קדישין שאלתא ישראל קדישין נינהו דכתיב (ויקרא יט ב) קדושים תהיו וכלהו קדישין ולא קדישין כיהו"ה ומאי טעמא בגין דכתיב כי אין בלתך</p>	<p>אשה כי תזריע וילדה זכר וגו', רבי יהודה פתח אין קדוש כה' כי אין בלתך ואין צור כאלהינו, הפסוק הזה קשה, אין קדוש כה', משמע שיש קדוש אחר, משום שכתוב כה'. ואין צור כאלהינו, משמע שיש צור אחר, אלא ודאי אין קדוש כה', שכמה קדושים הם, קדושים למעלה שכתוב ומאמר קדישין שאלתא, ישראל הם קדושים שכתוב קדושים תהיו, וכולם קדושים ולא קדושים כה', ולמה, משום שכתוב כי אין בלתך.</p>
<p>מאי כי אין בלתך אלא קדושה דקודשא בריך הוא? בלתי קדושה דלהון דהוא לא אצטריך לקדושה דלהון אבל אינון לאו אינון קדישין בלתך ודא הוא כי אין בלתך אין קדושה דלהון בלתך³ ואין צור כאלהינו כמה דאוקמוה דקודשא בריך הוא צר צורה בנו צורה ותקין לה ונפח רוחא דחיי ואפיק ליה לאוירא דעלמא דבר אחר ואין צור כאלהינו אית צור דאקרי צור (ישעיה נא א) הביטו אל צור חוצבתם⁴ (שמות יז ו) והכית בצור⁵ הנני עומד לפניך שם על הצור</p>	<p>מה זה כי אין בלתך, אלא קדושת הקדוש ברוך הוא בלתי הקדושה שלהם, שהוא לא צריך את הקדושה שלהם, אבל הם אינם קדושים בלתך, וזהו כי אין בלתך, אין הקדושה שלהם בלתך. ואין צור כאלהינו, כמו שבארוה, שהקדוש ברוך הוא צר צורה בתוך צורה, ומתקין אותה ונופח רוח חיים ומוציא אותה לאויר העולם. דבר אחר, ואין צור כאלהינו, יש צור שנקרא צור, הביטו אל צור חוצבתם, והכית בצור, הנני עמד</p>

(אור יקר). ואם תאמר איך יתבאר בה ענין דמי טהרה שאמר למעלה, שה"ס דמים של המילה וכאן אין שייכות להם. ונלע"ד במה שנז"ל, כי הזכר והנקבה הם פרצוף אחד, או חו"ג דזעיר או דנוק', ולפי זה אפשר שזכות הזכר יועיל לזוגתו (רמ"ז).

¹ עי' ח"ב סד ע"א, כי בינה נקרא צור ע"ש אלהים דהה"ן וכנ"ל, וכן הז"א נקרא צור ע"ש הויה בהכאה וכמ"ש בשער ז"א (ריש פרק ד), וכן המלכות נקרא ג"כ צור (דע"ה ח"ב קכח ע"ב).

² מפני שהם עומדים מכחו מתפרנסים בהשפעתו ומתקדשים מקדושתו. אבל הקב"ה אינו צריך להם כלל. ואם תאמר מלתא דפשיטא היא, מהיכא תסק אדעתין לדמות בורא לנבראיו. והנה כשנדקדק שלא אמר אין קדוש כאלהים, נראה שבשם ה' יצדק ענין זה, כי שם אלהינו הוא קדוש מצד מעשה התחתונים, מפני שקדושתם של תחתונים עולה עד הבינה שהיא תשובה, שעד התשובה תלוי במעשה התחתונים, ומשם הם מקדשים ומתקדשים עליונים ותחתונים. אמנם כיהו"ה סודו כ' כתר י' חכמה ה' בינה ו' ו"ק ה' מלכות, וספירות אלו כסא לאין סוף, ולכך אמר כה', בכף, כדפי' בתיקו"ז, וקדושת הספירות בבחינה זו, אין קדוש כה', שאין קדושתם תלויה בתחתונים. אמנם הספירות בבחינת אלהינו, שהם פועלות בעולם התחתון, בחינתם למטה קדושתם תלויה בנו, היינו מה שבין שבת ליום טוב, שבת קדש ולא אמרינן מקדש ישראל שאדרבה שבת מקדש ישראל, אמנם יו"ט (ל)ישראל קדישנו ליו"ט שהוא מועדי ה' בינה עד המלכות, ושם אמרינן מקדש ישראל והזמנים דהיינו ישראל קדישנהו לזמנים אשר תקראו אותם (אור יקר).

³ ושיעור הכתוב, אין קדוש כה'. ושמה תאמר, והרי מלאכי השרת קדושים גם הם, לכן אמר כי אין בלתך, שמלאכי השרת אין קדושתם בלתך, אלא הכל ממך. אבל הקב"ה אינו צריך לאחרים ח"ו (מ"מ).

⁴ בינה (רח"ו).

⁵ ת"ת (רח"ו). ר"ל שיהיה ההכאה מהת"ת אל המלכות וכמ"ש בליקוטי תורה פרשת בשלח שם, ועי' ח"ב סד ע"א (לש"ו).

<p>בחורב¹ וכלהו אקרונ צור ואין צור בכלהו כאלהיני² דליה שולטנו ומלכותא על כלא</p>	<p>לפניך שם על הצור בחורב, וכולם נקראים צור, ואין צור בכלם כאלהינו, שלו השלטון והמלכות על הכל.</p>
<p>רבי חייא ורבי אחא הוו יתבי ליליא חד קמיה דרבי אבא קמו בפלגות ליליא למלעי באורייתא עד דנפקו לבר המו חד ככבא דהוה בטש תלת זמני בככבי אחרא וסתים נהוריה אדהכי שמעו תרי קלי בתרי סטרי קלא חד לסטר צפון לעילא וקלא</p>	<p>רבי חייא ורבי אחא היו יושבים לילה אחד לפני רבי אבא, קמו בחצות הלילה לעסוק בתורה. עד שיצאו החוצה, ראו כוכב אחד שהיה מכה שלש פעמים בכוכב אחר וסותם אורו, בינתיים שמעו שני קולות בשני צדדים, קול אחד לצד צפון למעלה, וקול</p>
<p>רעיא מהימנא</p>	
<p>מקמי ברית דהא בההוא זמנא דמתכנשי עמא קדישא לאעברא ההוא ערלה מקמי ברית קודשא בריך הוא כניש כל פמליא דיליה ואתגלי ודאי לאעברא לההוא ערלה לעילא מקמי ברית קיימא קדישא דהא כל עובדין דישראל עבדין לתתא מתערי עובדא לעילא ובההוא זמנא אתדחייא ההוא ערלה מכל עמא קדישא לעילא ולההוא ערלה מתקני מאנא דא בעפרא לאשראה ההוא ערלה בגויה ברזא דכתיב (ישעיה סה כה) ונחש עפר לחמו (בראשית ג יד) ועפר תאכל כל ימי חיך מכאן דלא אצטריך לאנהנא קלנא בההוא אתר</p>	<p>מלפני הברית, שהרי באותו הזמן שמתכנסים העם הקדוש להעביר אותה הערלה מלפני הברית, הקדוש ברוך הוא מכניס את כל הפמליא שלו ומתגלה ודאי להעביר את אותה הערלה למעלה מלפני ברית הקדוש, שהרי כל המעשים שישראל עושים למטה מעוררים מעשה למעלה. ובאותו זמן נדחית אותה הערלה מכל העם הקדוש למעלה. ומתקינים לאותה הערלה כלי אחד עם עפר להשרות אותה הערלה בתוכו, בסוד הכתוב ונחש עפר לחמו, ועפר תאכל כל ימי חיך, מכאן שלא צריך לנהוג בזיון במקום ההוא.</p>
<p>אף על גב דמעברי ליה מקמי האי ברית ודוכתיה כד מתעברא מהאי ברית עפרא איהו³ דהרי בתר דההוא נחש אתעבר מקמי אדם קודשא בריך הוא שוי ליה מדוריה בעפר דכתיב ועפר תאכל כל ימי חיך וכיון דקודשא בריך הוא כד אעבר ליה מקמי אדם שוי מדוריה בעפרא ואתקין ליה כך בההוא גוונא ממש אנן צריכין כד מעברין לערלה לאתקנא ליה עפרא למהוי ביה מדוריה</p>	<p>אף על גב שמעבירים אותו מלפני הברית הזו, ומקומו כאשר נפרד מהברית הזו, הוא עפר, שהרי אחר שהנחש ההוא העובר מלפני האדם, הקדוש ברוך הוא שם לו את מדורו בעפר, שכתוב ועפר תאכל כל ימי חיך. וכיון שהקדוש ברוך הוא, כשהעביר אותו מלפני אדם, שם מדורו בעפר והתקין אותו, כך באותו צורה ממש, אנו צריכים כשמעבירים את הערלה להתקין לה עפר שיהיה בו המדור שלו.</p>
<p>כל בר נש אצטריך לקרבא ההוא ברא קרבנא לקודשא בריך הוא בחדוה ברעו דלכא למיעל ליה תחות גדפוי דשכינתא ואתחשב קמי קודשא בריך הוא דאיהו קרבנא שלים לאתקבלא ברעוא וקרבנא דא⁴ כגוונא דקרבנא</p>	<p>כל אדם צריך להקריב אותו הבן קרבן לקדוש ברוך הוא בשמחה ברצון הלב, להכניסו תחת כנפי השכינה, ונחשב לפני הקדוש ברוך הוא שהוא קרבן שלם שיתקבל ברצון. והקרבן הזה כמו קרבן הבהמה, זה לשמנה ימים וזה לשמנה</p>

¹ מלכות (רח"ו), וטעם שבינה ומלכות נק' צור, לפי שכתב הרב ז"ל בק"י שאלהים במילוי הה"ן וי', צור"ר ע"ה. ונודע שבינה ומלכות נק' אלהים. דטעם שהת"ת נק' צור, כתב הרב שהו"ה בהכאה כזה: י' פעמים י', וי' פעמים ה', ה' פעמים ה', ה' פעמים ו', ו' פעמים ו', ו' פעמים ה', ה' פעמים ה', הכל גימ' צור"ר, ועי' בפרשת בשלח סד ע"א (מ"מ).

² פי' כבינה הנק' אלהינו (מ"מ).

³ כמ"ש ומהעפר אשר יהיה בקרקע המשכן (יהל אור).

⁴ שהוא אדם ובהמה רבה דרביעא על אלף טורין ובריה כוללן (יהל אור).

<p>דבעירא דא לשמונה יומין ודא לשמונה יומין דכתיב (ויקרא כב כז) ומיום השמיני והלאה ירצה במעבר עליה חד שבתא כיון דאעבר עליה חד שבתא כדין ירצה דא לקרבנא ודא לקרבנא אמאי בגין דאתדבק¹ ואזדמן לגבי ההוא שבת רוא דברית קדישא² ועל דא כלא ברוא עלאה איהו ע"כ</p>	<p>ימים, שכתוב ומיום השמיני והלאה ירצה, בזה שעוברת עליו שבת אחת, כיון שעוברת עליו שבת אחת, אז זה ירצה לקרבן. ולמה זה לקרבן, משום שנדבק ונזדמן אל אותה השבת סוד ברית הקודש, ועל כן הכל הוא בסוד עליון. (ע"כ רעיא מהימנא)</p>
<p>מד/ב</p>	
<p>חד לתתא³ וההוא קלא אכריז ואמר עולו ואתכנישו לאתריכו השתא אסתמרותא דנוקבא פתיחא⁴ קודשא בריך הוא עאל לטיילא בננתא⁵ לאשתעשעא בעדיקייא די בננתא⁶ אעבר ההוא קלא ושכיך</p>	<p>אחד למטה. והקול ההוא מכריז ואומר, הכנסו והתכנסו למקומכם, עכשיו שמירת הנקבה פתוחה, הקדוש ברוך הוא נכנס לטייל בגן להשתעשע עם הצדיקים שבגן, עבר אותו הקול ושכך.</p>
<p>אהדרו רבי אחא ורבי חייה אמרו הא ודאי עידן רעותא דאתערותא⁷ דכנסת ישראל (עידן) הוא לאתחברא במלכא קדישא⁸ אמר רבי אחא ודאי לא (אתחברת) אנגידת⁹ לה כנסת ישראל בקודשא בריך הוא אלא מגו שירתא⁹ מגו שבחא דילה לגביה עד דאתי צפרא¹⁰ ואושיט לה מלכא חוטא דחסד ורוא דמלה כמה דאמרינן (אסתר ה ב) ויושט המלך לאסתר את שרביט הזהב¹¹ אשר בידו וגו' ולא תימא דלא</p>	<p>חזרו רבי אחא ורבי חייה אמרו, הנה ודאי עת רצון, שהתעוררות של כנסת ישראל (זמן) היא להתחבר עם המלך הקדוש. אמר רבי אחא, ודאי לא (מתחברת) מושפעת לה כנסת ישראל עם הקדוש ברוך הוא אלא מתוך שירה ומתוך השבח שלה אליו, עד שבא הבוקר ומושיט לה המלך חוט של חסד. וסוד הדבר כמו שאמרנו, ויושט המלך לאסתר את שרביט הזהב אשר בידו וגו', ואל</p>

¹ דברית נקרא שבת, כמ"ש אות היא ברית עולם (יהל אור).
² עי' ח"ב צב ע"א בגליון שם (לש"ו), ז"ל: וכן הוא ברע"מ ח"ג מד סע"א, ועי' פרשת פנחס רמג ע"ב, ועי' תיקר"ז תיקון מ"ח, ועי' עוד תיקר"ז תיקון ט' וברע"מ פנחס רנז ע"א (לש"ו).
³ פי' שכולם לסטר צפון אלא שקול א' היה למעלה בצד צפון והשני נשמה בצד צפון, וז"ש לעיל שמעו תרי קלי בתרי סטרי (מ"מ).
⁴ פי' בתחלת הלילה שער היכל לבנת הספיר ננעל מפני שהחצונים, שהם למטה פנימה, דנוק' דהוומא רבא יוצאין מנקביהן ומתפשטין בעולם, לכך השער הזה פתח לכל הקדושה ננעל ונסגר ובחצות לילה, שכל החצונים נכנסים בנקביהן שער היכל לבנת הספיר נפתח, והיינו "אסתמרותא דנוקבא פתיחא" (אור יקר). פי' משתמרת, שער הנוק' דהוומא רבא, שהיה פתוח עד עתה בר מינן. ולעד"ן שר"ל משמרת הנקבה שהיא יסודה פתוח, והיינו דקב"ה עאל לגן עדן (רמ"ז), פי' שבחצות הראשון, נוק' דהוומא רבא פתוח, לפי שהקלי' יש להם שליטה, ובחצות השני יש שמירה על נקבה הפתוח, שאין יוצא ואין בא (מ"מ).
⁵ והיינו סוד יחודו עם השכינה, למטה בגן עדן בנשמות הצדיקים, ושם הם מולידים נפשות לגרים, כדפי' בארוכה בפרשת בלק (אור יקר), פי' יעקב נכנס אצל לאה (מ"מ).
⁶ פי' שמשמע שבענשמות הצדיקים שעולים ללאה בסוד מ"ן, והכא א"א לפרש פי' הב' שאמרנו בשם הרב ז"ל בכמה דוכתי, שרחל יורדת לבריאה הנק' גנתא, כדי להשתעשע בתורת הצדיקים שבעולם הזה, דא"כ הול"ל לאשתעשעא בצדיקיא סתם, ומדקאמר די בגנתא משמע ודאי שעל יעקב ולא מדבר (מ"מ).
⁷ פי' רצון השכינה להתעורר, ולא שתתחבר בלילה כלל כדמסיק לקמיה (אור יקר).
⁸ פי' יעקב (מ"מ).
⁹ פי' אין לאה מזדווגת עם יעקב אלא ע"י השירה שמשבחתו, והגם שכתב הרב שרחל היא המשוררת בחצות הב', עכ"ז לאה ג"כ משבחתו בשעת הזווג, כדי לעוררו אל הזווג. אבל רחל אין לה זווג, אלא החצות כולו משבחת לז"א (מ"מ).
¹⁰ הרי שהתעוררות הוא כל חצות לילה, ואין זווג ממש אפילו באור הבוקר, אלא חוט של חסד. אמנם הזווג האמיתי הוא ביום דווקא בברכת שים שלום, ואין בחצות לילה אלא שהיא מתעוררת להתחבר, דהיינו השיר, ועכ"ז יש יחוד הת"ת למטה במלכות, דהיינו אומרו קב"ה עאל לגנתיה (אור יקר). פי' שאז הוא עיקר הזווג בסוד ויהי בבקר והנה היא לאה (מ"מ).
¹¹ בינה נקראת זהב, שרביט היסוד חוט המתפשט מהזהב, דהיינו סוד צדיק בחסד אל מתפשט מעולם הבא דהיינו "אשר בידו" חסד (אור יקר).

<p>בלחודהא אושיט לה מלכא דא אלא לה ולכל אינון דמתחברין בה! תא ונתחבר כחדא יתבו</p>	<p>תאמר שלה לבדה מושיט המלך את זה, אלא לה ולכל אותם שמתחברים עמה, בא ונתחבר וישבו יחד.</p>
<p>פתח רבי אחא ואמר (בראשית ב יח) ויאמר ה' אלהי"ם לא טוב היות האדם לבדו וגו' אמאי פתח קרא הכי² אלא הא אתמר דעל דא לא כתיב כי טוב בשני בנין דזמין אדם לאתפרשא³ וכתיב לא טוב היות האדם לבדו⁴ וכי לבדו הוה והא כתיב (שם ה ב) זכר ונקבה בראם ותנינן אדם דו פרצופין אתברי ואת אמרת לא טוב היות האדם לבדו אלא דלא אשתדל בנוקביה ולא הות ליה סמך לקבליה בנין דהות בסטרוי והו כחדא מאחורא וכדין הוה האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו</p>	<p>פתח רבי אחא ואמר ויאמר ה' אלהים לא טוב היות האדם לבדו וגו', למה פתח הפסוק כך, אלא הנה נתבאר שעל זה לא כתוב כי טוב ב(יום) שני, משום שעתידי אדם להיפרד, וכתוב לא טוב היות האדם לבדו. וכי לבדו היה, והרי כתוב זכר ונקבה בראם, ושנינו אדם דו פרצופים נברא, ואתה אומר לא טוב היות האדם לבדו. אלא שלא עסק עם נקבתו ולא היתה לו עזר כנגדו, משום שהיתה בצדו, והיו יחד מאחור, ואז היה האדם לבדו, אעשה לו עזר כנגדו.</p>
<p>מהו כנגדו לקבל אנפוי לאתדבקא דא בדא אנפין באנפין מה עבד קודשא בריך הוא נסר ליה ונטיל נוקבא מניה הדא הוא דכתיב (שם ב כא) ויקח אחת מצלעותיו מהו אחת דא נוקבא דיליה כמה דאת אמר (שיר ו ט) אחת היא יונתי תמתי ויביאה אל האדם אתקין לה⁵ ככלה ואייתי לה למהוי לקביל אנפוי נהירין אנפין באנפין ובעוד דהוה מתדבקא נוקבא בסטרוי הוה האדם לבדו לבתר סליקו תריין וקמו שבעי כחדא⁶</p>	<p>מה זה כנגדו, כנגד פניו להדבק זה עם זה פנים בפנים. מה עשה הקדוש ברוך הוא, נסר אותו ונטל הנקבה ממנו, זהו שכתוב ויקח אחת מצלעותיו. מה זה אחת, זו הנקבה שלו, כמו שנאמר, אחת היא יונתי תמתי, ויביאה אל האדם, התקינה ככלה והביא אותה להיות כנגד פניו המאירות, פנים בפנים. ובעוד שהיתה דבוקה הנקבה בצדו, היה האדם לבדו. אחר כך עלו שנים וקמו שבע יחד.</p>
<p>תא חזי בשעתא דאתכנשי (ס"א דאתתקנת) לגבי אדם קודשא בריך הוא בריך לון הדא הוא דכתיב (בראשית א כח) ויברך אותם אלהי"ם כחזן דמברך לכלה בשבע ברכות מכאן אוליפנא חתן וכלה כיון דאתברכין בשבע ברכות אתדבקן כחדא כדוגמא דלעילא ועל דא מאן דאתי לאתחברא באנתו דאחרא הא פנים זווגא (כביכול עביד שתי רשויות לעילא) דהא זווגא דכנסת ישראל ביה בקודשא בריך הוא בלחודוי בזמנא דאיהו ברחמי ובזמנא דאיהו</p>	<p>בא וראה בשעה שנכנסה (שנתקנה) אצל אדם, הקדוש ברוך הוא בריך אותם, זהו שכתוב ויברך אותם אלהים, כחזן שמברך את הכלה בשבע ברכות. מכאן למדנו חתן וכלה, כיון שמתברכים בשבע ברכות, נדבקים יחד, כדוגמא שלמעלה. ועל כן מי שבא להתחבר עם אשתו של אחר, הנה פוגם את הזווג, (כביכול עושה שתי רשויות למעלה), שהרי הזווג של כנסת ישראל עם הקדוש ברוך הוא לבדו, בזמן שהוא ברחמים ובזמן שהוא בדין.</p>

¹ בלילה, לעורר זווגה על ידי נשמתם, נגמר היחוד שהם מקשטים אותה, ונותן להם חלק מהזווג (אור יקר).

² ב"לא טוב" (אור יקר).

³ היינו מיעוט הלבנה, כי זכר ונקבה בראם, ושניהם יחד אדם, וע"י גהינם ומחלוקת שנברא ביום שני "זמין אדם לאתפרשא" ולהיות מאור קטן ומאור גדול והטוב בטל, וקרוב לענין זה הוא היות דו פרצופין, שלא היתה לנגדו כיד להזדווג (אור יקר). להנסר (רח"ו במ"מ).

⁴ פי' שיום א' הוא חסד שהוא דכר, ויום ב' גבורה שהיא נוקבא, ולכך ביום ב' לא נאמר כי טוב, לפי שעדיין לא ננסרה הנוקב', כדי להזדווג עמו, ולכך כתיב "לא טוב", לומר שעיקר הטובה הוא אחר הנסירה, שאז ראויה להזדווג (מ"מ).

⁵ בנא"י, דסליק לכ"ד לקבל כ"ד מיני דתכשיטי דכלה, מתקשטת בהו דייקא לה (רמ"ז).@לבדוק הגרסא

⁶ דהיינו אדם וחווה, קין ותאומתו, הבל וב' תאומות וכן ארז"ל (מ"מ).

בדינא	
<p>תא הוי מאן דמתחבר באנתו דאחרא כאלו משקר ביה בקודשא בריך הוא ובכנסת ישראל ועל דא קודשא בריך הוא לא מכפר ליה בתשובה ותשובה תלייא עד דיסתלק מעלמא הדא הוא דכתיב (ישעיה כב י) אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון ואימתי בשעתא דעאל בתשובה לההוא עלמא ואית ליה לקבלא עונשא רבי אלעזר אמר מאן דמשקר בכנסת ישראל לא יתקבל בתשובה עד דיתדן בדינא דגיהנם כל שכן מאן דמשקר בכנסת ישראל ובקודשא בריך הוא וכל שכן אי אטרה ליה לקודשא בריך הוא למעבד דיוקנא דממזר באנתו דאחרא ואכחיש פומבי דמלכא</p>	<p>בא וראה מי שמתחבר באשתו של אחר, כאילו משקר בקדוש ברוך הוא ובכנסת ישראל, ועל זה הקדוש ברוך הוא לא מכפר לו בתשובה, והתשובה תלויה עד שיסתלק מן העולם, זהו שכתוב אם יכופר העוון הזה לכם עד תמותון. ומתי, בשעה שנכנס בתשובה לעולם ההוא, ויש לו לקבל עונש. רבי אלעזר אמר מי שמשקר בכנסת ישראל לא יתקבל בתשובה, עד שידון בדין של גיהנם, כל שכן מי שמשקר בכנסת ישראל ובקדוש ברוך הוא. וכל שכן אם מטריח את הקדוש ברוך הוא לעשות דמות של ממזר באשתו של האחר ומכחיש את גילוי המלך.</p>
<p>רבי חייא פתח ואמר (משלי כה כד) גוזל אביו ואמו וגו' אביו דא קודשא בריך הוא אמו דא כנסת ישראל מאי גוזל כמה דאת אמר (ישעיה ג יז) גזלת העני בבתיכם ומאן איהו מאן דחמיד אתתא אחרא דלאו איהו בת זוגיה תמן תנינן כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאלו גוזל לקודשא בריך הוא וכנסת ישראל דכתיב גוזל אביו ואמו וגו' כל הנהנה מן העולם הזה כלל דא איהו אינתו מאן דאתדבק באנתו למהני מנה ואף על גב דאיהו פנויה ואהני מנה בלא ברכה כאילו גוזל קודשא בריך הוא וכנסת ישראל</p>	<p>רבי חייא פתח ואמר גוזל אביו ואמו וגו', אביו זה הקדוש ברוך הוא. אמו זו כנסת ישראל. מה גוזל, כמו שנאמר גזלת העני בבתיכם, ומי היא, מי שחומד אשה אחרת שאינה בת זוגו. שם שנינו, כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאלו גוזל את הקדוש ברוך הוא ואת כנסת ישראל, שכתוב גוזל אביו ואמו וגו', כל הנהנה מן העולם הזה, כלל זה הוא האשה, מי שנדבק באשה להנות ממנה, ואף על גב שהיא פנויה ונהנה ממנה בלא ברכה, כאלו גוזל את הקדוש ברוך הוא ואת כנסת ישראל.</p>
<p>מאי טעמא בגין דזווגא דלהון בשבע ברכות הוא ומה על פנויה כך מאן דיתדבק באנתו אחרא דקאים כגוונא דלעילא בזווגא דשבע ברכות על אחת כמה וכמה חבר הוא לאיש משחית (משלי כה כד) דא ירבעם כמה דאוקמוה ואומר אין פשע דאמר הא פנויה היא אמאי אסור בגין דא גוזל אביו ואמו הוי ולא עוד אלא דחבר הוא לאיש משחית מאן הוא איש משחית דפגים דיוקנא ותקונא דלעילא כל שכן מאן דחמיד לאנתו דחבריה לאתדבקא בה (ס"א ואתדבק בה)</p>	<p>למה, משום שהזוג שלהם הוא בשבע ברכות, ומה על פנויה כך, מי שנדבק באשתו של אחר שעומד כדוגמא שלמעלה, בזוג של שבע ברכות, על אחת כמה וכמה, חבר הוא לאיש משחית, זה ירבעם. כמו שבארוה, ואמר אין פשע, שאומר הנה היא פנויה למה אסור, משום זה הוא גוזל אביו ואמו, ולא עוד אלא שחבר הוא לאיש משחית. מי הוא איש משחית, שפוגם הדמות והתקון של מעלה, כל שכן מי שחומד את אשתו של חברו להדבק (ונדבק) בה,</p>
<p>מה/א</p>	
<p>דפגים יתיר ועל דא אתפגים הוא לעלמינן² איש משחית דפגים לעילא¹ ופגים לתתא² ופגים</p>	<p>שפוגם יותר, ועל זה הוא נפגם לעולמים, איש משחית שפוגם למעלה</p>

¹ פי' אע"פ שעשה תשובה, מוכרח ליענש בגיהנם, וכן הוא דעת רבי אלעזר ג"כ (מ"מ).

² אפשר דא"אשת איש" קאי שנאמר בו מעוות, שמעוות את עצמו ופגם נפשו, ופגם צורתו העליונה לא יוכל לתקון. ומה גם אם הוליד בן פרץ בה כדפי', דאהדר למי שבא על פנויה, שגם תשובתו קשה, שגורם

<p>לנפשיה³ דכתיב משחית וכתיב (משלי ו לב) משחית נפשו הוא יעשנה</p>	<p>ופוגם למטה ופוגם את נפשו, שכתוב משחית וכתוב משחית נפשו הוא יעשנה.</p>
<p>רבי אבא פתח ואמר (בראשית לב כו) ויאמר שלחני כי עלה השחר וגו' ויאמר שלחני וכי עקוד הוה בידיה דיעקב אלא זכאין אינון צדיקיא דקודשא בריך הוא חס על יקרא דלהון ולא שביק לון לעלמין⁴ הדא הוא דכתיב (תהלים נה כג) לא יתן לעולם מוט לצדיק⁵ והא כתיב (בראשית לב כו) ותקע⁶ כף ירך יעקב אלא לדידיה גבה⁷ והא אתמר כתיב (בראשית לב כב) והוא לן בלילה ההוא במחנה ויקחם ויעבירם את הנחל</p>	<p>רבי אבא פתח ואמר, ויאמר שלחני כי עלה השחר וגו'. ויאמר שלחני, וכי קשור היה בידו של יעקב, אלא אשריהם הצדיקים שהקדוש ברוך הוא חס על כבודם ולא עוזב אותם לעולמים, זהו שכתוב לא יתן לעולם מוט לצדיק. והנה כתוב, ותקע כף ירך יעקב, אלא את שלו גבה, והנה נתבאר, כתוב והוא לן בלילה ההוא במחנה, וכתוב ויקחם ויעבירם את הנחל.</p>
<p>מאי הוה דעתיה דיעקב למעברא להון בנחלא בליליא אלא חמא מקטרגא אזיל בין משריית דיליה אמר יעקב אעבר לגיסא אחרא דנהרא דלמא לא ישתכח⁸ ערבוביא מאי קא חמא חמא שלהובא דאשא⁹ מלהטא אזלא וטאם בין משרייתיה אמר יעקב מוטב לנטלא מהכא ונהרא פסיק בגוון¹⁰ ולא ישתכח¹¹ ערבוביא מיד ויקחם ויעבירם את הנחל ויותר יעקב לבדו מכאן אוליפנא מאן דאשתכח בלחודוי בביתא בליליא או ביממא בביתא מיחדא¹² כל שכן בליליא מאי מיחדא מיחדא משאר ביתין או מאן דאזיל בלחודוי בליליא¹³ יכיל לאתזקא</p>	<p>מה היתה דעתו של יעקב להעבירם בנחל בלילה, אלא ראה את המקטרג הולך בין המחנה שלו, אמר יעקב אעבר לצד האחר של הנהר, אולי לא ימצא ערבוביה. מה ראה, ראה שלהבת של אש לוחטת הולכת וטסה בין מחנותיו. אמר יעקב, מוטב לנסוע מכאן והנהר מפסיק בינינו ולא תמצא ערבוביה, מיד ויקחם ויעברם את הנחל. ויותר יעקב לבדו, מכאן למדנו מי שנמצא לבדו בבית בלילה או ביום בבית מיוחד כל שכן בלילה, מה זה מיוחד, מיוחד משאר הבתים, או מי שהולך לבדו בלילה, יכול להנזק.</p>

ממנה זווג פגימת הברית במקצת, ואם הוליד יבא אחר כך לשפיכות דמים, והבן בעצמו פגום במקצת, ועוד שאפשר להנשא לאחיו מאביו או לאחותו מאביו (אור יקר).

¹ בספירות בדיוקנא אם הוליד שמחתים מה שאינו, צורת צלם אלה"ם במי שאינו, ואם לא הוליד פגים תיקונא כדפי', דהיינו סוד ז' ברכות, תיקון הת"ת והמלכות (אור יקר).

² גופו בו רשום העבירה, ומצחו מצח אשה זונה, ברשימין דעבירה (אור יקר).

³ מב' צדדים מצד מעלה מהספירות ומצד מטה מגופו, וזה הכלל אין צד התר להכנס אות ברית ולהוציא זרע, אם לא באשתו בחופה וקידושין וז' ברכות ואל היותר פגם (אור יקר).

⁴ וראיה מיעקב, שאפילו בשעה הראויה שיניחנו הקב"ה לכחו וחילו, לא הניחו אלא עזרו, וכדמסיק לקמיה "דאתגבר חיליה דיעקב" מפני אחיזתו בקב"ה (אור יקר).

⁵ מאי לעולם, אלא לרבות אפילו בשעה הראוי להתמוטט לא יתן (אור יקר).

⁶ כלומר, ואם תאמר אי לא שביק היאך ותקע כף ירך יעקב (מ"מ).

⁷ כלומר, אל שלו נטל, והיינו עוון ב' אחיות, ובא בעל חוב וגבה את חובו (אור יקר). פי' שיעקב נשא ב' אחיות והיה קצת פגם, ח"ו בירך שלו, ולכך ס"מ לא היה לו קצת כח אלא בירך יעקב (מ"מ).

⁸ שמא המקום גורם ויפסיק הנחל התחום (אור יקר).

⁹ באותה הלילה היה רואה יעקב אבינו ע"ה, כעין שלהבת אש לוחט שהיה משוטט בתוך המחנות שלו, והרי ראה והבין מה שעומד לפניו מחמת עכשוב אחיו עשו איש חמסים, ולכן עשה כל מה שעשה בהמנחה וההכנעה לפניו כדי להיות סימן לבנים איך להתנהג בכל משך ימי הגלות (דע"ה ח"ב קלו ע"ג).

¹⁰ כי השדים אינם עוברים הנהרות (רח"ו).

¹¹ ירצה ממה שאתגורר ואתקוטט עמו וימצא אי זו ערבוביא יותר טוב, להסתלק מן הקטטה (אור יקר).

¹² חוץ מן הישוב, אבל באורחא לא, דלא שכיחי מזיקין (אור יקר).

¹³ אפילו בישוב (אור יקר). משום דשכיחי מזיקין בליליא אפילו בשדה או בדרכים, ומביא ראיה לא' מהם מיעקב וכל שכן האחרות (אור יקר).

<p>תא הזי ויותר יעקב לבדו כדין ויאבק איש עמו וגו' תנינן מסטרא דדינא קא אתי¹ ושולטניה בסטר ליליא² מאי בסטר ליליא לאעלא גלותא (נ"א בגלותא) כיון דסליק נהורא תשש חיליה ואתגבר עליה חיליה דיעקב (נ"א הוא) דהא מסטרא דליליא קא אתי ובזמנא דהוה ליליא לא הוה יכיל ביה יעקב³ כד סליק נהורא⁴ אתתקף חילא דיעקב ואחיד ביה ואתגבר עליה</p>	<p>בא וראה, ויותר יעקב לבדו, אז ויאבק איש עמו וגו'. שנינו הוא בא מצד הדין ושלטונו בצד של הלילה, מה זה בצד הלילה, להיכנס גלות (גלות). כיון שעלה האור, תשש כחו ומתגבר עליו הכח של יעקב (הוא), שהרי מצד הלילה הוא בא. ובזמן שהיה לילה, לא היה יכול לו יעקב, כשעלה האור התחזק הכח של יעקב ואוחז בו והתגבר עליו.</p>
<p>חמא ליה יעקב דהא שליחא הוא אמר ליה שבוק לי דלא יכילנא לך⁵ מאי טעמא לא יכיל ליה⁶ בנין דהוה סליק נהורא ואתגבר חילא דידיה דכתיב (איוב לח ז) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהי"ם מאי ויריעו דאתברו כל אינון דאתיין מסטרא דדינא כדין אתתקף יעקב ואחיד ביה אמר ליה שלחני כי עלה השחר מטא זמנא לשבתא שבתא דקודשא בריך הוא ולא תכנסא ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני אם תברכני מבעי ליה מאי אם ברכתני</p>	<p>ראה אותו יעקב שהנה הוא שליח, אמר לו תעזוב אותי שאיני יכול לך, למה לא יכל לו, משום שהיה עולה האור ונשבר הכח שלו, שכתוב ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים. מה זה ויריעו, שנשברו כל אותם שבאים מצד הדין, אז התחזק יעקב ואחז בו. אמר לו שלחני כי עלה השחר, הגיע הזמן לשבח את שבחו של הקדוש ברוך הוא ולהתכנס. ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני, היה צריך להיות אם תברכני, מה זה אם ברכתני.</p>
<p>אלא אמר ליה יעקב ודאי אבא בריך לי אינון ברכאן דבעא לברכא לעשו ומסתפינא מינד על אינון ברכאן אי אודית עלייהו (או) אי לאו או תשתכח עלי מקסרגא בניניהון מיד אמר ליה (&) ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך מאי קאמר ליה אלא הכי קאמר ליה לאו בחכימו ולאו בעוקבא (דילך) רווחת לאינון ברכאן לא יאמר עוד שמך יעקב דהא לאו בעוקבא הוה כי אם ישראל ישראל ודאי אודי עלך ומניה נפקו ברכאן בנין דאנת אחיד ביה ועל דא אנא וכל שאר אכלוסין אודינא עלייהו</p>	<p>אלא אמר לו יעקב, ודאי שאבא בריך אותי אותן הברכות שרצה לברך את עשו, ואני פוחד ממך על אותן הברכות, אם תודה לי עליהן (או) אם לאו, או שימצא עלי מקסרג בגללם. מיד אמר לו, ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך, מה אמר לו, אלא כך אמר לו, לא בהתחכמות ולא במרמה (שלך) הרווחת את אותן הברכות. לא יאמר עוד שמך יעקב, שהרי לא בעקבות זה היה, כי אם ישראל, ודאי ישראל הודה עליך, וממנו יצאו הברכות, משום שאתה אחוז בו, ועל זה אני וכל שאר האוכלוסין הודינו עליהן.</p>

¹ מאותם הכחות שהם תחת ממשלת גבריאל שר הגבורה, והם ע' שרים, ועל ע' אומות, והם חזקים מצד הגבורה (אור יקר).

² דהיינו בחושך או חשך ממש או חשך הגלות שהכל נקרא לילה, וכל עוד שישראל בגלות מתחזק שרו של עשו ובאור הבוקר שהוא חסד הוא בגאולה שהכל ענין א' שולט הימין מיכאל שר החסד וכל קדושו (אור יקר).

³ השר בעצמו עם יעקב וגם יעקב לא נתחזק מהשר אלא היו שניהם שוים עם היות שליטת כח השר (אור יקר).

⁴ אז נתחזק יותר ממנו נמצא יעקב חזק מהשר שהשר בזמן שליטתו לא יכול עם יעקב ויעקב נתגבר עליו בזמן בא השחר שליטת יעקב (אור יקר).

⁵ שתגבר ממני (אור יקר).

⁶ הוקשה לו למה בזמן כחו, דהיינו בלילה לא יכול לעם יעקב, והיה יכול יעקב לעמוד כנגדו, וכעלות השחר לא עמד המלאך ורפו ידיו, היה ראוי שכמו שיעקב לא רפו ידיו בזמן שליטת המלאך, ועמד חילו בו ולא נצח ולא נתנצח, כן המלאך לא יתנצח לפני יעקב, לזה אמר שהכל תלוי בשורש, ושורש יעקב מדת רחמים ושורש המלאך מדת הדין, לזה יעקב אינו שולט וגם אינו נכנע אלא שוין, אמנם בעלות השחר מדת רחמים גוברת ומבטלת הדין (אור יקר).

<p>כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל עם אלהים כל אינון דאטיין מסטרא דינא קשיא ועם אנשים דא עשו ואכלוסין דיליה ותוכל יכילת להון ואינון לא יכלין לך ולא שביק ליה יעקב עד דאודי ליה על אינון ברכאן הדא הוא דכתיב ויברך אותו שם תא חזי בשעתא דסליק נהורא אתכפיין כל אינון מארי דדינין ולא משתכחי וכנסת ישראל משתעי ביה בקודשא בריך הוא! וההיא שעתא עידן דרעוא הוא לכלא ואושיט לה מלכא ולכל אינון דמשתכחי עמה שרביטא דחוטא דחסד לאשתכחא בשלימו במלכא קדישא והא אתמר</p>	<p>כי שרית עם אלהים ואם אנשים ותוכל, עם אלהים כל אותם שבאים מצד הדין הקשה, ועם אנשים זה עשו והאוכלוסים שלו. ותוכל, יכולת להם, והם לא יכלו לך. ולא עזב אותו יעקב עד שהודה לו על אותן הברכות, זהו שכתוב ויברך אתו שם. בא וראה, בשעה שעלה האור נכנעים כל אותם בעלי הדינים ואינם נמצאים, וכנסת ישראל מספרת עם הקדוש ברוך הוא, ואותה השעה היא עת רצון לכל, ומושיט לה המלך ולכל אותם שנמצאים עמה שרביט של חוט של חסד להמצא בשלמות עם המלך הקדוש, והנה נתבאר.</p>
<p>תא חזי בשעתא דקודשא בריך הוא אשתכח בה בכנסת ישראל באינון זמנין דאשתכח עמה והיא מתערת רעותא לגביה בקדמיתא² ומשבת ליה לגבה בסגיאות חיבתא ותיאובתא³ כדין אתמליא מסטרא דימינא⁴ וכמה אכלוסין משתכחי בסטרא דימינא בכלהו עלמין וכד קודשא בריך הוא אתער הביבותא⁵ ורעותא בקדמיתא והיא</p>	<p>בא וראה בשעה שהקדוש ברוך הוא נמצא עם כנסת ישראל, באותם הזמנים שנמצא עמה, והיא מעוררת רצון אליו בראשונה, ומושכת אותו אליה ברוב חיבה ותשוקה, אז מתמלאת מצד הימין. וכמה אוכלוסים נמצאים בצד הימין בכל העולמות, וכשהקדוש ברוך הוא מעיר חביבות ורצון בראשונה, והיא</p>
<p>מה/ב</p>	
<p>אתערת לבתר⁶ ולא בזמנא דאיהו אתער⁷ כדין כלא בסטרא דנוקבא אשתכח⁸ ושמאלא אתער וכמה אכלוסין קיימי ומתערי בסטרא דשמאלא בכלהו עלמין</p>	<p>מעירה אחר כך, ולא בזמן שהוא מעיר, אז הכל נמצא בצד הנקבה, והשמאל מתעורר וכמה אוכלוסים עומדים ומתעוררים בצד השמאל בכל העולמות.</p>
<p>כהאי גוונא כתיב (נ"א הדא הוא דכתיב) אשה כי תזריע וילדה זכר וגו' מאי טעמא תנינן</p>	<p>כדוגמא זה כתוב (זהו שכתוב) אשה כי תזריע וילדה זכר וגו', למה, שנינו העולם התחתון נמצא כדוגמת העולם</p>

¹ הוא זווג יעקב ולא כמ"ש לעיל (מ"מ).

² פי' כמ"ש בריש הפרשה שכשמעשה התחתונים הגונים המלכות מתקשטת בקישוטים נאים והזכר מתעורר מאליו אל הזווג והמ"ד גוברים ולכן וילדה זכה (מ"מ). עי' פרשת ויחי רמה ע"א ושם ע"ב וכן שם רלה ע"א (לש"ו).

³ והוא ע"י העלאת מ"ן דמעשים טובים של צדיקים או ע"י נשמות הצדיקים עצמן כשעולים למעלה בעת פטירתם וכמ"ש בזה"ק ויחי (רלה ע"א) (כללים ח"ב כב ע"ד).

⁴ הוא סוד אשה מזרעת תחילה יולדת זכר, כי נשמות הצדיקים הם מסטרא דדכורא (כללים ח"ב כב ע"ד)

⁵ פי' בסוד קרב צדק מאלין כשאין מעשה התחתונים הגונים אלא הז"א מתעורר לזווג בלי העלאת מ"ן תחלה אזי הדינים מתגברים ולכן ואם נקבה תלד (מ"מ).

⁶ והוא כשאין מעשים טובים לתתא להעלות מ"ן (כללים ח"ב כב ע"ד).

⁷ זה סוד גדול ולזה רמזו רז"ל אשה מזרעת וכו' (רח"ו). והכוונה כמ"ש, דהיינו כשאין מעשה התחתונים הגונים, ומ"ש "ולאו בזמנא דאיהו אתער", ר"ל כמ"ש בפ' ויחי, דדכורא רדיף בתר נוק', ולכן כשמתעורר לרדוף אחריה, והיא יש בה קשוטים נאים בסוד מ"ן, אזי וילדה זכר. וכשמתעורר לדרוף אחריה, והיא אין בה מ"ן, עד שצריך הז"א לקרב צדק מאליו לזווג, אזי ואם נקבה תלד (מ"מ).

⁸ כאשר שהיא צריכה לילד, הוא סאון ורעש גדול מחמת הקטרוג והדינין, ע"י שהוא שלא ע"י זכות ומעשים טובים כלל, וע"ד שהיה בסוד קריעת ים סוף, ולכן נעשה אז הלידה בדינים רבים (דע"ה ח"ב קד ע"ג).

<p>עלמא תתאה כגוונא דעלמא עלאה אשתכח ודא כדוגמא דדא¹ ועל דא קודשא בריך הוא גזר דכר או נוקבא לאשתכחא רעותא בעלמא ובכלא בעי בר נש לאתדבקא רעותא לעילא לגבי קודשא בריך הוא לאשתכחא רעון בעלמא זכאה חולקהון דעדיקייא דאינון ידעין לאדבקא רעותהון לגבי מלכא קדישא עלייהו כתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהויה אלהיכם חיים כלכם היום</p>	<p>העליון, וזה כדוגמא של זה, ועל זה הקדוש ברוך הוא גוזר זכר או נקבה שימצא רצון בעולם, ובכל צריך אדם להדביק רצון למעלה אל הקדוש ברוך הוא, שימצאו רצונות בעולם. אשרי חלקם של הצדיקים שהם יודעים להדביק את רצונם אל המלך הקדוש, עליהם כתוב ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום.</p>
<p>אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת וגו' רבי יהודה פתח ואמר (שיר א ג) אל תראוני שאני שחרחורת ששזפתני השמש האי קרא אתמר אבל בשעתא דסיהרא אתכסיא בגלותא היא אמרה אל תראוני לאו דאיהי פקידת דלא למחמי לה אלא בגין דאיהי המאת תיאובתא דישראל לגבה למחמי נהוראה היא אמרת אל תראוני לא תיכלון למחמי לי אל תראוני ודאי מאי טעמא בגין שאני שחרחורת בגין דאנא בקדרותא</p>	<p>אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת וגו', רבי יהודה פתח ואמר אל תראוני שאני שחרחורת, ששזפתני השמש. הפסוק הזה נתבאר, אבל בשעה שהלבנה מתכסית בגלות, היא אומרת אל תראני, לא שהיא מצווה שלא לראות אותה, אלא משום שהיא רואה את תשוקתם של ישראל אליה לראות את אורה, היא אומרת אל תראני, לא תוכלו לראות אותי, אל תראוני ודאי. למה, משום שאני שחרחורת, משום שאני בחושך.</p>
<p>מאי שחרחורת שחורה מבעי ליה אלא תרין קדרותי חד ששזפתני השמש דאסתלק מני שמשא² לאנהרא לי ולאסתכלא בי וחד דבני אמי נחרו בי³ ששזפתני שזפתני מבעי ליה אלא רמז הוא דקא רמזו בשש דכד נהרא שמשא בשש נהורין נהיר וכד אסתלק כל אינון שית נהורין אסתלקו בני אמי אלין אינון דאתיין מסטרא דדינא קשיא נחרו בי כמה דאת אמר (תהלים סט ד) נחר גרוני⁴</p>	<p>מה זה שחרחורת, היה צריך להיות שחורה, אלא שתי חשכים, אחת ששזפתני השמש, שהסתלק ממני השמש להאיר לי ולהסתכל בי, ואחת שבני אמי נחרו בי. ששזפתני, היה צריך להיות שזפתני, אלא רמז הוא רומז בשש, שכאשר מאיר השמש בששה אורות הוא מאיר, וכשמסתלק כל אותם ששת האורות מסתלקים. בני אמי, אלו הם שבאים מצד הדין הקשה. נחרו בי, כמו שנאמר נחר גרוני.</p>
<p>הדא הוא דכתיב (איכה ה) על צוארנו⁵ נרדפנו דכד הוו עיילין ישראל בגלותא הוו אזלי ידיהו מהדקן לאחורא וריחיין על צואריהון⁶ ולא יכילו לאפתחא פומא שמוני נוסרה את הכרמים</p>	<p>זהו שכתוב על צוארנו נרדפנו, שכאשר היו ישראל נכנסים לגלות, היו הולכים ידיהם מהדקות לאחור ורחיים על צוארם, ולא יכלו לפתוח את הפה.</p>

¹ ור"ל כמו שהוא הענין למעלה שהוא ע"פ סוד הנז', כן הוא הענין ג"כ למטה בעוה"ז, כי כל הנהגת דעוה"ז הוא נתייסד הן בכלל והן בפרט, וכמו שהוא בכלל כן הוא ג"כ בפרט. וכל הנעשה בכל א' בפרט הוא ג"כ ע"פ שנעשה כ"ז בשורש נשמתו אשר למעלה למעלה, והוא ע"פ כבשי דרמנא אשר נעלם ההנהגה הזו מכל בריה (כללים ח"ב כב ע"ד).

² פי' שהז"א, הנק' שמש, אינו מאיר למלכות (מ"מ).

³ פי', הם מוחין דקטנות שהם ג' אלהי"ם, וכל אלהי"ם פשוט ומלא ומילוי המילוי הם ב"ן כמ"ש הרב בליקוטים על פסוק בני האלהים, וכשיש מוחין דקטנות, אזי המלכות מלאה דינים (מ"מ).

⁴ נחר גימ' ג' אלהים (רח"ו).

⁵ פי' בשביל המוחין דקטנות שהם בצואר, ועל ידם נתגברו הדינים לכך נרדפנו (מ"מ).

⁶ אחר שפי' הזהר סוד הפסוק חזר לפשט (מ"מ).

<p>למהך בגלותא לנטרא לשאר עמין בניניהון דישראל כרמי שלי לא נטרתי דהא לא יכילנא לנטרא להון כד בקדמיתא בקדמיתא נטירנא כרמי שלי ומניה אתנטרו שאר כרמין השתא נטירנא שאר כרמין בגין כרמי שלי דלהוי נטיר בנייהו</p>	<p>שמוני נוטרה את הכרמים ללכת לגלות, לשמור את שאר העמים בשביל ישראל, כרמי שלי לא נטרתי, שהרי לא יכולתי לשמור אותם כבראשונה, בראשונה שמרתי את כרמי שלי, וממנו נשמרו שאר הכרמים. עכשיו אני שומרת את שאר הכרמים בשביל כרמי שלי, שיהיה שמור ביניהם.</p>
<p>רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי בארחא כד מטו חד בי חקל חמו חד דפטירא דקיטפא² בין ארחא לסטר ימינא אמר רבי יוסי עטיפא דקוטרא בעיינין שכיח³ לית לן רשו למחמי בחדוותא מיומא דאתחריב בי מקדשא פתח ואמר (תהלים כד א) ליהו"ה הארץ ומלואה תבל ויושבי בה כיון דאמר ליהו"ה הארץ ומלואה אמאי תבל ויושבי בה וכי תבל לאו מן ארעא הוא</p>	<p>רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך, כשהגיעו לשדה אחת ראו עץ אפרסמון אחד בצד ימין הדרך. אמר רבי יוסי, עטיפה של עשן מצויה בעיניים, אין לנו רשות לראות בשמחה מיום שחרב בית המקדש. פתח ואמר לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, כיון שאמר לה' הארץ ומלואה למה תבל ויושבי בה, וכי תבל איננה מן הארץ.</p>
<p>אלא הכי קאמר ליהו"ה הארץ ומלואה דא ארעא קדישא⁴ דאקרי ארץ החיים תבל ויושבי בה דא שאר ארעא⁵ כמה דאת אמר (שם ט ט) והוא ישפוט תבל בצדק ותבל בצדק תלייא⁶ וכלא חד מלה רבי חייא אמר ליהו"ה הארץ ומלואה הארץ תינה ומלואה מאי היא⁷ אלא אלן נשמתין דצדיקיא תבל ויושבי בה תבל דא ארעא דלתתא ויושבי בה אלן אינון בני נשא אמר רבי יוסי אי הכי⁸ במאי אוקימנא כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה</p>	<p>אלא כך אמר, לה' הארץ ומלואה, זו הארץ הקדושה שנקראת ארץ החיים, תבל ויושבי בה אלו שאר הארצות, כמו שנאמר והוא ישפוט תבל בצדק, שתבל תלויה בצדק, והכל דבר אחד. רבי חייא אמר לה' הארץ ומלואה, הארץ מובן, מה זה ומלואה. אלא אלו נשמות הצדיקים, תבל ויושבי בה, תבל זו הארץ שלמטה, ויושבי בה אלו הם בני האדם. אמר רבי יוסי, אם כך במה בארנו, כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה.</p>

¹ בזמן שבית המקדש היה קיים הנה היה יניקת הקליפה שבכל עולם מהקדושה שכנגדה רק ע"י המלאך גבריאל, אבל מאחר החורבן ולהלאה, הנה מתלבש קב"ה ושכינתיה השורה בכל עולם, והוא הזו"ן שבכל עולם, הנה מתלבשים הם בהי' ספי' דקליפה שבכל עולם, ע"ד שישראל הם בגלות בין אר"ה, וכמ"ש (ישעיה סג ט) בכל צרתם לו צר, והוא בגין לנטרא לישראל שלא ישלוט הקליפה על ישראל כ"כ הרבה, ועומד הקליפה שבכל עולם תחת רשות קב"ה ושכינתיה השורה בכל עולם, כדי לקיים (תהלים מז ח) כי מלך כל הארץ אלהים ומלכותו בכל משלה. והנה מקבל אז הקליפה דכל עולם את יניקתו לא ע"י מלאך אלא ע"י קב"ה ושכינתיה השורה באותו העולם ומתלבשים בו כנז'. ועל זה מקונן השכינה הקדושה ואומרת (שיה"ש א ו) שמוני נוטרה את הכרמים [ועי' עוד לקמן רט ע"ב] [דע"ה ח"א עח ע"ב]

² אילן של קטף יפה משמח הלב (רח"ו).

³ פי' כסוי וקשר וענן (נ"א ועשן) לעינים, והכונה לעינים העליונים (רמ"ז).

⁴ ארץ ישראל שבעולם הזה (מ"מ).

⁵ חו"ל כפשטה (מ"מ).

⁶ פי' שחול' יש בה דיני המלכות שנק' צדק, אבל בארץ ישראל יש בה הארת המוחין הנק' חיים, ועל כן נקרא ארץ החיים (מ"מ).

⁷ פי' ר' חייא קפריך לר' יוסי, לדברין שהארץ היא א"י, א"כ מאי "ומלואה", "ויושב בה" מבעי ליה כסיפא דקרא. אלא ודאי הארץ דקרא הוא מלכות, ומלואה הם נשמות הצדיקים הממלאים אותה בסוד מ"ן, ותבל הם ב"ע עם הארץ הלזו וכדמפרש (מ"מ).

⁸ פי' אי אמרת בשלמא "הארץ" הוא ארץ ישראל, אתי שפיר קרא ד"כי הוא על ימים יסדה", אבל לדברין שהיא המלכות האי על ימים, תירץ לו ר"ח דגם המלכות על ימים יסדה (מ"מ).

<p>אמר ליה ודאי הכי הוא דההיא ארץ החיים על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה¹ דכלהו נפקי מההוא נהר עלאה² דנגיד ונפיק מעדן ובהו אתתקנא³ לאתעטרא במלכא קדישא⁴ ולמיון עלמין (ובגין כך) מי יעלה בהר יהו"ה וגו' נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשי וגו' נפשו כתיב מהו נפשי ונפשו אלא כלא חד מלה כמה דאת אמר (עמוס ו ט) נשבע יהו"ה בנפשו (ש"א ב לה) כאשר בלבבי ובנפשי יעשה ודוד מלכא אתאחיד בההוא לב ובההוא נפש ועל דא לא נשא לשוא נפשו</p>	<p>אמר לו ודאי כך זה, שאותה ארץ החיים על ימים יסדה, ועל נהרות יכוננה, שכולם יוצאים מאותו הנהר העליון שנמשך ויוצא מעדן, ובהם מתתקנת להתעטר עם המלך הקדוש, ולזון את העולמות. (ולכן) מי יעלה בהר ה' וגו', נקי כפים ובר לבב, אשר לא נשא נפשי וגו', כתוב נפשו, מה זה נפשי ונפשו, אלא הכל דבר אחד כמו שנאמר נשבע יהו"ה בנפשו, כאשר בלבבי ובנפשי יעשה. ודוד המלך נאחז באותו לב ובאותה נפש, ועל כן לא נשא לשוא נפשו.</p>
<p>עד דהוו אזלי אערעו בחד בר נש ואנפוי מליין מכתשין והוה קם מתחות אילנא חד אסתכלו ביה והמו</p>	<p>בעודם הולכים פגשו באיש אחד, ופניו מלאות במכות, והיה קם מתחת אילן אחד, הסתכלו בו וראו</p>
<p>מ/א</p>	
<p>אנפוי סומקין באינון מכתשין אמר רבי חייא מאן את אמר ליה יודאי אנא אמר רבי יוסי חטאה הוא דאי לאו הכי לא אתרשימו אנפוי באלין מרעין בישין ואלין לא אקרונן יסורין דאהבה אמר רבי חייא הכי הוא ודאי דיסורין דאהבה מתחפיין אינון מבני נשא</p>	<p>פניו אדומות באותן המכות. אמר רבי חייא מי אתה, אמר לו אני יהודי. אמר רבי יוסי חוטא הוא, שאם לא כך לא נרשמו פניו באלו החלאים הרעים, ואלו לא נקראים יסורים של אהבה. אמר רבי חייא, כך הוא ודאי, שיסורים של אהבה מכוסים הם מבני אדם.</p>
<p>תא חזי דכתיב אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת הא תלת זינין הכא וכלהו אקרונן נגע צרעת הדא הוא דכתיב והיה בעור בשרו לנגע צרעת מאי נגע צרעת סגירו סגירו בכלא וכתיב והובא אל אהרן הכהן וגו' אבל אינון דיתחזון לבר כתיב וראהו הכהן וטמא אותו דהא ודאי אינון דיתחזון לבר בבני נשא מסטרא דמסאבא קא אתיין ולאן יסורין דאהבה נינהו</p>	<p>בא וראה, שכתוב אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת, הנה שלשה מינים כאן, וכולם נקראים נגע צרעת. זהו שכתוב והיה בעור בשרו לנגע צרעת, מה זה נגע צרעת, הסגרה, הסגרה בכל. וכתוב והובא אל אהרן הכהן וגו', אבל אותם שיראו לחוץ, כתוב וראהו הכהן וטימא אתו, שהרי ודאי אותם שיראו בחוץ בבני אדם הם באים מצד הטומאה, ואינם יסורים של אהבה.</p>
<p>אמר רבי יוסי מנא לן אמר רבי חייא דכתיב (משלי כו ה) טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת אי ההיא תוכחת מאהבה (נ"א אינהו תוכחת מאהבה כד איהי) מסותרת מבני נשא</p>	<p>אמר רבי יוסי מנין לנו, אמר רבי חייא שכתוב טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת, איזוהי תוכחת מאהבה (זוהי תוכחת מאהבה כאשר היא) מסותרת מבני אדם. כדוגמא זה, מי שמוכיח את</p>

¹ ימים ז' היכלות דדכורא, נהרות ז' היכלות נוק' (רח"ו). ור"ל ז' היכלות דכורא דבריאה, וז' היכלות נוק' דבריאה (מ"מ).

² יסוד דז"א (מ"מ).

³ פי' שעל ידם מתתקנת המלכות כדי להזדווג עם בעלה (מ"מ).

⁴ אבל אין לפרש שר' יוסי דאמר ארעא קדישא היא מלכות, ותבל הם ב"ע, ור' חייא לא בא לחלוק אלא לפרש מלת ומלואה, דא"כ מאי "אי הכי" דקא"ל, הרי כולהו בשיטה חדא קיימא. אלא ודאי כמ"ש, עכ"ל מורינו זצוק"ל. ונלע"ד ד"ל כפי' שני, והאי "אי הכי" אין בה אי אמרת בשלמא, ור"ל, כיון דפי' הפ' כך הוא, צריך לדעת מהו "על ימים", אלא כולה חד מלה. פירוש כפי' המסורת, נפשות כתיב, היינו המלכות הנק' נפש ו', וכפי' המקרא דקרינן נפשי דוד, אמר אל המלכות דקרי לה נפשי (מ"מ).

<p>כנוונא דא מאן דאוכח לחבריה ברחימותא בעי לאסתרא מלוי מבני נשא דלא יכסוף מנייהו חבריה ואי מלוי אינון באתגלייא קמי בני נשא לאו אינון ברחימותא כך קודשא בריך הוא כד אוכח לבר נש בכלא אוכח ברחימותא בקדמיתא מחי ליה בגרמיה דלנו אי הדר ביה מוטב ואי לאו מחי ליה תחות תותביה ואלין (בעורו) אקרין יסורין דאהבה אי הדר ביה מוטב ואי לאו מחי ליה באתגלייא באנפוי קמי כלא בגין דיסתכלון ביה וינדעון דהא חטאה איהו ולא רחימא דמאריה הוא</p>	<p>חבירו באהבה צריך להסתיר דבריו מבני אדם, שלא יתבייש מהם חבירו. ואם דבריו הם בגלוי לפני בני אדם אינם באהבה. כך הקדוש ברוך הוא, כשמוכיח את האדם בכל הוא מוכיח באהבה, בראשונה מכה אותו בגופו בפנים, אם חוזר בו מוטב, ואם לא מכה אותו תחת לבושו, ואלו (בעורו) נקראים יסורים של אהבה. אם חזר בו מוטב, ואם לא מכה אותו בגלוי בפניו כולם, כדי שיסתכלו בו וידעו שהנה הוא חוטא והוא לא אהוב של רבונו.</p>
<p>אמר לון ההוא בר נש בקיטרא דעיטא חד אתיתון גבאי ודאי לאו אתון אלא מאינון דדויריהון בני רבי שמעון בר יוחאי דלא דחלין מכלא אי בני דאתיין אבתראי יקטרגו ככו איך מלייכו באתגלייא אמרו ליה אורייתא הכי הוא דכתיב (שם א כא) בראש הומיות תקרא בפתחי שערים בעיר אמריה תאמר ומה אי במלי דאורייתא אנן דחלי מקמך הא נשתכח בכסופא קמי קודשא בריך הוא ולא עוד אלא דאורייתא בעי צחותא</p>	<p>אמר להם אותנו האיש בקשר של עצה אחת באתם אלי, ודאי אינכם אלא מאותם שדירום בבית רשב"י, שלא פוחדים מהכל. אם בני שבאים אחרי יתגרו בכם, איך דבריכם בגלוי. אמר לו התורה כך היא, שכתוב בראש הומיות תקרא בפתחי שערים בעיר אמריה תאמר. ומה אם בדברי תורה אנו פוחדים מפניך, הרי נמצא בבושה לפני הקדוש ברוך הוא. ולא עוד אלא שהתורה צריכה צחות.</p>
<p>פתח ההוא גברא ואמר (מיכה ז יח) מי אל כמוך נושא עון וגו' ארים ידוי ובכי אדהכי מטון בנוי אמר בריה זעירא סייעתא דשמייא הכא פתח ואמר (קהלת ז טו) את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובר בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו האי קרא אוליפנא בי רבי דוסתאי סבא דהוה אמר משמיה דרבי ייסא סבא את הכל ראיתי בימי הבלי וכי שלמה מלכא דהוה חכים על כלא איך אמר דאיהו חמא כלא בזמנא דאיהו אזיל בחשובי עלמא דהא כל מאן דאשתדל בחשובי עלמא לא חמי מיד² ולא ידע מיד³</p>	<p>פתח אותנו האיש ואמר, מי אל כמוך נושא עוון וגו', הרים ידיו ובכה בינתיים הגיעו בניו. אמר בנו הקטן, יש כאן סיוע שמימי, פתח ואמר את הכל ראיתי בימי הבלי, יש צדיק אובר בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו. הפסוק הזה למדנו בבית רבי דוסתאי סבא, שהיה אומר משמו של רבי ייסא סבא, את הכל ראיתי בימי הבלי, וכי שלמה המלך שהיה חכם על הכל, איך אמר שהוא ראה הכל בזמן שהוא הולך בחשכים של העולם, שהרי כל מי שעוסק בחשכים של העולם לא רואה דבר ולא יודע דבר.</p>
<p>אלא הכי אתמר⁴ ביומוי דשלמה מלכא קיימא סיהרא באשלמותא ואתחכם⁵ שלמה על</p>	<p>אלא כך נתבאר בימי שלמה המלך, עמדה/התקיימה הלבנה בשלמותה,</p>

¹ היינו בזמן שהיה הדיוט, שזהו פשט ימי הבלי, ואז בודאי חשך אור שכלו, ואיך אמר שראה את הכל, בין יהיה פי' ראיתי בעין או לשון התבוננות (רמ"ז).
² כי אין לו נחת רוח להסתכל בשום דבר (רמ"ז).
³ אם יובן ראיתי מלשון התבוננות (רמ"ז).
⁴ פי' ימי הבלי הוא סוד גדול ויובן בהקדים מאי דקאמר ביומי וכו' קיימא סיהרא וכו', ה"ס התעלות רחל בכל קומת זעיר שאז היא מלבשת יש"ס ותבונה והזעיר מלביש אר"א עילאין (רמ"ז)
⁵ שידוע שלא היה כן מימי עולם. ונלע"ד שכל מלכי בית דוד היו מושרשים באורות מלכות שהם בתוך הז"א, ואיתא בכמה מקומות ששלשה מקומות הם מקורות המלכות בתוך זעיר דהיינו דת"י שלו. ועוד צריך שתדע מ"ש בספר אדם ישר שאר"א עילאין שהם בסוד יר"ד הם נקראים חכמה, ולכן שלמה נתחכם על כל

<p>כל בני עלמא וכדין חמא כלא וידע כלא ומאי חמא¹ חמא כ"ל דלא אעדי מן סיהרא והוה נהיר לה שמשא² (ס"א ליה כשמשא) הדא הוא דכתיב את הכל ראיתי בימי הבלי³ מאן הבלי⁴ דא סיהרא⁵ דאתכלילת מן כלא מן מייא ואשא ורוחא⁶ כחדא כהבל דנפיק מן פומא דכליל מכלא והוא חמא כ"ל⁷ בההוא הבל דיליה דאחיד ביה⁸ יש צדיק אובר בצדקו⁹</p>	<p>ושלמה התחכם על כל בני העולם, וראו הכל וידע הכל. ומה ראה, ראה כ"ל, שלא זו מן הלבנה, והיה מאיר לה השמש (לה כשמש), זהו שכתוב את הכל ראיתי בימי הבלי, מה זה הבלי, זו הלבנה שנכללת מן הכל, ממים ואש ורוח יחד, כהבל שיוצא מן הפה, שכלול מן הכל. והוא ראה כל באותו ההבל שלו, שראה בו יש צדיק אובר בצדקו.</p>
<p>תא חזי בזמנא דאסניאו זכאין בעלמא האי כ"ל לא אעדי מן סיהרא לעלמין¹⁰ והאי כ"ל נטל כל משח ורבו וחידו דלעילא ואתמלי (ס"א ידוי ורוי) וחדוי ורבי בגין לאזדווגא בסיהרא והוא רווח בגינה</p>	<p>בא וראה בזמן שמתרבים הצדיקים בעולם, הכל הזה לא זו מהלבנה לעולמים, והכל הזה נוטל כל שמן ומשחה ושמחה שלמעלה ומתמלא (ידוי ורוה), ושמח וגדל כדי להזדווג עם הלבנה, והוא מרויח בשבילה.</p>
<p>ובזמנא דאסניאו חייבין בעלמא וסיהרא אתחשכת כדין צדיק אובר בצדקו צדיק נאבר לא כתיב אלא צדיק אובר דהא לא אתחזי (נ"א אתחבר) בסיהרא ולא נטיל משח ורבו וחידו</p>	<p>ובזמן שמתרבים הרשעים בעולם, והלבנה נחשכת, אז הצדיק אובר בצדקו. לא כתוב צדיק נאבר, אלא צדיק אובר, שהרי לא נראה (מתחבר) בלבנה, ולא נוטל שמן ומשחה ושמחה למלא אותה</p>

באי עולם, וחכמת שלמה היינו אור אור"א המאיר ברחל בגדלותה, ושורש שלמה היה בדעת זעיר ששם יסוד אבא גנוז ביסוד אי', והיינו דשלמא מלכא, כלא דיליה (רמ"ז).

¹ ירצה ומהו זה שאמר בכאן שראה, אם תאמר שהוא כפשוטו שראה הכל, הול"ל הכל ראיתי שאז היה מובן על כוללות הכל, אבל את מורה על פרטיות הדבר שהוא נקרא הכל. ואמר שכן הוא שראה [דבר] פרטי אחד ששמו כל, והוא יסוד זעיר האמיתי המזדווג עם רחל במקומה למטה במקום הגילוי, לאפוקי כשמתעלמים לעולם הנעלם שהוא באור"א, כמו שהוא במוסף שבת שאז אומרים זכר למעשה בראשית, אבל הם בהסתר שמה עד שאומרים המלאכים איה מקום כבודו. אך זה שראה שלמה היה במקום הנגלה שעליו יכון לומר הכל בה"א הידיעה, וגם [הכל] ראיתי (רמ"ז).

² לפי דעתי הוא אור [יסוד] אבא המאיר בזעיר. ולס"א ליה כשמשא, ר"ל שזה הכל היה לו כשמש, הוא עטרת אבא המתעלם ביסוד זעיר, ולפי שאינה בחינת היסוד אלא העטרה, לכן לא אמר נהיר ליה שמשא אלא כשמשא, והוא פשוט (רמ"ז).

³ שבאור הבהיר יוכל לראות היטב (רמ"ז).

⁴ נראה שהוא דבר הבל וריק (רמ"ז).

⁵ יש לפרשו בשני אופנים, האחד שגלגלתא דרחל נעשית מהבל פי זעיר כנודע מספר הכוונות בסוד חדש ניסן, והשני בסוד הנשיקין שכלולים מחב"ד שעליהם נאמר (שיה"ש א, ב) ישקני מנשיקות פהו, פ"י ה"י ו"ו [המילוי] ג' הב"ל, וה"ה ב"ת למ"ד ג' מלכו"ת (רמ"ז).

⁶ הם סוד חב"ד שמהם מתהווה הדיבור והם ר"ת אמ"ר, והם סוד חג"ת שבדעת כדאיאתא בכוונת השופר. ושם הוא מקום שלמה, ולכך חיבר שלשה ספרים שהם ממש סוד תלת מוחין. ולכן קרא זמנו ימי הבלי, כי כל סגולתו היתה הדיבור (רמ"ז).

⁷ פ' שזכה לזווג הפנימי שאז לא יש כי אם הבל אחד הכלול מכל הז' (רמ"ז).

⁸ ירצה עודנו נאחז ומושרש בתוכו והזווג ברחל הפנימית, ועיין בראש ספר זוהר הרקיע (רמ"ז).

⁹ כללות כוונת הפסוק הזה לומר שני עניינים משונים מן הקצה אל הקצה אשר ימצאו והיו בעולם העליון, האחד כשהוא בתכלית השלימות, והשני להפך בהיותו חסר ובלתי השלימות, הלא האחד הוא כשיש ייחוד בכל המדות והפרצופים ושהזווג הוא ע"י היסוד האמיתי ובפנימיות הפנימיות דהיינו ייחוד רוחא ברוחא, וכמו שהיה בימי שלמה שזכה לשיר השירים קדש הקדשים. והתחיל בפסוק ישקני מנשיקות פיהו, שה"ס ז' ההבלים שהתחיל גם בהם ספר קהלת וכנגדם ז' תיבות בפסוק ישקני, ולפי שזו המעלה המעולה לא זכה העולם לה אלא בימי שלמה, לכך ייחס הענין לעצמו ואמר את הכל ראיתי בימי הבלי וכנז"ל. ואחר כך דיבר במדרגה ההפכית שהיא הגרועה ובעוה"ר נמצאת הרבה בכמה זמנים, והיא מה שנפרש ביש צדיק אובר. ולהורות שכוונת הפסוק היא על שני העניינים המעולה והגרוע לכן חזר [והכליל] מ"ש בפירוש את הכל ראיתי, ואחר כך נמשך בשל הזמן החסר (רמ"ז).

¹⁰ ואמנם אמר שכשיש זכויות רבות האי כ"ל לא אעדי וכו', ירצה שיש ייחוד בכל הה' פרצופים שמשפיעים ביסוד שאז הוא נקרא כל בעצם, לפי שמקבל מאריך ואור"א וזעיר ומשפיע תמיד במלכות בריאה שכולל הכל (רמ"ז).

<p>למלייא לה ולאזדוונא עמה ועל דא צדיק אובד בצדקו דא סיהרא דבנין סיהרא דלא אשתכחת לאזדוונא עמה הוא אביד דלא שאיב מחידו כמה דהוה עביד וכדין כל סטר שמאלא אתער וחייבין מאריכין בשלוה</p>	<p>ולהזדווג עמה. ועל זה צדיק אובד בצדקו, זו הלבנה שבגלל הלבנה שלא נמצאת להזדווג עמו הוא אובד, שלא שואב מהשמחה כמו שהיה עושה, ואז מתעורר כל צד השמאל והרשעים מאריכים בשלוה</p>
<p>מ/ב</p>	
<p>בעלמא הדא הוא דכתיב ויש רשע¹ מאריך ברעתו מאי ברעתו² בהווא סטר³ (נ"א בהווא רעה) דאתרבק ביה</p>	<p>בעולם, זהו שכתוב ויש רשע מאריך ברעתו, מה זה ברעתו, באותו הצד (באותה רעה) שנדבק בו.</p>
<p>תו יש צדיק⁴ אובד בצדקו דכר חייבין סגיאן בעלמא⁵ ודינא תלייא⁶ (בחובייהו) צדיק אובד בצדקו⁷ איהו אתפס בחובייהו⁸ כגון אבא דאתפס בחובייהו דבני מאתיה דהו כללו חציפין (לגביה) והוא לא אסחיד בהו ולא אכסיף להו לעלמין ומחי בידן דלא נתגרי בהו ברשיעייא (נ"א ולא מחי בידיהון דלא מתגרו בהו) והוה אמר לן (תהלים לז א) לדוד אל תתחר במרעים אל תקנא בעושי עולה אמר אבוי ודאי קודשא בריך הוא אעניש לי בדא דהא הוה רשו בידי למחאה בידיהו ולא עבדית ולא אכסיפנא (נ"א אוכיהנא) להו לא בטמירו ולא באתגלייא</p>	<p>עוד יש צדיק אובד בצדקו, שכאשר הרשעים רבים בעולם והדין תלוי (בחטאייהם), הצדיק אובד בצדקו, הוא נתפס בחטאם כמו אבא שנתפס בחטאי בני עירו, שכולם היו חצופים (אליו), והוא לא התרה בהם ולא בייש אותם לעולמים, ומחה בידינו שלא נתגרה ברשעים (ולא מחה בידם שלא להתגרות בהם). והיה אומר לנו, לדוד אל תתחר במרעים אל תקנא בעושי עוולה. אמר אבי, ודאי הקדוש ברוך הוא העניש אותי בזה, שהרי היתה רשות בידי למחות בידיהם ולא עשיתי ולא ביישתי (הוכחתי) אותם, לא בסתר ולא בגלוי.</p>
<p>תו פתח בריה אחרא ואמר (בראשית ב ז) וייצר יהוה אלהים את האדם עפר מן האדמה</p>	<p>עוד פתח בנו אחר ואמר, וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה וגו'. וייצר ה' אלהים בשני יודי"ם, בשני</p>

¹ דייק יתור מלת ויש, שהיה די שיאמר ורשע מאריך, אלא שאם אומר כך הייתי אומר ששניהם נמצאים יחד, וכלומר שזה נמשך מזה, שכשצדיק אובד הרשע מאריך מחמת אבידת הצדיקים. ואם כן לא יהיה אלא שמהעדר התשובה נמשכת אריכות הרעה, לכן אמר שאינו כן אלא יש ויש שתי מציאויות משונות ונמצאות בעצם, דהיינו חולשת צד הקדושה ותגבורת צד הטומאה בעצם, והיינו מאריך ברעתו (רמ"ז).

² דאי ר"ל בחטאיו היל"ל ברשעתו כמ"ש ויש רשע (רמ"ז).
³ וירצה שאיזה זכות שיש לרשע מגדיל ומשפיע כח במדרגת אותה קלי' שנדבק בה בעוונותיו, באופן שמתהוות שתי רעות משונות, שאין צדקת הצדיק מועילתו וזכות הרשע מהנה אותו להוסיף פשע ולהגדיל קלי' בר מינו, שמתגדלת ומתפשטת כרצונו בהווא סטר שהוא נוק' דקלי' המנגדת לקדושת מלכות (רמ"ז).

⁴ כללות הענין הוא שידוע שצרת באה על עוון לשון הרע, ועכשיו אומר שלא לבד תבוא על הדיבור אלא גם על העדר הדיבור הטוב הוא התוכחה, כי גדול כוחה למתק הדינים בהחזרת הרשעים בתשובה. ולכן עוון זה פוגם בדעת ששם מיוחדים החו"ג, וממילא הפגם במדת הצדיק כיון שנפגם מקורו הוא הדעת, ואז המלכות בלתי מיתוק ולא תקרא צדקה כי אם צדק, וזהו צדיק אובד בצדקו (רמ"ז).

⁵ דאז מוכרחת התוכחה (רמ"ז).
⁶ הוא כח הצדק כח דין לדון העולם (רמ"ז).

⁷ לפי שהוא היה צדיק וגנז צדקו לו לבדו, ולא קיים תואר צדיק שהוא מההפעיל וכלומר שמצדיק לאחרים. והנה ידוע שכל מעשה האדם מושרשים ונרשמים במלכות בין הטובים ובין העוונות, ואמנם הפגמים בה וגם מעשה הצדיק נרשם שם, ולזה מתקוממים הדינים ותגבורת שבמלכות נגד אותו הצדיק שהיה כעין גרמא להם (רמ"ז).

⁸ שהעוונות תופסים אותו ממש להפרע ממנו שהוא היה סיבה להם, וכל סיבה קודמת למסובב, וגם כדי שישארו הרשעים בלי מגן ויתחזק הדין בהם, ואז הצדיק אובד בצדקו, פי' שלו לבדו היה צדקו שלא היה מהנה אחרים ממנו (רמ"ז).

<p>וגו' וייצר יהוה אלהים בתרי יודיין בתרין יצריין¹ יצר טוב ויצר רע חד לקביל מייא וחד לקביל אשא יהוה אלהים שם מלא² את האדם³ כליל דכר ונוקבא עפר מן האדמה דא עפרא דארעא קדישא⁴ דמתמן אתברי⁵ והוא אתר דבי מקדשא⁶ ויפח באפיו נשמת חיים דא נשמתא קדישא דאתמשכא מאינון חיים דלעילא⁷ ויהי האדם לנפש חיה אדם אתכליל⁸ בנפשא קדישא מחיה עלאה דאפיקת ארעא דכתיב (שם א כד) תוצא הארץ נפש חיה נפש דהיא חיה עלאה</p>	<p>יצרים, יצר טוב ויצר רע. אחד כנגד מים ואחד כנגד אש. ה' אלהים שם מלא. את האדם כולל זכר ונקבה. עפר מן האדמה, זה עפר הארץ הקדושה, שמשם נברא, והוא מקום בית המקדש. ויפח באפיו נשמת חיים, זו הנשמה הקדושה שנמשכת מאותם החיים שלמעלה. והי האדם לנפש חיה, אדם נכלל בנפש הקדושה מהחיה העליונה שהוציאה הארץ, שכתוב תוצא הארץ נפש חיה, הנפש של החיה העליונה היא.</p>
<p>תא חזי בכל זמנא דהאי נשמתא קדישא אתדבקת ביה בבר נש רחימא היא דמאריה כמה נטורין נטורין ליה מכל סטורין רשימא הוא לטב לעילא ותתא ושכינתא קדישא שריא עלוי ובזמנא דאיהו אסמי ארחוי שכינתא אסתלקת מניה ונשמתא קדישא לא אתדבקת ביה ומסטרא דחויא בישא תקיפא אתער רוחא חד דשט ואזיל בעלמא דלא שריא אלא באתר דקדושה עלאה אסתלק מתמן וכדין אסתאב בר נש ואתפגים בבשריה בחיזו דאנפוי בכלא ותא חזי בנין דהאי נפש חיה איהי קדישא עלאה כד ארעא קדישא משכא לה ואתכלילת בנווה כדין קרינן לה נשמה ודא היא דסלקא לעילא</p>	<p>בא וראה בכל זמן שהנשמה הקדושה הזו נדבקת באדם, אהוב הוא לרבונו, כמה שומרים שומרים אותו מכל הצדדים, רשום הוא לטוב למעלה ולמטה, והשכינה הקדושה שורה עליו. ובזמן שהוא מסטה את דרכו, השכינה מסתלקת ממנו, והנשמה הקדושה לא נדבקת בו, ומצד הנחש הרע התקיף מתעוררת רוח אחת שמשוטטת והולכת בעולם, שלא שורה אלא במקום שהקדושה העליונה הסתלקה משם, ואז האיש נטמא ונפגם בבשרו במראה פניו בכל. ובא וראה, משום שנפש חיה הזו היא קדושה עליונה, כשמושכת אותה</p>

¹ שהם נמשכים מחו"ג ושהם מים ואש, אבל אחד מן היודין נקוד ונדגש (נ"א ונרגש) והשני נסתר, רמז שחפץ ה' שיצ"ה יהיה נכלל ביצר הטוב ונכנע לו (רמ"ז).

² הפשט הוא הו"ה ואלק"ם חו"ג (רמ"ז).

³ "את", סוד הנוק', והאדם סוד הזכר (רמ"ז).

⁴ הוא מ"ש בספר הגלגולים פ"ח דף כה ע"א, כי בעת שנברא אדה"ר לא היה מעפר מזה בית המקדש התחתון דהאי עלמא אלא מעפרא דבי מקדשא דלעילא שה"ס ג' עולמות ב"ע בבחינת עילוי שלהם באותה שעה, וכל מה שתחת האצילות נקרא עפר המקדש שה"ס מלכות האצילות (רמ"ז).

⁵ כלומר אעפ"י שהיה מקום גבוה ומעולה מכל מקום משם נברא ולא מעפר העוה"ז שלמטה, וז"ש לקמן דף פג ע"א אדם קדמאה לא הוה ליה מהאי עלמא כלום (רמ"ז).

⁶ נראה שר"ל שגם בזמן הזה הוא מקום בית המקדש, מפני שארץ ישראל מושפעת מעולם היצירה ומקום בית המקדש מושפע מעולם הבריאה (רמ"ז).

⁷ הם אר"א כמ"ש בפרשת משפטים צד ע"ב, נשמת חיים אינון י"ה, דעליהו אתמר (תהלים קג, ו) כל הנשמה תהלל יה, י' פעמים ה' עולה כ"ל. והענין שאעפ"י דקיימא לן שנשמה היא מבינה, אין הכוונה מבינה לבד כי בר מינן זו היא בחינת הצרעת שחסר אור החכמה ועיין לקמן מט ע"ב, אלא שנשמה היא מאי, ואבא נכלל עמה. ועל דרך שאנו אומרים בסוד הצלם דאבא שסודו קס"א שנקרא על שם אי' שמלבשת את אבא. וכן הוא בנשמה והיינו כל הנשמה, פי' בשלמותה והיינו י"ה. ולכן הבן שאבא סוד שם ע"ב ואם תנקדנו בפתח שה"ס נקודת חכמה יעלה קל"ב, ושל אי' ס"ג, ואם תנקדנו בצירי שהוא נקודת אי' עולה רס"ג ועם קל"ב גי' שצ"ה והיינו נשמ"ה. וז"ש בכאן נשמת חיים דלעילא, כי (קהלת ז, יב) החכמה תחיה בעליה, ובינה אלקים חיים (רמ"ז).

⁸ זו מעלה המעולה שהיתה באדה"ר והיא הנקראת בשם זיהרא עלאה, ועיין מה שרשמתי סוף פרשת ואתחנן דף ע"ה ע"ב. והוא כוללות נר"ן דאצילות שסתמו נקרא חיה, כי נר"ן הם ב"ע וחיה סוד אצילות בסדר יחנר"ן. ואמנם שם נפש כולל כל הג' בחי' דנר"ן דזיהרא, וז"ש אתכליל בנפשא קדישא מחיה עילאה, ה"ס אבא הנקרא חיה עילאה כנזכר בתיקונים, ומלכות נקראת חיה תתאה, ועיין בפרדס בערך חיה. ועוד י"ל שנקרא נפש ע"ש דאפיקת ארעא, הוא מלכות שהיא נפש. אבל כתיב נפש חיה למינה לרמוז לכל נר"ן, וגם במאי דקיימא לן אבא יסד ברעא, יכון אומרו תוצא הארץ נפש חיה למינה (רמ"ז).

<p>וממללא קמי מלכא קדישא ועיילא בכל תרעין ולית דימחי בידהא</p>	<p>הארץ הקדושה ונכללת בתוכה, אז קוראים לה נשמה, וזו היא שעולה למעלה ומדברת לפני המלך הקדוש, ונכנסת בכל השערים ואין מוחה בידה.</p>
<p>ועל דא אתקרי רוחא ממללא דהא כל שאר נפשתיא לית לון רשו למללא קמי מלכא בר האי ועל דא אורייתא אכריזת ואמרת (תהלים לד יד) נצור לשונך מרע וגו' וכתוב (משלי כא כג) שומר פיו ולשונו וגו' בגין דאי שפוותיה ולישניה ממללן מלין בישין אינון מלין סלקין לעילא</p>	<p>ועל כן נקראת רוח מדברת, שהרי לכל שאר הנפשות אין להם רשות לדבר לפני המלך, פרט לזו. ועל כן התורה מכריזה ואומרת, נצור לשונך מרע וגו', וכתוב שומר פיו ולשונו וגו', משום שאם שפתותיו ולשונו מדברים דברים רעים, אותם הדיבורים עולים למעלה.</p>
<p>ובשעתא דסלקין כלא מכריזין ואמרינן אסתלקו מסוחרניה דמלה בישא דפלניא פנון אתר לארחיה דחויא תקיפא כדין נשמתא קדישא אתעברת מניה ואסתלקת ולא יכלא למללא כמה דאת אמר (תהלים לט ג) נאלמתי דומיה החשיתי מטוב</p>	<p>ובשעה שעולים, הכל מכריזים ואמרים, הסתלקו מסביב הדיבור הרע של פלוני, פנו מקום לדרכו של הנחש התקיף. אז הנשמה הקדושה עוברת ממנו, ומסתלקת ולא יכולה לדבר, כמו שנאמר נאלמתי דומיה, החשיתי מטוב.</p>
<p>וההיא נשמתא סלקא בכסופא בעאקו דכלא ולא יהבין לה אתר כמלקדמין ועל דא כתיב שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו ודאי ההיא דהות ממללא אתעבידת משתוקא בגין מלולא בישא וכדין חויא אזדמן דכלא לאתריה אתהדר</p>	<p>ואותה הנשמה עולה בבושה בצרה של הכל, ולא נותנים לה מקום כמקדם. ועל זה כתוב, שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. נפשו ודאי, אותה שהיתה מדברת נעשתה משותקת, משום הדיבור הרע, ואז מזדמן הנחש, שהכל חוזר למקומו.</p>
<p>וכד ההוא מלה בישא סלקא באורחין ידיעין ושארי קמיה דחויא תקיפא כמה רוחין מתערין בעלמא ורוחא נחתא מההוא סטרא ואשכח דההוא בר נש אתער ליה במלה בישא והא רוחא ממללא קדישא אתעברת מניה כדין שריא עלוי וסאיב ליה וכדין הוא סגיר כמה דעונשא דהאי בר נש בגין מלה בישא כך ענשיה בגין מלה טבא דקאתי לידיה ויכיל למללא ולא מליל בגין דפגים לההוא רוחא ממללא דהיא אתתקנת למללא לעילא ולמללא לתתא וכלא בקדושה</p>	<p>וכשאותו הדיבור הרע עולה בדרכים ידועות ושורה לפני הנחש התקיף, כמה רוחות מתעוררות בעולם, ורוח יורדת מהצד ההוא ומוצאת אותו האיש מעורר אותו בדבור רע, והרוח המדברת קדושה עוברת ממנו, אז שורה עליו ומטמאת אותו, ואז הוא סגור. כמו שענשו של האיש הזה, משום דבור רע, כך ענשו משום דבור טוב שבא לידו ויכל לדבר ולא דיבר, משום שפגם אותה הרוח המדברת, שהיא מתוקנת לדבר למעלה ולדבר למטה, והכל בקדושה.</p>
<p>כל שכן אי עמא אזלין בארחא עקימא והוא יכיל למללא להו ולאוכחא להו ושתיק ולא מליל כמה דאמינא דכתיב נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר נעכר במכתשין דמסאבותא ודא הוא דאמרו דוד</p>	<p>כל שכן אם העם הולכים בדרך עקומה, והוא יכול לדבר להם ולהוכיח אותם ושותק ולא מדבר, כמו שאמרנו, שכתוב נאלמתי דומיה, החשיתי מטוב וכאבי נעכר, נעכר במכות של טומאה, וזהו שאמר דוד</p>
<p>מ/א</p>	

<p>מלכא אלהי בהאי ואתפני מניה דכתיב (תהלים פו טז) פנה אלי וחנני מהו פנה אלי כמה דאת אמר (במדבר יב י) ויפן אהרן נחתו רבי חייא ורבי יוסי ונשקוהו אזדווגו כחדא כל ההוא ארחא קרא רבי חייא עלייהו (משלי ד יח) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום</p>	<p>המלך, מלקה בזה ומתפנה ממנו, שכתוב פנה אלי וחנני. מה זה פנה אלי, כמו שנאמר ויפן אהרן. ירדו רבי חייא ורבי יוסי ונשקוהו, התחברו יחד כל אותה הדרך, קרא עליהם רבי חייא, ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום.</p>
<p>נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל הכהן אמר רבי יוסי האי נגע כל גוונין² דיליה אתערו בהו חברייא וכהנא הוה ידע בהו לדכיא ולמסאבא הוה ידע אינון דהוו יסורין דרחימותא³ או אינון דאשתכחו במאן דמאיס⁴ ביה מאריה ורחיק ביה דהא לפום ארחוי דבר נש גרים נגע בעלמא</p>	<p>נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל הכהן, אמר רבי יוסי הנגע הזה בכל הצבעים {מראות} שלו התעוררו החברים בו, והכהן היה יודע בה לטהר ולטמא. היה יודע אותם שהיו יסורים של אהבה או אותם שנמצאו במי שרבונו מאס בו והרחיק אותו, שהרי לפי דרכי האיש גורם נגע בעולם.</p>
<p>כתיב (תהלים קמא ד) אל תט לבי לדבר רע להתעולל עלילות ברשע מכאן תנינן בארחא דבר נש בעי למיהך בה מדברין ליה⁵ אמר רבי יצחק האי קרא קשיא וכי קודשא בריך הוא אסטי ליה לבר נש⁶ למהך בארח חטאה ולמעבד עובדין בישין אי הכי לית דינא בעלמא דא ולא בעלמא דאתי ואורייתא לא אתתקנת דכתיב בה אם תשמע ואם לא תשמע</p>	<p>כתוב אל תט לבי לדבר רע להתעולל עלילות ברשע, מכאן שנינו, בדרך שבה רוצה אדם ללכת, בה מנהיגים אותו. אמר רבי יצחק הפסוק הזה קשה, וכי הקדוש ברוך הוא מסטה את האדם ללכת בדרך של חטא ולעשות מעשים רעים, אם כך אין דין בזה העולם ולא בעולם הבא, והתורה לא מתוקנת, שכתוב בה אם תשמע ואם לא תשמע.</p>
<p>אלא דוד אזהר ללביה⁷ לדברא ליה בארח קשוט כמה דאת אמר (דברים ל א) והשבות אל לבבך מאי והשבות אלא זמנא חד ותרין ותלת לאהדרא לקבליה ולדברא ולאזהרא ליה והכי קאמר ליה אל תט לבי לדבר רע ללביה קאמר דוד (כלומר) אל תט לפום ארחוי דבר נש (נ"א) והכי קאמר ליה לבי אל תט לדבר רע דהא דבר רע גרים נגע בעלמא ודינא שריא בעלמא והיינו נגע צרעת</p>	<p>אלא דוד הזהיר את לבו להנהיגו בדרך אמת, כמו שנאמר והשבות אל לבבך, מה זה והשבות, אלא פעם אחת ופעמיים ושלוש לחזור כנגדו, ולהולך ולהזהיר אותו, וכך אמר לו אל תט לבי לדבר רע, ללבו אמר דוד (כלומר) אל תטה לפי דרכי האדם, (וכך אמר לו לבי אל תט לדבר רע, שהרי דבר רע) גורם נגע בעולם, והדין שורה בעולם, והיינו נגע צרעת.</p>
<p>נגע צרעת הא אתערו חברייא אבל צרעת</p>	<p>נגע צרעת, הנה התעוררו החברים, אבל צרעת כתרגומו. אמר רבי יהודה מה</p>

¹ כי דוד נצטרע ו' חדשים והקב"ה טהרו (רח"ו).

² שאת ותולדתה, וספחת ותולדתה, ומראות טהורים כדאיתא במסכת נגעים (אור יקר).

³ היו יסורין ונגעים בלתי מטמאים, והטמאים יסורין שאינם של אהבה (אור יקר).

⁴ הטמאים הם באים על ידי כח הטמא מכה ומטמא, הטהורים על ידי כח שמכה ואינו מטמא כשאר החוליים (אור יקר).

⁵ פי' מדאצטריך דוד לומר להקב"ה אל תט לבי וכו' מכלל שבדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, ולשמא ח"ו בשום פעם ירצה לילך לדבר רע, לכך מבקש שיעשה ה' עמו לפניו משורת הדין ולא יניחיו, ע"ד רגלי חסידיו ישמור (מ"מ)

⁶ דכוונת דוד לומר אע"פ שבדרך שאדם וכו' כמש"ל (מ"מ).

⁷ פי' ר' יצחק פליג אדר' יוסי ומפרש שדוד ללביה קאמר אבל ר' יוסי לא קאמר ליה קושית ר' יצחק (מ"מ).

<p>כתרגומו אמר רבי יהודה מאי כתרגומו סגירו דסגיר ולא פתח¹ וכד סגיר הוא ולא פתח נגע הוא דאקרי רבי יוסי אמר דלא מסתפקין אבהו² כל שכן בנין</p>	<p>זה כתרגומו, הסגרה, שסוגר ולא פותח. וכשהוא סוגר ולא פותח הוא נקרא נגע. רבי יוסי אמר שאין האבות נהנים, כל שכן הבנים.</p>
<p>והיינו דכתיב³ נגע צרעת כי תהיה באדם באדם ממש⁴ ומכאן נחית למאן דנחית⁵ אשתכח נגע לכלא מההוא סגירו אמר רבי יצחק ודאי דא הוא רוא דמלה דכתיב (איכה ב ז) נאר מקדשו⁶ מאי טעמא משום דבני עלמא גרמו האי דכתיב (במדבר יט כ) את מקדש יהוה טמא טמא ממש אמר רבי אלעזר טמא משום דאסתלקת (שכינתא מניה) מאן דאסתלק וחוייא תקיפא שרייא ואטיל זוהמא וסאיב למאן דסאיב וכלהו בנין חובי עלמא</p>	<p>והיינו שכתוב, נגע צרעת כי תהיה באדם, באדם ממש, ומכאן יורד למי שיורד. נמצא נגע לכל מאותה ההסגרה. אמר רבי יצחק ודאי זהו סוד הדבר, שכתוב "נֶאֱרַךְ מִקְדְּשׁוֹ", למה, משום שבני העולם גרמו את זה, שכתוב את מקדש ה' טמא, טמא ממש. אמר רבי אלעזר, טמא משום שהסתלקה (השכינה ממנו), מי שהסתלקה והנחש התקיף שריו ומטיל זוהמא, ומטמא את מי שטמא, וכולם משום חטאי העולם.</p>
<p>תאני כד שארי חוייא (תקיפא) לאתגלאה מסתלקין סמכין⁷ ובניינין ומתעברין ואתי חוייא תקיפא ואטיל זוהמא וכדין אשתכח מקדשא מסאב⁸ מאן מקדשא כמה דאתמר (ויקרא יד לד) ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם⁹ וכתיב (בראשית ג א) והנחש היה ערום מכל</p>	<p>למדנו, כשמתחיל הנחש (החזק) להתגלות, מסתלקים העמודים והבנינים ועוברים, ובא הנחש התקיף ומטיל זוהמא, ואז נמצא המקדש טמא. מי המקדש, כמו שנאמר ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם, וכתוב והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה ה'</p>

¹ אמר כן, משום דגם יש התעלות מ"ן שהוא ממטה למעלה, אלא אדרבא הוא לעילוי, כדקיימא לן שהזעיר כשהוא בסוד השינה, מוחיו מושכין אור וחיים, כמ"ש בכוונת ראש השנה בסוד הדורמיטא, ואז הוא סגיר ופתח, אבל בכאן הוא סגיר ולא פתח. "וכד סגיר הוא ולא פתח", חזר ואמר זה ללמד, שזה האור המסתלק אינו מאיר בפנים דרך הפתחים והצנורות, אלא מוציא כח דין לאחוריים, ולכן נרמז בפירוש לשון התרגום, וכמ"ש צרעת כתרגומו סגירו, מפני שכל תרגום ה"ס אחוריים (רמ"ז). פי' כמ"ל בשם הרב שנסגרו אורות דאבא ולא באו לז"א (מ"מ).

² ג"ר דזעיר באים בבחינת תוספת כדי שיוכלו להסתלק בעת העוונות ולא יגיעם פגם שאם כן יהיה העונש של החוטא גדול. ומעתה תדע כמה חמור עוון לשון הרע שפוגם במוחין דזעיר דהיינו שמסלק מהם אור החכמה וכנזכר לקמן דף מ"ט ע"ב, ע"ע. וז"ש דלא מסתפקין אבהו, שהם המוחין שדרכם שלא להפגם. כל שכן בנין, הם ו"ק שאלו עלולים ומוכנים להיות נפגמים (רמ"ז).

³ הלא נזכר לקמן מ"ט ע"ב שג' הנגעים הם יוצאים מג' אלפין שבשם מ"ה שהם בדת"י וה"ס אד"ם כנודע. ורבי יוסי נקט קרא דנגע צרעת ולא הפסוק הקודם אדם כי יהיה בעור בשרו, משום דהתם כתיב בעור שהוא חיצוניות זעיר שסודו עור, י"ד פעמים ה"א, ק"ך. ה"א פעמים וא"ו, ע"ח. וא"ו פעמים ה"א, ע"ח. סך הכל עו"ר, והוא מקום שנראים שם הנגעים, אבל כאן מיירי במה שנפגם הפנימיות אפילו דאבהו, ומשום הכי איירי האי קרא בשאת שהיא כנגד לאה שהיא הנשאת והגבוהה, והיא יוצאת מכנגד אבהו (רמ"ז).

⁴ כלומר אינו מדבר על היוצא בעור האדם אלא בו בפנימיותו אבל אין שם נגע ח"ו, אלא מכאן נחית למאן דנחית, הכל לפי בחינת הנגע. ואפשר ששם נגע רומז נהר גן עדן מלמטה למעלה, נהר דעת גן בינה עדן חכמה, ומורה הסתלקות אבהו חב"ד ולכן היא במלמטה למעלה, אבל ענ"ג הוא ביושר השפע, עדן חכמה מקור השפע, נהר המשפיע, גן הוא המקבל דהיינו בינה, אבל נג"ע הוא בהיפוך דהיינו התהפכות האור (רמ"ז). פי' ז"א הנק' אדם (מ"מ).

⁵ פי' לאדם שבעולם הזה (מ"מ).

⁶ פי' מקדש של מטה בשביל עוונות ישראל מטמאים אותו, וז"ש "מאי טמא" משום דאסתלקת שכינתא מניה, דהיינו אחר שנסתלקה השכינה מהמקדש אז שלטה בו הקלי' (מ"מ).

⁷ הם נה"י דז"א שנכנסו בנוק' מסתלקי' כדי שלא יהיה בהם פגם ע"י הנוק' (רח"ו).

⁸ מלכות הנק' מקדש (מ"מ).

⁹ ירושלים ולא ציון (רח"ו).

<p>חית השדה אשר עשה יהו"ה אלהי"ם ויאמר אל האשה אל האשה ממש, שמקום המקדש נאחז בתוכה, והיינו את מקדש ה' טמא, משום חטאו, משום שהתגלה הנחש התקיף.</p>	<p>חית השדה אשר עשה יהו"ה אלהי"ם ויאמר אל האשה אל האשה ממש¹ דאתר מקדשא אתאחיד בנווה והיינו את מקדש יהו"ה טמא בנין חובוי משום דאתגליא חוייא תקיפא</p>
<p>מה חטאו, זה לשון הרע, שבגלל לשון הרע הנחש מזדמן בין למעלה בין למטה, שכתוב וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים. השורפים או השרפים לא כתוב אלא השרפים, מי השרפים, שכתוב ראשי תנינים (שנים), אחד נאחז למעלה ואחד למטה, נ"א שנים אחד חוזרים לפעמים), וכתוב שרפים עומדים ממעל לו, ממעל לו ודאי, כמו שנאמר להתייצב על ה'.</p>	<p>מאן חובוי דא לישנא בישא דבנין לישנא בישא חוייא אודמן בין לעילא בין לתתא דכתיב (במדבר כא ו) וישלח יהו"ה בעם את הנחשים השרפים השורפים או השרופים לא כתיב² אלא השרפים מאן שרפים דכתיב (תהלים עד יג) ראשי תנינים (תרי חד אתאחיד לעילא וחד לתתא) (ס"א תרי חד אתחזרו לזמנין) וכתוב (ישעיה ו ב) שרפים עומדים ממעל לו³ ממעל לו ודאי כמה דאת אמר (איוב א ו) להתייצב על יהו"ה</p>
<p>ואז הסגירה בכל ואין מי שפותח. ועל זה כתוב, כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה וגו'. מה זה מנאפת, מנאפת ממש, ודאי אכלה ומחתה פיה, ואמרה לא פעלתי און. אמר רבי חייא אמר רבי יצחק ברצון של הכל לא נמצא למטה אלא משום שנמצא למעלה, ולמעלה לא נמצא אלא כשנמצא למטה בחטאי העולם, שלמדנו שהכל תלוי זה בזה וזה בזה.</p>	<p>וכדין סגירו בכלא ולית מאן דפתח ועל דא כתיב (משלי ל ב) כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה וגו' מאי מנאפת מנאפת ממש ודאי אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און אמר רבי חייא אמר רבי יצחק ברעותא⁴ דכלא לא אשתכח לתתא אלא בנין דאשתכח לעילא ולעילא לא אשתכח אלא כד אשתכח לתתא בחובי עלמא דילפינן דכלא תלייא האי בהאי והאי בהאי</p>
<p>ואיש כי ימרט ראשו וגו', רבי חייא פתח ואמר וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות וגו', בכמה מקומות התבוננתי בדברי שלמה המלך והשגחתי בחכמה</p>	<p>ואיש כי ימרט ראשו וגו', רבי חייא פתח ואמר וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות וגו', בכמה מקומות התבוננתי בדברי שלמה המלך והשגחתי בחכמה</p>
<p>מז/ב</p>	<p>מז/ב</p>
<p>סגיאה דיליה ואסתים מלוי בגו לגו היכלא קדישא האי קרא אית לאסתכלא ביה אמאי אמר וראיתי אני וכי שאר בני עלמא לא ידעי ולא חמאן דא אפילו מאן דלא ידע חכמתא מן יומי ולא אשגח בה ידע הא שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך והוא שבח גרמיה ואמר ראיתי אני</p>	<p>הרבה שלו, וסתם דבריו בתוכו, לתוך ההיכל הקדוש. בפסוק זה יש להתבונן, למה אמר וראיתי אני, וכי שאר בני העולם לא יודעים ולא רואים את זה. אפילו מי שלא ידע חכמה מימיו ולא השגיח בה יודע את זה, שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך, והוא משבח את עצמו ואומר ראיתי אני.</p>

¹ פי' כי חוה רומזת למלכות, כמ"ש הרב שהמלכות היא מילוי שם מ"ה, שהוא גימ' י"ט, כמנין חו"ה, וז"ש "דאתר מקדשא" שהיא המלכות אתחיד בגויה (מ"מ).

² פי' כמז"ל, שהנחשים שהיה הענין הורג החייה אותם הקב"ה ושלחם בישראל, לכך הקשה הול"ל השופרים דמשמע הנחשים שורפים אחרים או השרופים לרמוז למרז"ל (מ"מ).

³ והכוונה על שנים אנשים מרגלים חרש המתעליל לטמא מקדש (רח"ו). ב' אנשים מרגלים הם חו"ב דדכורא דנוגה, ולכן אמר הזהר חד אתאחד לעילא שהיא מוח החכמה וחד אתאחיד לתתא הו אמוח בינה (מ"מ).

<p>אלא הכי תאנא מאן חכים כשלמה דבשבעה דרגין דחכמה¹ אתקרי¹ כגוונא דלעילא שיתא יומין לעילא² שביעאה עלאה עלייהו³ שיתא יומין לתתא⁴ שביעאה עלייהו⁵ שיתא דרגין לכורסייא⁶ הוא⁷ על כורסייא⁸ דכתיב (דה"א כט כג) וישב שלמה על כסא יהו"ה למלך שבעה כתרין דיומין לעילא⁹ וכדין לקבליהון שבעה שמהן לשלמה לאתחזאה ביה חכמתא קדישא¹⁰ ובגין כך אתקרי שבע שמהן שלמה ידידיה אגור בן יקה למואל, איתיאל קהלת.</p>	<p>אלא כך למדנו, מי חכם כמו שלמה שבשבע דרגות של חכמה נקרא כדוגמא שלמעלה, ששה ימים למעלה, שביעי עליון עליהם. ששה ימים למטה שביעי עליהם. שש דרגות לכסא, הוא על הכסא, שכתוב וישב שלמה על כסא ה'. למלך שבעה כתרים של ימים למעלה, ואז כנגדם שבעה שמות לשלמה, להראות בו החכמה הקדושה, ולכן נקרא שבעה שמות שלמה, ידידיה, אגור, בן יקה, למואל, איתיאל, קהלת.</p>
<p>ואמר שבעה הבלים ומה דאיהו חמא לא חמא בר נש אחרא וכד כנש חכמתא ואסתלק בדרגין דחכמתא אקרי קהלת ושבעה הבלין אמר לקביל שבעה כתרין דלעילא וכל הבל קלא אתעביד מניה ועלמא לא מתקיימא אלא בהבל</p>	<p>ואמר שבעה הבלים, ומה שהוא ראה לא ראה אדם אחר. וכשכנס חכמה והתעלה לדרגות החכמה נקרא קהלת, ושבעה הבלים, אמר כנגד שבעה כתרים שלמעלה, וכל הבל נעשה ממנו קול, והעולם אינו מתקיים אלא בהבל.</p>
<p>ותאנא משמיה דרבי שמעון הבל אפיק קלא ברוחא ומיאי דביה ולית קלא אלא בהבל ותאנא בשבעה הבלין אתקיימין עלאין ותתאין ותאני רבי יצחק תא חזי דעל הבל מתקיים עלמא דאלמלא לא הוה הבל דנפיק מפומא לא אתקיים בר נש אפילו שעתא חדא</p>	<p>ולמדנו משמו של רבי שמעון, ההבל מוציא קול ברוח ומים שבו, ואין קול אלא עם הבל. ולמדנו בשבעה הבלים מתקיימים העליונים והתחתונים. ולימד רבי יצחק, בא וראה שעל ההבל מתקיים העולם, שאלמלא לא היה הבל שיוצא מן הפה, לא התקיים אדם אפילו שעה אחת.</p>

¹ כנגד ז' ספירות (אור יקר).

² מחסד עד יסוד (אור יקר). ו"ק דז"א (מ"מ).

³ בינה (אור יקר, מ"מ), ואפשר היות השביעי היא הנקודה האמצעית ת"ת בעל הקצוות (אור יקר).

⁴ ששת ימי חול (אור יקר). בבריאה (רח"ו במ"מ), והיינו ו' היכלות דבריאה (מ"מ).

⁵ ואפשר דעל ההיכלות קאמר שהם ו' היכלות ששת ימי חול דמטטרין, "שביעאה עלייהו", היכל קדש הקדשים כנגד השבת, ובין אלו לאלו, דהיינו כסא הכבוד, אמצעית בין אצילות להיכלות כדפי' בשער אבי"ע (אור יקר). פי' היכל ק"ק דבריאה (מ"מ).

⁶ כי ו"ק דבריאה והכסא הוא אור מתנה"י דמלכות דאצילות שמתלבש בכחב"ד דבריאה, וה"ס הכסא והמלכות רוכבת על הכסא, וז"ש "הוא על כרסייא" כמ"ש באוצרות חיים (מ"מ).

⁷ שלמה (אור יקר).

⁸ מקבל מז' עליונים ומשפיע לז' תחתונים (אור יקר).

⁹ לכאורה היה נראה שז' כתרים הם הספירות, האמנם ממה שאמר "לאתחזאה ביה" (אור יקר). משמע מדרגה למעלה מהימים, שהימים הם ז' כדפי' לעיל, כתרין אלו הם ז' ספירות, כתרים ושרשים אל הספירות, והם נסתרים בבינה, ומשם היה נקרא שלמה בז' שמות, כדי שיהיה מרכבה לחכמה, שהחכמה נראית בז' כתרים אלו, והכתרים האלו הם מראה, שבהם נראות ספירות אלו (אור יקר). פי' הם ז' מלויים דס"ג הנז', ומהם נתקן דעת ז"א, וז"ש וכל הבל קלא אתעביד מניה בז' הבלים וכו', הם ז' מלויים דס"ג הנז', ומהם נתקן דעת ז"א (מ"מ).

¹⁰ מורה שלא דבר אלא בבינה שהיא קרובה לחכמה (אור יקר). ומפני שהם ב' חכמות: האחת, חכמת שלמה. השנית, חכמת אלהים, כאומרו ותרב חכמם שלמה, שהיא חכמה תתאה מחכמת כל בני קדם, שמשם מתרבת ומאירה, ולזה חכמה זו אשר לשלמה נקראת "חכמתא קדישא", שהוא החכמה העליונה, כאומרו כי חכמת אלהים בקרבו, וזה בחינתה הקדש, כאומרו קדש ישראל ה' ראשית תבואתה, כדפי' בזהר משפטים (אור יקר).

<p>כדוגמא זה אמר שלמה דבריו, שהעולם מתקיים בהם, בהבל הזה מתקיים העולם, וההבל הזה שמתקיים בו העולם בא מן ההבלים שלמעלה, זהו שכתוב הבל הבלים, הבל מההבלים שלמעלה. וכל דבריו היו כך, ובהבלים שלמעלה כתוב, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. מה זה מוצא פי ה', זה ההבלים שלמעלה.</p>	<p>כגוונא דא אמר שלמה מלוי דעלמא מתקיימי בהוי' בהאי הבל² דמתקיים ביה עלמא והאי הבל דמתקיים ביה עלמא מהבלים דלעילא קאתי³ הדא הוא דכתיב (קהלת א ב) הבל הבלים הבל מהבלים דלעילא וכל מלוי הכי הוו ובהבלים דלעילא כתיב (דברים ח ג) כי על כל מוצא פי יהו"ה יחיה האדם מאי מוצא פי יהו"ה דא הבלים דלעילא</p>
<p>ולמדנו וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות, מן הסכלות ממש באה תועלת לחכמה, שאלמלא לא נמצאה שטות בעולם לא נודעה החכמה ודבריה.</p>	<p>ותניא (קהלת ב יג) וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות מן הסכלות ממש אתי תועלת לחכמתא דאלמלא לא אשתכח שטותא בעלמא לא אשתמודע חכמתא ומלוי</p>
<p>ולמדנו חיוב הוא על אדם שלמד חכמה ללמוד מעט מן השטות ולדעת אותו, משום שבאה תועלת לחכמה בשבילו, כמו שבאה תועלת לאור מן החשכה, שאלמלא החשכה לא נודע האור, ולא באה (נראית) לעולם תועלת ממנו.</p>	<p>ותאנא חיובא הוא על בר נש⁴ דאוליף חכמתא למילף זעיר מן שטותא ולמנדע לה בגין דאתי תועלתא לחכמתא בגיניה כמה דאתיא תועלתא לנהורא מחשוכא דאלמלא חשוכא לא אשתמודע נהורא ולא אתיאי (ג"א אתחזי) תועלתא לעלמא מניה</p>
<p>שנינו שיש יתרון לחכמה, לחכמה סתם, שאמר רבי שמעון לרבי אבא, בא וראה סוד הדבר, לא מאירה החכמה שלמעלה ולא נאורה {מלשון שהאיר אליה}, אלא בשביל השטות שמתעוררת ממקום אחר. ואלמלא זה אור ומשחה רבה ויותר לא היתה (להיות), ולא נראתה תועלתה של החכמה.</p>	<p>תאנא שיש יתרון לחכמה לחכמה סתם⁵ דאמר רבי שמעון לרבי אבא תא חזי רזא דמלה לא נהיר חכמתא דלעילא ולא אתנהיר אלא בגין שטותא⁶ דאתער מאתר אחרא ואלמלא האי נהירו ורבו סניא ויתיר לא הוה (להוי) ולא אתחזיא תועלתא דחכמתא</p>
<p>ומשום השטות מאיר יותר, ומאירים לו יותר, זהו שכתוב שיש יתרון לחכמה,</p>	<p>ובגין שטותא אתנהיר יתיר ונהירין ליה יתיר הדא הוא דכתיב שיש יתרון לחכמה לחכמה</p>

¹ העולם הזה מתקיים ע"י אותם הבלים, ומפ' כיצד הוא הענין, ואמר "בהאי הבל דמתקיים ביה עלמא", דהיינו שהמלכות מקבלת מאותם הבלים והיא מקיימת העולם, וז"ש "והאי הבל דמתקיים ביה עלמא" (מ"מ).

² ר"ל, שהמלכות מקבלת מהבלים שבכל פרצוף ועל ידה מתקיים העולם (מ"מ)
³ והיינו כמ"ש שהמלכות מקבלת ז' הבלים הנז', ועל ידם מתקיים העולם, ובהבלים דלעילא כתיב, כי על כל מוצא פי ה', פי' שז' מילויים הנז' יוצאים מפי הבינה, ועל ידם יחיה ז"א, כמש"ה ימיה וכו', זהו מה שנלע"ד. אבל הרח"ו כתב על מ"ש הזהר, ותנא בז' הבלים אתקיימן עילאין ותתאין, נ"ל שהם ז' הבלים היוצאים מב' עינים וב' אזנים וב' נקבי החוטם והפה, ומכל א' מהם יוצא הבל, וזה בכל פרצוף, עכ"ל. ולפי זה מ"ש דעלמא מתקיימא בהו, ר"ל שהעולם הזה מתקיים ע"י ז' הבלים שבכל פרצוף (מ"מ). שהם ז' הבלים שבכל פרצוף, ולפי זה מ"ש "ובהבלים דלעילא כתיב כי על מוצא פי ה'", פי' ז' הבלים שבכל פרצוף נקראים מוצא פה ה', בין דאזנים בין דעינים בין דחוטם, ופי' יחיה האדם, הוא הפרצוף, כן נראה כוונת הרח"ו ז"ל (מ"מ).

⁴ פי' צריך האדם לפרש תחלה הפי' שנשמרים ממנו רש"י ז"ל או תוספת, ואח"כ יפרש האמת, וכן בכל ענין בין בזהר בין במדרשים (מ"מ).

⁵ פי' מלכות (מ"מ).

⁶ פי' שע"י הביורורים שנבררים מסט"א הנק' שטותא, מתעטרת המלכות, וז"ש "ואלמלא האי", דהיינו הביורורים נהירו ורבי סגי ויתיר לא ליהוי וכך לתתא, פי' כמו שהמלכות אינה מתקשרת אלא מן הביורורים שבקלי' שנק' שטותא כך לתתא בעולם הזה (מ"מ).

<p>סתם מן הסכלות סתם וכך לתתא אלמלא לא הוה שמונתא שכיח בעלמא לא הוי חכמתא שכיח בעלמא! והיינו דרב המנונא סבא כד הוה ילפין מניה חברייה רזי דחכמתא הוה מסדר קמייהו פרקא דמלי דשמונתא בגין דייתי תועלתא לחכמתא בגיניה דהא הוא דכתיב (קהלת י א) יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט משום דהיא תקונא דחכמתא ויקרא דחכמתא ועל דא כתיב (שם ב ג) ולבי נוהג בחכמה ולאחוז בסכלות</p>	<p>לחכמה סתם, מן הסכלות סתם. וכך למטה, אלמלא לא היתה שטות מצויה בעולם לא היתה החכמה מצויה בעולם, והיינו שרב המנונא סבא, כשהיו לומדים ממנו החברים סודות החכמה, היה מסדר לפנייהם פרק של דברי שטות כדי שתבא תועלת לחכמה בשבילו, זהו שכתוב יקר מחכמה ומכבוד סכלות מעט, משום שהיא התקון של החכמה וכבוד החכמה, ועל זה כתוב ולבי נוהג בחכמה ולאחוז בסכלות.</p>
<p>רבי יוסי אמר יקר מחכמה ומכבוד כלומר יקרא דחכמתא ונוי דילה ויקרא דכבוד דלעילא מאי היא סכלות מעט זעיר דשמונתא אחזי וגלי יקרא דחכמתא וכבוד דלעילא יתיר מכל ארחין דעלמא כיתרון האור מן החשך תועלתא דנהורא לא אתייה (נ"א אתחזי) אלא מן השוכא (ולעולם) תקונא דחורא מאי היא אוכמא אלמלא אוכמא לא אשתמודע חורא ובגין אוכמא אסתליק חורא ואתיקר אמר רבי יצחק משל למתוק במר דלא ידע אינש טעמא דמתיקא עד דטעים מרירא מאן עביד להאי מתיקא הוי אומר האי מרירא והיינו דכתיב (שם ז יד) גם את זה לעומת זה עשה האלהים וכתיב</p>	<p>רבי יוסי אמר יקר מחכמה ומכבוד, כלומר כבוד החכמה והנוי שלה והיקר של הכבוד שלמעלה, מה הוא סכלות מעט, מעט של שטות, מראה ומגלה את כבוד החכמה, והכבוד שלמעלה יותר מכל דרכי העולם. כיתרון האור מן החשך, תועלת האור לא באה (נראית) אלא מתוך החשכה, (ולעולם) תקון הלבן מהו? השחור. אלמלא השחור לא נודע הלבן, ומשום השחור מתעלה הלבן ומתכבד. אמר רבי יצחק, משל למתוק במר, שאין יודע איש טעם המתוק עד שטועם את המר, מי עושה את זה מתוק, הוה אומר זה המר, והיינו שכתוב, גם את זה לעומת זה עשה האלהים, וכתוב</p>
<p>מח/א</p>	
<p>(שם ז יח) טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנה ירך</p>	<p>טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנח את ירך.</p>
<p>תאנא בכמה דרגין אתקרי בר נש אדם² גבר³ אנוש⁴ איש⁵ גדול שבכלם אדם (משום) דכתיב (בראשית א כז) ויברא⁶ אלהים את האדם</p>	<p>שנינו בכמה דרגות נקרא בן אדם, אדם, גבר, אנוש, איש. גדול שבכולם אדם, (משום) שכתוב ויברא אלהים את האדם בצלמו, וכתוב כי בצלם אלהים</p>

¹ והיינו כמ"ש משום דהיא תקונא דחכמתא וכו' ושיעור הפ' יקר מחכמה ומכבוד, ר"ל תיקון החכמה וכבו' שלה הוא ע"י סכלות מעט, ר"ל יקר וכו' רבי יוסי פליג וסבירא ליה דהכי פירושא, יקר דחכמה שהיא מלכות ויקר של הכבוד שהוא ז"א הוא על ידי סכלות מעט, ומלת יקר חוזרת על חכמה ועל כבוד (מ"מ).

² הם סוד אבי"ע, "כל הנק' בשמי", אדם דנשמתיה דאצילות נקרא אדם, א"נ אדם י' חכמה, מ"ה אד"ם (אור יקר).

³ "בראתיו" אדם דבריאה, דאית ביה נשמה דבריאה נקרא גבר סוף סוף גובר, א"נ גבר ה' דתמן יסוד הגבורה (אור יקר).

⁴ "אף עשיתיו", אדם דעשיה, דאית ביה נפש דעשיה, נקרא אנוש, אנוש הוא ודאי, א"נ אנוש, ה' אנושה מכותיה (אור יקר).

⁵ "יצרתיו", אדם דיצירה, דאית ביה רוח דיצירה נקרא איש, כענין המלאכים והאיש גבריאל, א"נ איש, ו' דהיינו סוד ה' איש (אור יקר).

⁶ "ויברא אלהים" בינה, "את האדם בצלמו" שצלם ורוחניות הבינה היא החכמה ומכח החכמה ברא האדם, והיינו לפי מה שפירשתי אדם מ"ה חכמה, ולמה שפי' כל הנקרא בשמי וכו', "ויברא אלקים" בסוד הכסא שעולה בחשבון אלהים, את האדם בצלמו, שצלם הכסא הוא האצילות, ואדם נברא בצלם ההוא (אור יקר).

<p>בצלמו וכתיב (שם טו) כי בצלם אלהיים עשה את האדם¹ ולא כתיב גבר אנוש איש אמר רבי יהודה אי הכי והא כתיב (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם קרבן ליהויה (ולא גבר אנוש איש) מאן בעי למקרב קרבנא מאן דאיהו חטאה וכתיב אדם²</p>	<p>עשה את האדם, ולא כתוב גבר אנוש איש. אמר רבי יהודה, אם כך והרי כתוב אדם כי יקריב מכם קרבן לה' (ולא גבר אנוש איש), מי צריך להקריב קרבן, מי שהוא חוטא וכתוב אדם.</p>
<p>אמר רבי יצחק תא חזי קיומא דעלמא דעילאין ותתאין הוא קרבנא נייחא דקודשא בריך הוא ומאן אתחזי למקרב קמיה האי נייחא הוי אומר האי אדם דיקרא מכלא אמר ליה אי הכי הא כתיב אדם כי יהיה בעור בשרו וגו'³ והיה בעור בשרו לנגע צרעת</p>	<p>אמר רבי יצחק בא וראה קיום העולם של עליונים ותחתונים הוא הקרבן, הנחת של הקדוש ברוך הוא, ומי ראוי להקריב לפניו את הנחת הזו, הוה אומר זה אדם שמכובד מן הכל. אמר לו אם כך, הנה כתוב אדם כי יהיה בעור בשרו וגו', והיה בעור בשרו לנגע צרעת.</p>
<p>אמר ליה להאי בעי קודשא בריך הוא לדכאה יתיר מכלא דמאן דאיהו בדרגא עלאה דכלהו לא ליתבי הכי ובנין כך כתיב באדם והובא אל הכהן ובא לא כתיב אלא והובא דכל מאן דחמי ליה אתחייב ביה לאקרובי קמי כהנא דדיוקנא קדישא לא ליתבי הכי וכתיב איש או אשה כי יהיה בו נגע וגו' איש או אשה כי יהיה בעור בשרם בהרות וגו' ולא כתיב בהו והובא</p>	<p>אמר לו, את זה הקב"ה צריך לטהר יותר מהכל, שמי שהוא בדרגה עליונה של כולם, לא ישאר כך, ולכן כתוב באדם והובא אל הכהן, לא כתוב ובא אלא והובא, שכל מי שרואה אותו מתחייב בו להקריבו לפני הכהן, שהדמות הקדושה לא תשאר כך. וכתוב איש או אשה כי יהיה בו נגע וגו', איש או אשה כי יהיה בעור בשרם בהרות וגו', ולא כתוב בהם והובא.</p>
<p>אמר ליה והא כתיב (במדבר יב ג) והאיש משה (שמות לב א) כי זה משה האיש אמאי לא אקרי אדם אמר ליה משום דאקרי עבד למלכא דכתיב (במדבר יב ז) לא כן עבדי משה (יהושע א ב) משה עבדי ואוף הכי אקרי לגבי אדם דלעילא אמר ליה אי הכי והא כתיב (שמות טו ג) יהויה איש מלחמה ולא כתיב אדם</p>	<p>אמר לו והרי כתוב והאיש משה, כי זה משה האיש, למה לא נקרא אדם. אמר לו משום שנקרא עבד למלך, שכתוב לא כן עבדי משה, משה עבדי. וכמו כן כאן נקרא איש כלפי אדם שלמעלה. אמר לו אם כך, הרי כתוב ה' איש מלחמה, ולא כתוב אדם.</p>
<p>אמר ליה (תהלים כה יד) סוד יהויה ליראיו⁴ אמר ליה אי הכי אנא בינייהו (ס"א יתיב) אתיבו בכלא ובאתר דא לא זכינא אמר ליה זיל לרבי אבא דאנא אוליפנא מניה על מנת דלא לגלאה אזל לגבי דרבי אבא אשכחיה דהוה דריש ואמר</p>	<p>אמר לו סוד ה' ליראיו. אמר לו אם כך אני ביניהם (יושב) משיב בכל, ובמקום הזה לא זכיתי. אמר לו לך לרבי אבא, שאני למדתי ממנו על מנת שלא לגלות. הלך אצל רבי אבא, מצא אותו שהיה דורש ואומר מתי נקראת שלמות</p>

¹ אחר שבאו מוחין לז"א נקרא אדם שלם ב"ס, ואז הצלם נקרא צלם אדם, ובהיות ז"א כן ו"ק נק' איש, והצלם של אז נק', אך בצלם יתהלך איש (מ"מ).

² לפי דבריך, מי שהוא במדרגה כזה, אין חטא בא על ידו. והשיב, אדרבה אין קרבן ראוי ליקרב אלא על ידי מדרגה זו, שעל ידו מתקיימין "עלאין ותתאין", והקושר הכל הוא אדם שעולה אפילו בחכמה, וכל שכן באצילות, לעשות נייחא לקב"ה, וצריך לעלות עד למעלה בקרבנו (אור יקר).

³ ולפי מה שפירש באדם אין ראוי לשנאמר שיהיה שולטת נגע צרעת מפני מעלתו במקום שאין השגת הקלי', וקושיית פסוקים אלו הם כסדר המקראות, תחלה פרשת ויקרא, ואח"כ בפרשת תזריע, ולפירוש זה אי הכי אהדר לרישא לקושיא ראשונה, אי אמרת בשלמא שאין המשובח שבכולן אדם וכו' (אור יקר).

⁴ דלהכי נקרא ז"א לגבי א"א, ועל סוד זה אמרו רז"ל שנראה בים כבחור וכו', כי בהיות ז"א בעל ו"ק נקרא איש, אבל בהיותו בגדלותו, שאז מגיע עד א"א, נקרא אדם, ולכן במתן תורה נדמה כזקן (רמ"ז).

<p>אימתי אתקרי שלימותא דלעילא (נ"א דכולא) כד יתיב קודשא בריך הוא בכורסיא¹ ועד דלא יתיב בכורסיא לא אשתכח שלימותא דכתיב (יחזקאל א כו) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה משמע דכתיב אדם דהוא כללא ושלימותא דכלא אמר רבי יהודה בריך רהמנא דאשכחית לך בהאי</p>	<p>שלמעלה (של הכל), כשיושב הקדוש ברוך הוא בכסא, ועד שלא יושב בכסא לא נמצאת שלמות, שכתוב ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה, משמע שכתוב אדם שהוא הכלל ושלמות הכל. אמר רבי יהודה ברוך הרחמן שמצאתי אותך בזה.</p>
<p>אמר ליה אי הכי הא כתיב (שמות טו ג) יהו"ה איש מלחמה ולא כתיב אדם אמר ליה יאות שאלת תא חזי התם לא אשתכח שלימותא דכלא ובגיני כך אקרי איש² אבל הכא שלימותא דכלא וכללא דכלא בגין כך אקרי אדם קארי עליה (תהלים קיט עב) טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף</p>	<p>אמר לו אם כך הרי כתוב ה' איש מלחמה, ולא כתוב אדם, אמר לו יפה שאלת. בא וראה שם לא נמצאת שלמות של הכל ולכן נקרא איש, אבל כאן שלמות הכל והכלל של הכל, לכן נקרא אדם. קרא עליו טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף.</p>
<p>תו אמר ליה כתיב (שם לו ז) אדם ובהמה ולא כתיב איש ובהמה אמר ליה ולא והכתיב (שמות יא ז) למאיש ועד בהמה אבל מה דכתיב אדם ובהמה כמה דכתיב (מ"א ה יג) מן הארז אשר בלבנון עד האזוב אשר יוצא בקיר אורחיה דקרא הוא דנקיט עלאה מכלהו ונמיך מכלהו אוף הכא עלאה מכלא אדם ונמיך מכלא בהמה</p>	<p>עוד אמר לו, כתוב אדם ובהמה, ולא כתוב איש ובהמה. אמר לו ולא, והרי כתוב למאיש ועד בהמה, אבל מה שכתוב אדם ובהמה, כמו שכתוב מן הארז אשר בלבנון עד האזוב אשר יוצא בקיר. דרך הכתוב, הוא שלוקח העליון מכולם והנמוך מכולם, כמו כן כאן העליון של הכל, אדם, והנמוך מהכל בהמה.</p>
<p>אמר ליה והא כתיב (בראשית ב ה) ואדם³ אין לעבוד⁴ את האדמה אמר ליה תא חזי דכל מה די בעלמא לא הוי אלא בגיניה דאדם וכלהו בגיניה מתקיימי ולא אתחזיאו בעלמא וכלהו אתעכבו עד דייתי ההוא דאקרי אדם הדא הוא דכתיב וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וגו' טרם עד לא כתרנומו משום דדיוקנא עלאה לא אתחזי הדא הוא דכתיב ואדם אין כלומר כלהו אתעכבו בגיניה דהאי דיוקנא עד דאתחזי ובגין כך לא אתחזי (נ"א אתברי) האי דיוקנא אלא בדיוקנא דאתחזי ליה הדא הוא דכתיב (שם ז) וייצר ה' אלהים את האדם בשם מלא כמה דאוקימנא דאיהו שלימותא דכלא וכללא דכלא</p>	<p>אמר לו, והרי כתוב ואדם אין לעבוד את האדמה, אמר לו בא וראה, שכל מה שבעולם אינו אלא בשביל האדם, וכולם בגללו מתקיימים, ולא נראים בעולם. וכולם התעכבו עד שיבא אותו שנקרא אדם, זהו שכתוב וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וגו', טרם, כתרנומו "עד שלא", משום שלא נראתה הדמות העליונה, זהו שכתוב ואדם אין, כלומר כולם התעכבו בשביל הדמות הזאת עד שנראתה, ולכן לא נראתה (נבראה) הדמות הזו אלא בדמות שראויה לה, זהו שכתוב וייצר ה' אלהים את האדם בשם מלא כמו שבארנו, שהוא שלמות הכל והכלל של הכל.</p>

¹ שמזדווג בנוק' שהיא כסא לבעלה, ואז חוה עם שם הוי"ה משלמת מספר אדם (רח"ו במ"מ).

² כי אז היה ז"א בזמן הקטנות כבפסח, ואז נק' איש, ובזמן הגדלות נק' אדם (רח"ו במ"מ).

³ פי' ומי דרכו לעבוד את האדמה, הוא מי שאינו חשוב, והול"ל ואיש אין לעבוד וכו', ומתרץ, דכל מה דבעלמא לא הוי אלא בגיניה דאדם וכו', ור"ל שהמטר לא ירד לגדל האילנות והעשבים, לפי שאדם שהוא מתקן המלכות, הנק' אדמה (מ"מ).

⁴ שנשלם הכסא, פי' מלכות, שהיא כסא לז"א, שהוא ראוי לישוב על הכסא, פי' שאדם שהוא דוגמת ז"א, שהוא יושב על המלכות, הנק' כסא, כמ"ש"ה ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם (מ"מ).

<p>תאנא בששי נברא אדם בשעה שנשלם הכסא ונקרא כסא¹ דכתיב (מ"א י יט) שש מעלות לכסא ולפיכך נברא האדם בששי שהוא ראוי לישב על הכסא ותאנא כיון דנברא אדם אתתקן כלא וכל מה דלעילא ותתא² וכלא אתכליל באדם תניא אמר רבי יוסי כתיב (יחזקאל א י) ודמות פניהם פני אדם כללא דכלא³ וכלא כלילין בהאי דיוקנא אמר רבי יהודה והא כתיב (יחזקאל א י) ופני אריה⁴ אל הימין לארבעתם ופני שור</p>	<p>למדנו בששי נברא אדם בשעה שנשלם הכסא ונקרא כסא, שכתוב שש מעלות לכסא, ולפיכך נברא האדם בששי, שהוא ראוי לישב על הכסא. ולמדנו כיון שנברא אדם, הכל נתקן, וכל מה שלמעלה ולמטה והכל נכלל באדם. שנינו אמר רבי יוסי כתוב ודמות פניהם פני אדם הכלל של הכל, והכל כלולים בדמות הזאת. אמר רבי יהודה, והרי כתוב ופני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור</p>
<p>מח/ב</p>	
<p>מהשמאל לארבעתן אמר ליה כלא אנפוי אדם הוי⁵ ובההוא דיוקנא דאדם אתחזיין כל גוונין וכל דיוקנין כמה דתנינן אנפוי אנפוי נשרא לא דהוא נשרא אלא דאתחזי בדיוקנא דאדם משום דכליל כל גוונין וכל דיוקנין</p>	<p>מהשמאל לארבעתן. אמר לו הכל היו פני אדם, ובאותה דמות של אדם נראים כל הגוונים וכל הדמויות, כמו ששנינו פניו פני נשר, לא שהוא נשר אלא שנראה בדמות של אדם משום שכולל את כל הגוונים וכל הדמויות.</p>
<p>אמר רבי יצחק תא חזי כל מאן דאיהו תחות שולטני דאדם אתקרי איש⁶ משום דאתתקן בגוונא דאדם מדרגא אחרא⁷ דהוה ביה בקדמיתא דתניא ברזא עלאה בספרא דצניעותא כד אתברי אדם נחת בדיוקנא קדישא עלאה ונחתו עמיה תרין רוחין מתרין סטרין מימינא ומשמאלא⁸</p>	<p>אמר רבי יצחק בא וראה כל מי שהוא תחת שלטונו של אדם נקרא איש, משום שנתקן בדוגמת אדם, מדרגה אחרת שהיתה לו בראשונה, שלמדנו בסוד עליון בספרא דצניעותא, כשנברא אדם ירד בדמות קדושה עליונה, וירדו עמו שתי רוחות משני צדדים מימין ומשמאל.</p>
<p>כללא דאדם ורוחא דימינא אתקרי נשמתא קדישא דכתיב (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים ורוחא דשמאלא אתקרי נפש חיה והוה אזיל ונחית⁹ מעילא לתתא ולא אתיישבא</p>	<p>הכלל של אדם והרוח של הימין נקראת נשמה קדושה, שכתוב ויפח באפיו נשמת חיים, והרוח של השמאל נקראת נפש חיה, והיתה הולכת ויורדת</p>

¹ ח"א כ סע"א (לש"ו).

² בחתימת מעשה בראשית נשלם הכל על תיקונם, והוא מה שחתם התורה וירא אלה"ם את כל אשר עשה והנה טוב מאד (כללים ח"א קז ע"ד), אז הנה נתעלו העולמות כולם בכל העילוי הנורא הנ"ל והיו כולם במקומם העיקרי וכנז'. וכן כ"ז הוא ג"כ הענין מה שהיה שולט ומאיר אז אור היחוד דשמא שלים וכנ"ל, והוא ג"כ משום העילוי הגדול דהעולמות כולם שהיה אז, והוא מעת שהכניסו הקב"ה בגן עדן עד החטא (כללים ח"א קח ע"א), וזה"ק בראשית (כ סע"א) וכן בפ' תזריע (מח ע"א) כי גמר תיקון העולמות אבי"ע היה תלוי בבריאת האדם, משום דכולם כלולים בו והוא כלל כולם (כללים ח"ב פ ע"ד), תיקון הבריאה לא נעשה רק אלא בבריאת אדה"ר, לכן אנו אומרים בר"ה זה היום תחלת מעשיך (כללים ח"א לז ע"א).

³ מכאן ומתיקונים משמע בהדיא כסברת הרמב"ם, כי החיות הם צורת אדם דווקא, והכוונה בשור ונשר ואריה, הוא על היות להם הבטה כעין שור ונשר אריה, ולעולם הם דווקא צורת אדם (רח"ו במ"מ).

⁴ פי' קס"ד שפני אריה ממש וכו' ולכך הקשה על ר' יוסי שאמר שכולם הם צורת אדם (מ"מ).

⁵ ור"ל כמ"ש שפניהם פני אדם, ומ"ש ופני אריה היינו הבטת אריה וכו' (מ"מ).

⁶ הענין שלא יקרא איש בחי' אחת ממנו, אלא כאשר תסתלק מהאדם סוד נשמה קדושה, המחייבת לו שם אדם, כל מה שלמטה ממנו בכלל יקרא איש, מפני שאדם למעלה מאיש ושליט עליו, ותיקונו של איש הוא מאדם, ומדרגת אדם למעלה ממדרגת איש. ואיש הוא תחות שולטניה דאדם, כי אדם הוא מימין כדמיסק, ואיש משמאל כאשר יתבאר, ואדם אחרי חטאו נסתלק ממנו שם אדם ונשאר איש (אור יקר).

⁷ פי' שתחלה היה נק' אנוש או גבר, ועכשיו נק' איש שהיא מדרגה מעולה מהם הסמוכה לאדם (מ"מ).

⁸ פי' רוח א' מצד החסדים הנק' ימין, ורוח א' מצד הגבורות הנק' שמאל (מ"מ).

⁹ פי' אדה"ר הוה נחית מעילא לתתא, דהיינו שירד לג"ע הארץ ששם היה (מ"מ).

<p>בהדי אחרא¹ כד הוה עייל שבתא והוה חב אדם אתעבידו (נ"א אתנגידו)² מההוא רוחא שמאלא בריין מתפשטן בעלמא ולא אסתיימו גופא דלהון ואתחברו בהאי גופא דאדם בדכורא ונוקבא³ ואתיילידו בעלמא ואלין אקרון נגעי בני אדם⁴ תאנא עלאין מנייהו דלא אתדבקו לתתא ותליין באוריא⁵ ושמעין מה דשמעין מלעילא ומנייהו ידעין אינון אחרנין לתתא</p>	<p>ממעלה למטה, ולא מתיישבת עם האחרת. כאשר נכנסה השבת ואדם חטא, נעשו (נמשכו) מאותה רוח השמאל בריות שמתפשטות בעולם, וגופם לא הסתיים והתחברו עם גוף האדם הזה בזכר ונקבה, ונולדו בעולם, ואלו נקראים נגעי בני אדם. למדנו, העליונים מהם שלא נדבקו למטה ותלויים באויר ושומעים מה ששומעים מלמעלה, ומהם יודעים אותם האחרים למטה.</p>
<p>תנא מן בוצינא דקרדינותא⁶ נפקין תלת מאה ועשרין וחמש ניצוצי מתגלפין ומתאחדן כחדא מסטרא דגבורה⁷ דאקרון גבורות⁸ (ס"א ומתלכדן כחדא) ואתעביד חד (גופא) וכד עיילין אלין בגופא אקרי איש⁹ ולא איש דתנינן תם וישר¹⁰ איש צדיק ואיש דהכא איש מלחמה כתיב דכלא סליק דינא וכלא כחדא</p>	<p>למדנו מהניצוץ הקשה יוצאים שלש מאות ועשרים וחמשה ניצוצות חקוקים, ואחוזים יחד מצד הגבורה שנקראים גבורות, (ומתלכדים יחד) ונעשו אחד (גוף), וכשאלה נכנסים לגוף הוא נקרא איש, ולא איש ששנינו. תם וישר איש צדיק, והאיש של כאן כתוב איש מלחמה, שהכל עולה {ל} דין והכל כאחד.</p>
<p>אמר רבי יהודה אמאי⁹ לא הוה בידיה (דרבי יצחק) אתו שאילו קמיה דרבי שמעון אמר לון תו קשיא דהא תנינן כתיב (שם כג) לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת ותנינן מאן איש דא חסד והכא אמריתו דהוא דינא אלא הכי תאנא כללא הוא בחד מתקלא סלקא וכללא חד ומשום דדיני תתאי מתאחדן (נ"א ומתלכדן)¹⁰ ומתחברן בשערוי דהאי אקרי הוא דינא קשיא¹⁰</p>	<p>אמר רבי יהודה למה לא היה בידו (של רבי יצחק), באו שאלו לפני רבי שמעון, אמר להם עוד קשה שהרי שנינו שכתוב לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת, ושנינו מי זה איש חסד, וכאן אמרתם שהוא דין. אלא כך למדנו, הכל הוא עולה במשקל אחד, והכל אחד, ומשום שהדינים התחתונים אחוזים (ומתלכדים) ומתחברים בשערותיו של זה, הוא נקרא הדין הקשה.</p>

¹ פי' אותו רוח השמאלי לא נמתק ע"י הימני שמצד החסד, לפי שחטא אדה"ר באותו יום שנולד, ולכך גרם שלא נמתק השמאל בימין, ואלו לא חטא היה נתקן הכל, וז"ש כד הוה עייל וכו' (מ"מ).

² באדם ובחיה (מ"מ).

³ ולקמן עו ע"ב (לש"ו).

⁴ יש קליפות השוכנים באויר ומקומם הוא רק באויר, והם אינם כ"כ קשים כהשוכנים בארץ, וכמ"ש בפ' ויקרא (כה ע"א) תזריע (מח ע"ב) אחרי (עו ע"ב) ובאד"ר (קמג ע"ב) (דע"ה ח"ב קב ע"ב).

⁵ פי' מבינה הנק' בוצד"ק בהשאלה נפקין שכ"ה ניצוצין, וכתב באוצרות חיים שהם ש"כ ניצוצים עם ה' אלפים דאה"ה הממתקים אותם גימ' שכ"ה (מ"מ). עי' כ"ז בגלאנטי (בספר קול בוכים על איכה) בפסוק כי לא ענה מלבו דף טל ע"ב (לש"ו). ז"ל: נתן טעם להמתקת הדינים, ואחר כי לא ענה מלכו, אין הענויים והתוגות והדאגות לבבי איש באי' מסוד הלב, כלומר מעצמו של שם זה ממש, אלא היסורין באים מהחיצונים, שהוא ברא משחית לחבל את עצמו, כמ"ש ותמוגנו ביד עונינו ממש, וע"י היסורין האדם שב בתשובה, ר"ל ששב אל מקום שיצא משם, שבעונו יצא אל החיצונים וכו', ע"כ. שורש הדברים אשר אמר הרב דהש"ך ניצוצין הם נפקו מחכמה, הנה הוא בזוה"ק פ' פקודי (דף רנד סע"ב) וכמו שיובא דבריו ויתבארו למטה, וכן נזכר עוד בזוה"ק בכ"מ בפ' תזריע (דף מח ע"ב) ובאד"ר נשא (דף קלב ע"ב), וכן באד"ז (דף רצב ע"ב), ומדבר הרב בזה בארוכה בשער רפ"ח (פרק ה) ועוד בדרושי מ"ן (דרוש א) ובכ"מ מדבריו (ביאורים ח"א סו ע"א).

⁶ פי' מהבינה הנק' סטרא דגבורה (מ"מ).

⁷ היינו בזמן קטנות ז"א (רח"ו). א"נ לנוק' קרא בשם איש (מ"מ).

⁸ ור"ל איש זה שאמרנו אינו כמו איש תם וישר וכו', שמורה על הרחמים, אבל איש דכא, איש מלחמה כתיב (מ"מ).

⁹ פי' מי גרם לקטנות הזה, שבשבילה נק' איש (מ"מ).

¹⁰ דהיינו בשביל הקליפות היונקות משעורת הז"א, ולכך הוא דין קשה (מ"מ).

<p>וכד אתעבר מניה שערא דרישא אתבסם ודינין דלתתא לא אזדמנו ובגין כך אקרי טהור דלא אקרי טהור אלא כד נפיק מסטרא דמסאבא וכד נפיק מן מסאבא אקרי טהור דכתיב (איוב יד ד) מי יתן טהור מטמא מטמא ודאי והכא כתיב ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא</p>	<p>וכשעובר ממנו, השער של הראש נמתק, והדינים של מטה לא מזדמנים, ולכן נקרא טהור, שלא נקרא טהור אלא כשיוצא מצד הטומאה. וכשיוצא מהטומאה נקרא טהור, שכתוב מי יתן טהור מטמא, מטמא ודאי. וכאן כתוב, ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא.</p>
<p>ותא חזי ברישא דהאי איש¹ בוצינא דקרדינותא ובגין כך גולגלתא דרישא דהאי סומקא כלא כוורדא ושערי סומקי בגו סומקי² ותליין מניה כתרין תתאין דלתתא דמתערין דינין בעלמא וכד אתעבר מניה שערא ואתגליש מחסד עלאה³ אתבסם כלא ואתקרי טהור על שמיה אמר רבי יהודה אי אתקרי על שמיה קדוש אתקרי ולא טהור אמר ליה לאו הכי דקדוש לא אתקרי אלא כד תלי שערא⁴ דקדושה בשערא תלי דכתיב (במדבר ו ה) קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו והאי אקרי טהור מסטרא דתליין לתתא מניה⁵ ובגיני כך אתעבר מניה שערא ואתדביא</p>	<p>ובא וראה בראש האיש הזה ניצוץ הקשה, ולכן גולגלת הראש של זה אדומה כולה כשושנה, והשערות אדומות בתוך אדומות, ותלויים ממנו כתרים תחתונים שלמטה שמעוררים דינים בעולם. וכשעובר ממנו השער והקריח {נעשה קרח} מהחסד העליון, הכל נמתק ונקרא טהור על שמו. אמר רבי יהודה אם נקרא על שמו, קדוש נקרא ולא טהור. אמר לו לא כן, שקדוש לא נקרא אלא כשהשער תלוי, שהקדושה תלויה בשער, שכתוב קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו, וזה נקרא טהור מהצד שתלויים למטה ממנו, ולכן עובר ממנו השער ונטהר.</p>
<p>ותא חזי כל מאן דאיהו מסטרא דדינא ודינין מתאחדין ביה לא אתדכי עד דאתעבר מניה שערא⁶ ומדאתעבר מניה שערא אתדכי ואי תימא אדם לאו הכי דהא הוא שלימותא דכלא ורחמי אשתכחו ביה בגין כך לאו הכי דכלהו קדושאין וקדישין אתייחדו ביה אבל האי הוא דינא ודיני אתאחדן ביה לא אתבסם עד דאתעבר מניה שערא</p>	<p>ובא וראה כל מי שהוא מצד הדין והדינים נאחזים בו, לא נטהר עד שעובר ממנו השער, ומשעובר ממנו השער נטהר. ואם תאמר אדם לא כן, שהרי הוא שלמות הכל ונמצאים בו רחמים, לכן לא כן, שכל הקדושות והקדושים התייחדו בו, אבל זה הוא דין, והדינים אחוזים בו. לא נמתק עד שעובר ממנו השער.</p>
<p>תא חזי דהא ליואי דאתו מהאי סטרא דדינא לא מתדכאן עד דאתעברון מנהון שערא דכתיב (שם ח ז) וכה תעשה להם לטהרם הזה עליהם מי</p>	<p>בא וראה שהרי הלויים שבאו מצד הדין הזה לא נטהרים עד שעובר מהם השער, שכתוב וכה תעשה להם לטהרם הזה עליהם מי חטאת והעבירו תער על</p>

¹ הענין כי איש הוא יסוד, ועי' בספד"צ בריש פרק ב' כתיב ולא עבר כו', ויסוד ומלכות, שניהם מסט' דגבורה, ולכן בשניהם אש, וה' דאשה הוא ה"ג, וי' דאיש הוא טפת החסדים, ונכלל בו ה"ג, לכך הוא י' ומתחלה מקבל ה' גבורות נק' איש מלחמה בשערוי דלתתא דהוא צמר, ואח"כ כשמקבל טיפת החסדים, שאז הוא מ"ל (נ"ל בסוד חשמ"ל) והוא נק' חסד, ועי' באד"ר רמב ע"א (יהל אור).

² מכאן משמע דאירי בנוק' דלת ראשך כארגמן, דאלו בז"א הם שחורות אלא דקשה שהקלי' נאחזות בז"א בשערות ולא בה כנודע (רח"ו).

³ פי' מכח החסדים שנמשכים לז"א, מתבטל יניקת הקלי' מהשעורת (מ"מ).

⁴ פי' כמו הנזיר שרומז לא"א, קווצותיו תלתלים (מ"מ).

⁵ פי' מצד הקלי' שהיו ינוקים ממנו ונטהר מהם, לכך נקרא טהור (מ"מ).

⁶ מבואר ממאמר זה, כי שערות הראש הם מורים על הדינים, ומי שאינו מגלח ערב שבת נותן כח לזרים לשלוט עליו, ועיקר הדבר לכוון לסוד הנאמר בפ' ויחי, עד לא גליש דא רישא דמאריה ועד לא מריט למטרוניתא, אשר להיותנו בצלם אלהים, הוזהרנו לגלחן דוגמת העברת השערות השחורות, שנאמר בהם קווצותיו תלתלים שחורות כעורב, כנודע לבאים בסוד ה', כי ע"כ נאמר וסביביו נשערה מאד (מ"מ).

<p>חטאת והעבירו תער על כל בשרם וגו' ובגין דיתבסמון יתיר בעי כהנא דאתי מסטרא דחסד עלאה לארמא לון דכתיב (שם יא) והניף אהרן את הלויים תנופה לפני ה', כמו שהוא לאיש איש דלעילא דכד בעי לאתבסמא</p>	<p>כל בשרם וגו', וכדי שימתקו יותר, צריך הכהן שהוא בא מצד החסד העליון להרים אותם, שכתוב והניף אהרן את הלויים תנופה לפני ה', כמו שהוא לאיש הזה שלמעלה, שכאשר רוצה להתמתק</p>
<p>מט/א יתיר¹ אתגלייא ביה חסד עלאה ואתבסם² ומבסם³ הוא לתתא</p>	<p>יותר מתגלה בו חסד עליון ונמתק, והוא ממתיק למטה.</p>
<p>והאי איש בכללא דאדם⁴ הוא וכד בעי קודשא בריך הוא לאגחא קרבא⁵ בהאי איש⁶ אגח בהו קרבא⁷ דכתיב (שמות טו ג) יהוה איש מלחמה בהאי איש ממש ולא אגח בהו קרבא עד אעבר ליה שער ארישא בגין דישתלשון משלשוליהון ויתברון כל אינון כתרין דמתאחדן בשערי הדא הוא דכתיב (ישעיה ז כ) ביום ההוא יגלח ה'י⁸ וגו'⁹ בעברי נהר במלך אשור את הראש¹⁰ ושער הרגלים¹¹ וגם את הזקן¹² תספה</p>	<p>והאיש הזה הוא בכללו של האדם. וכשנקב"ה רוצה להלחם בקרב, באיש הזה הוא נלחם בהם קרב, שכתוב ה' איש מלחמה, באיש הזה ממש. ולא נלחם בהם בקרב עד שעובר לו שער הראש, כדי שישתלשלו מהשתלשלותם וישברו כל אותם הכתרים האחוזים בשערות, זהו שכתוב ביום ההוא יגלח אדנ"י וגו', בעברי נהר במלך אשור את הראש ושער הרגלים וגם את הזקן תספה.</p>
<p>תאנא וכה תעשה להם לטהרם מאי וכה¹³ כגוונא דלעילא הוה עליהם מי חטאת שיורי</p>	<p>למדנו וכה תעשה להם לטהרם, מה זה "וכה". כדוגמא שלמעלה, הזה עליהם</p>

¹ הם ג' בחינות: הא', העברת השער שהוא ביטול הכחות החזקים הנאחזים בו. הב', ביחוד יתיר, דהיינו היותו מתמתק דין שבו על ידי גילוי מצח הרצון אליו, וזהו שאמר "אתגליא חסד עלאה" (אור יקר).

² בקודם (אור יקר).

³ שממתיקות דיניו ימתיק דינים אחרים למטה במלכות ושאר בתי דינים (אור יקר).

⁴ ירצה שזרוע שמאל לאדם הוא איש, והענין שכל הספירות יחד הם צורת אדם, ובכל אבר מאבריו צורת אדם, שכל סוד האדרא נמצא בכל מדה מהמדות, ולכל מדה גולגולתא וגופא ודרועין ורגלין וכו', ועתה יתיישב סוד שיה"ש, שיש כלה ורעיה שהם ת"ת ומלכות, ויש דוד לרעיה ודוד לכלה, והם ת"ת וחכמה, ולכל א' מהם תיקונים ואברים והכל יחד אדם אחד, ולזה עם היות שאיש פירשנו בו אבריו וגולגולתו ושערותיו, לפי האמת הוא חלק אחד מאדם, ולזה מתמתק ונכלל באדם ואדם נתקן בו, ואם ח"ו הוא מתגולל בדיניו אין יחד שהנקבה היא יונקת דין ממנו ואדם אינו אדם אחר שאינם זכר ונקבה כדפי' (אור יקר). ר"ל, דגוף וברית חדא נינהו, ועיקר הוא גופא ושם נכלל (יהל אור).

⁵ ירצה כשהרחמים מתעוררים לרחם על ישראל, הצדיקים וצריך דין להנקם מן האומות והרשעים היאך יהיה ענין זה, שהם ב' הפיכם דין לרשעים, והם הם האחוזים בכחות הדין ורחמים לצדיקים, לזה עושה הקב"ה ענין א' (אור יקר).

⁶ זה גבורה היא דין ממציאיותה וצנורותיה ושערותיה כח לרשעים, מה עושה הקב"ה מגלח ומעביר השער הזה ומבטל שורשם משם, ובדין הנשאר באיש עצמו מתנקם מהם אחר העברתם, וזהו שאמר "ולא אגח עד וכו'" (אור יקר).

⁷ כאן משמע שעל המלכות מדבר, וכן פי' חכם א' שמו מהרי"ב זלה"ה (רח"ו).

⁸ בעל הרחמים לצדיקים (אור יקר).

⁹ היא מלכות, שעל ידי יחודה הוא הגילוח. בעבר הנהר מצד הבינה, שמשם התעוררות הדין (אור יקר).

¹⁰ הכחות האחוזים בחסד וגבורה שבגבורה, האחוזים בשם י"ה רישא חכמה ובינה שבה כדפי' לעיל (אור יקר).

¹¹ הם האחוזים בנ"ה שבגבורה (אור יקר).

¹² הם סוד שער האחוזים בבינה לבדה שבגבורה, וכולם בעלי דין, כל א' למיניהם משפחות משפחות (אור יקר).

¹³ שמאחר שהכוונה על אותו המציאות שמפרש והעביר וכו', אם כן אמאי קאמר, וכה תעשה, לימא ועשה להם לטהרם, הזה וכו'. אלא "וכה" אהדר למקום אחר, ירצה "וכה כגוונא דלעילא" עשה להם, וכה ירצה, כאומרו המציאות העליון. או ירצה וכה תעשה, יש כ"ה וכ"ה, יש כ"ה מימין וכ"ה משמאל, והם סוד ויפן כ"ה וכ"ה, שהם חמשים מצד הבינה, כ"ה לצד החסד וכ"ה לצד הגבורה. ומצד ימין הוא כ"ה בלא ו', רישא דכלא, כ"ה תברכו את בני ישראל, ומצד שמאל וכ"ה תדבר. וכן בלעם היה רוצה להאחז בכה, אקרי כה,

<p>טלא דבדולחא! הכא מי חטאת² דאינון שיורי טלא לזמנא דאתי כתיב (יחזקאל לו כה) וזרקתי עליכם מים טהורים³ וכבסו בגדיהם כגוונא דלעילא דתקונוי דהאי איש אתסתן בחד עלאה ואתדכי מכלא ותנינן אמאי כתיב בתער ולא במספרים אלא משום דיתעבר שערא בשרשוי ויתעברון מניה דינין תתאין משלשוליהו</p>	<p>מי חטאת, שיורי הטל של הבדולח. כאן מי חטאת, שהם שיורי הטל. לעתיד לבא כתוב וזרקתי עליכם מים טהורים. וכבסו בגדיהם כדוגמא שלמעלה, שתקוני האישה הזה רוחצים בחד עליון ונטהר מן הכל, ושנינו למה כתוב בתער ולא במספרים, אלא משום שיעבור השער בשרשו, ויעברו ממנו הדינים התחתונים מהשתלשלותם.</p>
<p>ולזמנא דיתכשרון עובדין לתתא זמין קודשא בריך הוא שערא דא לאעברא ליה ולמגלשיה בגין דלא יצמח וירבה דכתיב כי ימרט ראשו אמר רבי יצחק רב מכל ליואי קרח הוא דעבדיה קודשא בריך הוא לתתא כגוונא דלעילא וקרייה קרח אימתי בשעתא דגליש בגיניה להאי איש דכתיב קרח הוא</p>	<p>ובזמן שיכשרו המעשים למטה, עתיד הקדוש ברוך הוא להעביר לו את השער הזה ולגלח אותו, כדי שלא יצמח וירבה, שכתוב כי ימרט ראשו. אמר רבי יצחק, גדול מכל הלויים היה קרח, שהקב"ה עשה אותו למטה כדוגמא שלמעלה, וקרא לו קרח. מתי, בשעה שגלח בשבילו את האיש הזה, שכתוב קרח הוא.</p>
<p>וכד חמא קרח רישיה בלא שערא וחמא לאהרן מתקשט בקשוטי מלכין אתולול בעיניה וקנא לאהרן אמר ליה קודשא בריך הוא אנא עבדית לך כגוונא דלעילא לא בעית לאעלאה בעלאין חות לתתא והוי בתתאין דכתיב (במדבר טז לז) וירדו חיים שאולה מאי איהו שאול גיהנם דתמן צווחין חייבין ולית מאן דמרחמי עלייהו וזמינין אינון לאחייא ולאעלא כד יתער קודשא בריך הוא לעמיה ולאחייא להו דכתיב (ש"א ב ו) יהו"ה ממית ומחיה מוריד שאול ויעל</p>	<p>וכשראה קרח את ראשו בלי שער, וראה את אהרן מתקשט בקשוטי מלכים, נעשה מזולזל בעיניו, וקנא לאהרן. אמר לו הקדוש ברוך הוא, אני עשיתי אותך כדוגמא שלמעלה, לא רצית לעלות לעליונים, רד למטה ותהיה בתחתונים, שכתוב וירדו חיים שאולה. מהו שאול, גיהנם. ששם צווחים הרשעים ואין מי שמרחם עליהם. ועתידים הם לחיות ולעלות כשיעורר הקדוש ברוך הוא את עמו ולהחיותם, שכתוב ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל.</p>
<p>ואם מפאת פניו ימרט ראשו תאנא אית פנים ואית פנים ומאן פנים הללו אלין אינון דאקרונ פנים של זעם וכל אלין דתליין מאינון פנים חציפין כלהו תקיפין כלהו דלא מרחמי וכד אתעבר שערא מסטרא דאינון פנים מתעברן כלהו ואתברו דתניא כל אינון דתליין⁴ משערא דרישא אינון עלאין על אחרנין ולא חציפין כוותיהו וכל אינון דתליין מסטרא דשערא דאינון פנים כלהו חציפין ותקיפין ובגין כך</p>	<p>ואם מפאת פניו ימרט ראשו, למדנו יש פנים ויש פנים, ומי הפנים הללו. אלו הם שנקראים פנים של זעם, וכל אלו שתלויים מאותם פנים חצופים, כולם תקיפים, כולם לא מרחמים. וכשעובר השער מצד אותם הפנים, כולם עוברים ונשברים. שלמדנו כל אותם שתלויים מהשער של הראש, הם עליונים על האחרים ולא חצופים כמותם, וכל אותם שתלויים מצד השער של אותם הפנים,</p>

וללויים וכה תעשה להם לטהרם, כעין טהרת אותו כ"ה. והנה בהיותה אל הדין, ה"ך מהופך לרעה להכות, והיינו מתוך ההפכה דהיינו, הפך כ"ה ולתקנה כה תברכו, וחסדיך יברוכה, וזהו שאמר "כגוונא דלעילא" (אור יקר).

¹ פי' הארות של מוחא סתימאה הנק' טלא דבדולחא (מ"מ).

² מ"ד מים חיים עם הארת ה"ג הקדושות אל כלי יסוד נוק' הנק' חטאת הרי מי חטאת והם שיורי טלא (רח"ו).

³ מיסוד א"א עצמו (רח"ו).

⁴ וז"ס בהרת עזה כשלג כו' ועי' באד"ר קלא ע"ב (יהל אור).

<p>אנפוי מתלהטן כאשא משום ניצוצא דבוצינא דקרדינותא ובהאי כתיב (איכה ד טז) פני יהוה חלקם (תהלים לד יז) פני יהוה בעושי רע</p>	<p>כולם חצופים ותקיפים, ולכן פניו מתלהטים כאש משום הניצוץ של הניצוץ הקשה. ובזה כתוב פני ה' חלקם, פני ה' בעושי רע.</p>
<p>אמר רבי יצחק מהו נגע לבן אדמדם נגע ממש הוא אי חוורא אתחזי וסומקא לא אתעבר¹ משמע דכתיב לבן אדמדם אמר רבי יוסי דחוורא לא אתחזי אלא בסומקא² כגוונא חוורא וסומקא רבי יצחק אמר³ אף על גב דחוורא אתחזי אי סומקא לא אזיל נגע הוא דכתיב (ישעיה א יח) אם יהיו חמאיכם כשנים כשלג ילבינו⁴ וכד אתחזור כלא רחמי אשתכחו ודינין לא אשתכחו (ס"א דהא אתעקרו)</p>	<p>אמר רבי יצחק מהו נגע לבן אדמדם, נגע ממש הוא, אם נראה לבן והאדום לא עבר משמע, שכתוב לבן אדמדם. אמר רבי יוסי, שהלבן לא נראה אלא עם אדום, כדוגמת הלבן והאדום. רבי יצחק אמר אף על גב שהלבן נראה, אם האדום לא הולך נגע הוא, שכתוב אם יהיו חמאיכם כשנים כשלג ילבינו, וכשמלבין כל הרחמים נמצאים, ודינים לא נמצאים [שהרי נעקרו].</p>
<p>תאני רבי אבא כתיב נגע הוא וכתיב נגע היא חד דכר⁵ וחד נוקבא אלא כד נוקבא אסתאבת בגין חובי תתאי כתיב היא וכד דכר לא אתדכי בגין חובי תתאי כתיב נגע הוא ואשתמודען מלין אלין לגבי כהנא דינין דאתו מהאי ודינין דאתו מהאי ואשתמודען קרבני דבעיין לקרבא דכתיב (ויקרא א ג) זכר תמים וכתיב (שם ה לב) נקבה תמימה יביאנה דהא אשתמודעאן מלי מאן אתו דינין ומאן אינון חובי דאתאחדן בהאי או בהאי ועל דא כתיב (תהלים נא יט) זבחי אלהי"ם רוח נשברה לאפקא שאר קרבנין דלא כתיב רוח נשברה דאינון שלמא לעלמא וחדווה דעלאין ותתאין</p>	<p>רבי אבא לימד כתוב נגע הוא, וכתוב נגע היא, אחד זכר ואחד נקבה. אלא כשהנקבה נטמאת משום חטאי התחתונים כתוב נגע היא, וכשהזכר לא נטהר משום חטאי התחתונים כתוב נגע הוא. והדברים הללו נודעים לכהן, הדינים שבאים מזה, והדינים שבאים מזה, ונודעים הקרבנות שצריך להקריב, שכתוב זכר תמים, וכתוב נקבה תמימה יביאנה, שהרי הדברים נודעים מאיפה באו הדינים, ומאיפה אותם החטאים שאחוזים בזה או בזה. ועל כן כתוב, זבחי אלהים רוח נשברה, להוציא שאר הקרבנות, שלא כתוב רוח נשברה, שהם שלום לעולם ושמחת העליונים והתחתונים.</p>
<p>ואם יראנה הכהן תאנא רבי יוסי כתיב</p>	<p>ואם יראנה הכהן, שנה רבי יוסי, כתוב</p>
<p>מ"ב/ב</p>	
<p>(שם סה ג) שומע תפלה עדיך וגו' שומע תפלה דא קודשא בריך הוא רבי חזקיה אמר שומע תפלה שומע תפלות מבעי ליה מהו שומע תפלה אלא תפלה דא כנסת ישראל דאיהי תפלה דכתיב (שם קט ד) ואני תפלה (ס"א (שם</p>	<p>שומע תפלה עדיך וגו', שומע תפלה זה הקדוש ברוך הוא. רבי חזקיה אמר שומע תפלה, היה צריך להיות שומע תפלות, מה זה שומע תפלה. אלא תפלה זו כנסת ישראל, שהיא תפלה, שכתוב ואני תפלה (ואני תפילתי), ודוד אמר</p>

¹ זה יורה על תוקף הדינים שלא הספיק הלובן להעביר אדמומיתו (אור יקר).

² פי' ר' יוסי פליג על ר' יצחק, דס"ל לר' יצחק כיון שתחילה היה הנגע אדום, ואח"כ ראה בו הלובן, אע"פ שאותו הלובן הוא זך בבלי חוטים אדומים, כיון שלא הספיק להעביר אדמומיתו, עדיין הוא טמא. אבל ר' יוסי ס"ל הלובן בעצמו מעורב בו האדום, לכך הוא טמא. משמע לדידה, שאם היה הלובן שנראה בנגע זך לגמרי, אע"פ שלא הספיק להעביר אדמומיתו שבצד האחר, טהור (מ"מ).

³ חזר לחזק סברתו (מ"מ).

⁴ כולו הפך לבן טהור הוא (רח"ו).

⁵ בתמיה, פעם קורא הנגע לשון זכר ופעם לשון נקבה, ותירץ "אלא כד נוקבא וכו'", דהיינו כשנפגמת המלכות ח"ו, כתיב נגע היא. וכשז"א לא אתדכי, כתיב נגע הוא. ובז"א לא שייך בו ח"ו טומאה, לכך דווקא בנוק' אמר ואסתאבה, ובז"א לא אתדכי (מ"מ).

<p>ס"ט יד) ואני תפלתו) ודוד בגין כנסת ישראל קאמר לה ומה דאמר ואני תפלה כלא חד ועל דא שומע תפלה ודא תפלה של יד דכתיב (שמות יג טז) על ידכה בה"א</p>	<p>אותה בשביל כנסת ישראל. ומה שאמר ואני תפלה הכל אחד. ועל זה שומע תפלה, וזו תפלה של יד, שכתוב על ידכה בה"א.</p>
<p>עדיך כל בשר יבאו בשעתא דנופא שריא בצערא במרעין במכתשין כמה דאת אמר ובשר כי יהיה בעורו את הנגע בעור הבשר החי ובגין כך לא כתיב כל רוח יבאו אלא כל בשר יבאו מהו עדיך אלא כמה דאתמר והובא אל הכהן דא הוא קודשא בריך הוא הדא הוא דכתיב ואם יראנה הכהן תא חזי באתר חד אהרן הכהן ובאתרא אהרא הכהן סתם ודא קודשא בריך הוא אמר רבי יצחק והא כתיב נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל הכהן אי הכי דא קודשא בריך הוא¹ אמר ליה אין בגין דביה תלייא כל דכיותא וכל קדושה אמר ליה אי הכי אמאי והובא והועלה מבעי ליה אמר ליה כמה דאת אמר (שמות כז) והובא את בדיו בטבעות דעייל דא בגו דא אופ הכא והובא דיכנסון ליה לכהנא לדכאה ליה (כד אהדר ביה) ויעלון מלה קמיה²</p>	<p>עדיך כל בשר יבואו, בשעה שהגוף שרוי בצער במחלות ומכות, כמו שנאמר ובשר כי יהיה בעורו, את הנגע בעור הבשר, הבשר החי, ולכן לא כתוב כל רוח יבואו, אלא כל בשר יבואו. מה זה "עדיך" אלא כמו שנאמר, והובא אל הכהן, זהו הקדוש ברוך הוא, זהו שכתוב ואם יראנה הכהן. בא וראה, במקום אחד אהרן הכהן, ובמקום אחר הכהן סתם, וזה הקדוש ברוך הוא. אמר רבי יצחק, והרי כתוב נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל הכהן, אם כך זה הקדוש ברוך הוא. אמר לו, כן. משום שבו תלויה כל טהרה וכל קדושה. אמר לו אם כך למה והובא, היה צריך להיות והועלה. אמר לו כמו שנאמר, והובא את בדיו בטבעות, שמכניס זה לתוך זה, כמו כן כאן "והובא" שיכנסו לכהן לטהר אותו, (כשחוזר בו) ויכניסו דבר לפניו.</p>

¹ איתא באוצרות חיים בסוד הנגעים דרוש ארוך על סוד הצרעת ואני אקצר ואכתוב בקיצור מה שיצטרך להבין סוד זאת המאמר שלפנינו, ששם מבואר הוא בפירוש כאשר נזכיר בעז"ה. ידוע ששם מ"ה הוא בזעיר ויש בו ג' אלפין והוא אחד בדעת שני בת"ת ושלישי ביסוד, ובשלוש מקומות אלו אחיזת לאה ורחל, דהיינו ללאה אחד שהוא אור אחד היוצא אחורי הדעת לבנותה, והשנים שני אורות לרחל שמקומם בת"ת ויסוד ז"א, אבל אין כח באורות אלו לבנות שתי הנקבות כי אם בהיות כבר בז"א מוחין מצד אבא, אבל אם אינם בו אז ה"ס שלש נגעים, שאת כנגד לאה וספחת ובהרת לעומת שני אורות של רחל דבת"ת וביסוד. ואמנם כתב עוד באוצרות חיים וז"ל, הנגעים אינם הטומאה עצמה רק בחינת דינא קשיא קדוש אשר ממנו יניקת החיצונים הטמאים ואינו נתקן אלא ע"י אהרן הכהן אבא עלאה, ואחר כך אמר וז"ל, נגע הזה הוא קדושה אלא שהוא דין והוא דוחה את רוח הטומאה אשר באדם או בבית המנוגע, והגורם לנגע זה הוא הצרעת שתרגומו סגירו, כי סגירו דנהורא [עילאה] שהם מוחי זעיר מצד אבא [חכמה עילאה] שלא נגלו בזעיר הוא גרמת הצרעת שהוא אחיזת החיצונים וכו'. ותו אמר לקמיה וז"ל, והנה כאשר יש סגירו דנהורא עילאה שהם המוחין מצד אבא ואין שם מוחין אלא מצד אי' אז הוא נג"ע, והוא מ"ש בזוהר שהוא כח דדינא קשיא דקדושה עילאה המגרשת את החיצונים והקלי' כנודע, כי בחינת הבינה דוחה את החיצונים בסוד [כח] התכלת אלא שאין כח הזה בבינה רק בהיותה יחד עם החכמה, אבל עתה שהיא לבדה בלתי החכמה אינו כך, ע"כ. והרי נראים דבריו סותרים זה את זה, כי תחילה אמר שמשם יונקים החיצונים ואחר כך אמר שדוחה את רוח הטומאה. ונלע"ד שתוכן הדברים הוא שיסורים אלו דצרעת הוכנו בעצם וראשונה לעם ה' הנקרא אדם, והכוונה בהם לעורר נפש החוטא שישבו בתשובה, ואם הוא שב לה' ממהר וקורא לכהן ששרשו מאבא ואז יש כח בדין הקשה ההוא לדחות את החיצונים, שכבר יש התעוררות להאיר אור אבא ולעשות תשובה דתשובה ה' עלאה ליר"ד. והבן ענין גדול שאין טומאת הצרעת ככל שאר הטומאות, שזו אין טומאתו נודעת ולא מטמאה עד שיבוא הכהן כנודע, ואם כן אין כח לחיצונים לינק או להאחז שם עד בוא הכהן ואז כבר יש כח לדחותם. אבל אין ספק שאם בא הכהן וטמאו והוא לא שב לה' אז יתאחזו שם כל החיצונים. ואחרי הקדימנו זה נבוא לבאר המאמר לפי הנזכר באוצרות חיים ובתוספת קצת מן ההדיוט. בתחילה נדקדק מאי אולמיה דהאי קרא דוהובא אל הכהן, דהקשה ממנו רבי יצחק מפסוק ובא אל הכהן, שכבר הוזכר ונתבאר דדא הוא קב"ה וכו' (רמ"ז).

² פ' שהוא ע"ד שביארנו בענין נתינת התרומה אל הכהן שהוא חזרת האור למקומו בזעיר אנפין וכן הוא הכוונה בכאן כי על ידי הבאתו אל הכהן התחתון הוא גורם ורומז למעלה שאותן אורות אימא היוצאין לחוץ ונעשים נגעים ועל ידי הראותם לכהן גורם שיחזרו אותם האורות למקומם ולחברם אל היסוד

<p>אמר רבי יצחק הכי תנינן נגע צרעת נגע הוא דינא תקיפא שריא בעלמא צרעת סגירו כמה דאתמר סגירו דנהורא עלאה סגירו דטיבו עלאה דלא נחית לעלמא כי תהיה באדם באדם סתם והובא אל הכהן דא כהן דלתתא דהוא אתתקן למפתח ההוא סגירו ולאדלקא בוציניא דישתכחו על ידוי ברכאן לעילא ולתתא ויתעבר ויסתלק ההוא נגע וישרי נהירו דרחמי על כלא ובגין כך והובא אל הכהן</p>	<p>אמר רבי יצחק כך שנינו נגע צרעת נגע הוא, הדין הקשה שרוי בעולם, צרעת הסגירה כמו שנאמר הסגר האור העליון, הסגר של הטוב העליון שלא יורד לעולם. כי תהיה באדם, באדם סתם, והובא אל הכהן, זה הכהן שלמטה, שהוא מתקן לפתוח אותו הסגר ולהדליק מאורות, שימצאו על ידו ברכות למעלה ולמטה, ויעבור ויסתלק אותו הנגע וישרה אור של רחמים על הכל, ולכן והובא אל הכהן.</p>
<p>אמר רבי אבא חמינא לאינהו בני עלמא דלא משגחן ולא ידעין ביקרא דמאריהון כתיב בהו בישראל (ויקרא כ כד) אשר הבדלתי אתכם מן העמים להיות לי וכתוב (שם ז) והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני יהוה אי אינון מתרחקן אן הוא קדושה דילהון הא רעותא דילהון אתרחקת מניה וקרא אכריז ואמר (תהלים לב ט) אל תהיו כסוס כפרד אין הבין כמה אתפרשן בני נשא מסוס ופרד בקדושה דגרמייהו לאשתכחא שלימין ורשומין מכלא ועל דא זווגא דבני נשא הוא בזמנין ידיען לכוונא רעותא לאתדבקא ביה בקודשא בריך הוא</p>	<p>אמר רבי אבא ראיתי אותם בני העולם שלא משגיחים ולא יודעים בכבוד רבונם, כתוב בישראל אשר הבדלתי אתכם מן העמים להיות לי, וכתוב והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה'. אם הם מתרחקים, איפה הקדושה שלהם, הרי רצונם התרחק ממנו, והכתוב מכריז ואומר אל תהיו כסוס כפרד אין הבין, במה נפרדים בני אדם מסוס ופרד, בקדושת עצמם, שימצאו שלמים ורשומים מהכל, ועל כן זווגם של בני אדם הוא בזמנים ידועים, לכוון הרצון להדבק בקדוש ברוך הוא.</p>
<p>והא אתערו בפלגות ליליא קודשא בריך הוא עאל בגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקיא וכנסת ישראל משבחת ליה לקודשא בריך הוא והוא שעתא דרעותא לאתדבקא בהו וחברייא דמשתדלי באורייתא משתתפי בה בכנסת ישראל לשבחה למלכא קדישא ואתעסקן באורייתא</p>	<p>והרי התעוררו בחצות הלילה, הקדוש ברוך הוא נכנס לגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, וכנסת ישראל משבחת את הקדוש ברוך הוא, והיא עת רצון לדבק בהם. והחברים שעוסקים בתורה משתתפים עם כנסת ישראל לשבח את המלך הקדוש ועוסקים בתורה.</p>
<p>שאר בני נשא כדין עידן רעותא לאתקדשא בקדושה דקודשא בריך הוא ולכוונא רעותא לאתדבקא ביה ואינון חברייא דמשתדלי באורייתא¹ זווגא דילהון בשעתא דזווגא אחרא אשתכח² והאי משבת לשבת לכוונא רעותא לאתדבקא ביה בקודשא בריך הוא ובכנסת</p>	<p>שאר בני האדם, אז עת רצון להתקדש בקדושת הקדוש ברוך הוא, ולכוון רצון לדבק בו. ואותם החברים שעוסקים בתורה, הזווג שלהם בשעה שנמצא זווג אחר, וזה משבת לשבת, לכוון הרצון לדבק בקדוש ברוך הוא ובכנסת ישראל, שהיא עת רצון שהכל מתברכים,</p>

דאימא שהם שורש כל החסדים שהוא סוד הכהן. וז"ש דיכנסין ליה לכהנא ויעלין מלה קמיה והכוונה כי האור לא יצא לחוץ ויפסוק ממקורו ח"ו רק שיהיה במטי ולא מטי יוצא וחוזר ונכנס ונדבק במקורו ועל ידי זה אין כח לחיצונים לינק בעודו דבוק שם בשרשו ע"ד שביארנו בענין התרומה כשנותנה לכהן וע"ש וז"ש (ויקרא יג ט) והובא אל הכהן דא כהן דלתתא פי' שהם החסדים שבתוך יסוד הבינה בהיותה עם ה"ח למטה בזעיר אנפין ושאר לשון הזוהר יובן בדרך זה (זהר רקיע).

¹ עי' לקמן פא ע"א ועי' עוד פרשה וישב קפ סע"ב וקפא ע"א ועי' פרשת יתרו פט ע"א וע"ב ולקמן פב ע"א (לש"ו).

² עי' לש"ו ביאורים ח"ב יא ע"ד.

<p>ישראל דהוא עידן רעותא דמתברכן כלא עלאי ותתאי</p>	<p>העליונים והתחתונים.</p>
<p>אי בני נשא אתרחקו מניה ועבדן כבעירי אן הוא קדושה דלהון לאשתכחא קדישין אן אינון נפשאן קדישין דמשכן מעילא ושלמה מלכא צווח ואמר (משלי יט ב) גם בלא דעת נפש לא טוב גם בלא דעת מאן הוא דעת דא קודשא בריך הוא נפש לא טוב דא הוא נפש דאינון משכין בעובדיהו לא טוב דהא מסטרא אחרא אתמשכאן עליהו נפשטא דלאו איהו טוב בגין דלא מכווני לבייהו לקודשא בריך הוא</p>	<p>אם בני אדם התרחקו ממנו ועושים כבהמות, איפה הקדושה שלהם, שימצאו קדושים. איפה הנפשות הקדושות שמושכים מלמעלה. ושלמה המלך צווח ואומר, גם בלא דעת נפש לא טוב, גם בלא דעת, מי הוא הדעת, זה הקדוש ברוך הוא, נפש לא טוב, זוהי הנפש שהם מושכים במעשיהם, לא טוב, שהרי מהצד האחר נמשכות עליהם, נפש שאינה טוב, משום שלא מכוונים לבם לקדוש ברוך הוא.</p>
<p>מאן דאתלהיט ביצר הרע בלא רעותא וכוונה דלכא לקודשא בריך הוא מסטרא דיצר הרע אתמשך עליה נפשא דלאו איהו טוב הדא הוא דכתיב גם בלא דעת נפש לא טוב ואין ברגלים חוטא מאן דאיהו אן ודחי שעתא בלא רעותא קדישא חוטא חוטא ודאי בכלא ועל דא שריין מכתשין בישין בבני נשא ואסחידו באנפייהו בהציפותא דילהון לאחזאה דהא קודשא בריך הוא מאיס בהו ולא דעתיה בהון עד דאינון זכאן</p>	<p>מי שמתלהט ביצר הרע בלי רצון וכוונת הלב לקדוש ברוך הוא, נמשכת עליו נפש מהצד של יצר הרע שאינה טוב, זהו שכתוב גם בלא דעת נפש לא טוב. ואין ברגלים חוטא, מי שהוא אף ברגלים, ודוחה את השעה בלי רצון קדוש, חוטא, חוטא ודאי בכל. ועל זה שורות מכות רעות בבני אדם, ומעידים בפניהם על חוצפתם, להראות שהנה הקדוש ברוך הוא מואס בהם, ואין דעתו בהם עד שהם זוכים</p>
<p>נ/א</p>	
<p>ומכשראן עובדיהו כמלקדמין ומתברכן (ס"א ומתדכאן) ועל דא אשתמודען מכתשין לגבי כהנא אינון דאתיין מסטרא דמסאבא ואינון דאתיין מסטרא אחרא כגוונא דא כתיב כי תבאו אל ארץ כנען וגו' ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם¹ וכי אגר טב הוא דישתכח באינון דזכאן למיעל בארעא אלא הא אוקמוה² לאשכחא מטמונין דאטמרן בביתיהו ולאנהא לון לישראל</p>	<p>ומכשירים את מעשיהם כמקדם, ומתברכים (ומטהרים). ועל זה נודעות המכות לכהן, אותן שבאות מצד הטומאה, ואותן שבאות מהצד האחר. כדוגמא זה כתוב כי תבאו אל ארץ כנען וגו' ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם, וכי שכר טוב הוא שימצא באותם שזוכים להיכנס לארץ, אלא הנה פרשוה למצא מטמונים שהטמינו בביתם ולהנאות בהם את ישראל.</p>
<p>אבל תא חזי זכאן אינון ישראל דאינון מתדבקן ביה בקודשא בריך הוא וקודשא בריך הוא רחים להו דכתיב (מלאכי א ב) אהבתי אתכם אמר יהו"ה ומגו רחימותא דיליה אעיל להו לארעא קדישא לאשראה שכינתיה בינייהו ולמהוי דיוריה עמהון וישראל דישתכחון קדישין על כל בני עלמא</p>	<p>אבל בא וראה אשריהם ישראל שהם מתדבקים לקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא אוהב אותם, שכתוב אהבתי אתכם אמר ה'. ומתוך אהבתו הכניס אותם לארץ הקדושה להשרות שכינתו ביניהם, ושיהיה דיורו עמהם, וישראל שימצאו קדושים על כל בני העולם.</p>
<p>תא חזי כתיב (שמות לה כו) וכל הנשים אשר</p>	<p>בא וראה, כתוב וכל הנשים אשר נשא</p>

¹ עי' לעיל מז ע"א והערה שלנו שם.

² והוא אמת, אלא שיש ב' מיני נגעים, קצתם היה ליסורים לבד, וקצתם הוא לאשכחא מטמונים, ולפי שלפעמים לטמון מטמונים מזכירים שם טומאה והם מושכין שם רוח הטומאה, היו צריכין ההכנה הזו לטהר, ולפעמים היה ממש רוח הטומאה בלי מטמון ולפעמים לסבת עון לבד (אור יקר).

<p>נשא לבן וגו' בשעתא דהו עבדין עבידתא הו אמרי¹ דא למקדשא דא למשכנא דא לפרוכתא וכן כל אינון אומנין בנין דתשרי קדושה על ידיהו ואתקדש ההוא עבידתא וכד סליק לאתריה² בקדושה סליק³ כגוונא דא מאן דעביד עבידתא לעבודה זרה או לסטרא אחרא דלא קדישא כיון דאדכר ליה על ההוא עבידתא הא רוח מסאבא שריא עלוי וכד סליק עבידתא במסאבא סליק</p>	<p>לבן וגו', בשעה שהיו עושים מעשה היו אומרים זה למקדש זה למשכן וזה לפרוכת, וכן כל אותם האומנים כדי שתשרה קדושה על ידיהם ומתקדשת אותה עבודה, וכשעולה למקומו עולה בקדושה. כדוגמא זה, מי שעושה עבודה לעבודה זרה או לצד האחר שאינו קדוש, כיון שמזכיר אותו על אותו המעשה, הרי רוח טומאה שורה עליו, וכשעולה המעשה, עולה בטומאה.</p>
<p>כנעניים פלחי לעבודה זרה אינהו ומתדבקן כלהו כחדא ברוח מסאבא בעבודה זרה והו בניין בנין לפרצופייהו (ס"א לטנופייהו⁴) ולגעוליהו לסטר מסאבא לעבודה זרה וכד שראן למבני הו אמרי מלה וכיון דאתדכר בפומייהו סליק עליה רוח מסאבא כד אסתליק עבידתא ברוח מסאבא אסתליק</p>	<p>הכנעניים הם עובדי עבודה זרה, ומדבקים כולם יחד ברוח טומאה בעבודה זרה, והיו בונים בנין לפרצופיהם (לטנופיהם) ולגעוליהם לצד הטמא לעבודה זרה, וכשמתחילים לבנות היו אומרים דיבור, וכיון שנזכר בפיהם עולה עליו רוח של טומאה, כשעולה המעשה הוא עולה ברוח טומאה.</p>
<p>כיון דעאלו ישראל לארעא בעא קודשא בריך הוא לדכאה לון ולקדשא לון ארעא ולאפנאה אתר לשכינתא דלא תשרי שכינתא גו מסאבא ועל דא בההוא נגע צרעת הו סתרין בניינין דאעיין ואבנין דאתעבידו במסאבו</p>	<p>כיון שנכנסו ישראל לארץ, רצה הקדוש ברוך הוא לטהר אותם ולקדש להם את הארץ, ולפנות מקום לשכינה שלא תשרה השכינה בתוך הטומאה, ועל כן באותו נגע צרעת היו סותרים בנינים של עצים ואבנים שנעשו בטומאה.</p>
<p>תא חזי אי עובדא דא הוה לאשכחא מטמונין בלחודוי יהדרון אבנין לבתר כמה דאינון לאתרייהו ועפרא לאתריה אבל קרא כתיב וחלצו את האבנים וכתוב ועפר אחר יקח בגין</p>	<p>בא וראה אם המעשה הזה היה למצא מטמונים בלבד, יחזירו האבנים אחר כך כמות שהם למקומם, והעפר למקומו, אבל הפסוק כותב וחלצו את האבנים,</p>

¹ כל מה שעושה בס"ת ובתפילין ובמזוזה ובציצית הכל צריך להיות לשמן שכוונה למעט החולין מן המצות, והקדשים שחולין כולם חיזונים, ודע בני שגם בשעה שמתחיל לכתוב יאמר בפה הכל לש"י וכ"ש האזכרות לקדשם בפה ולומר לשם קדושת. המחשבה היא בכח ולא די בכח אלא גם בפועל שכל הרוחניות כולם היו בכח ויצאו לפועל בגזירות הגוזר (ספר הקנה &). במצוה יש תורה, ולכן צריך לומר קודם עשיית מצוה, הריני עושה כאשר צוני ה' בתורתו (יהל אור ח"א כח ע"ד).

² פ' להעשות פרוכת ולהיותו משכן כסא לקדושה כבר קדמה קדושה עליו על ידיהו (אור יקר).
³ סליק ודאי ואגב אורחין, למדנו שהדבור פועל כסגולה להמשיך כח הדבר. אם דבור קדוש, מושך כח קדושה. ואם דבור טמא, מושך כח הטומאה, ולפעמים הכוונה גם כן לבד היא פועלת, אלא שאינה פועלת בחזקה כדבור כדמסיק לקמיה. ועוד למדנו שאין צורך הדיבור תמידי אלא בעת היחוד לבד, ואח"כ מאליו נגמר כפי היחוד, וזהו שאמר "וכד סליק עבידתא וכו'" (אור יקר).

⁴ מה שנותן הליצין כח בליצנותו נותן כח לק"ך אלהים שהם כמנין לץ, לפיכך נופל בגיהנם, והרמז לזה כי מלת בגיהנם גימטריא ל"ץ, וזהו אמרנו נופל בגיהנם שהם הדינין. ולכן ארז"ל, כל ליצנותא אסירא בר מליצנותא דעבודה זרה (מגילה כה ע"ב) שהלואי ישלטו בה הדינין (עמק המלך ש"י פ"ד). ענין ע"ז, הנה כח ע"ז במקום שאין בו חיות כלל, כי אע"פ שנפלו רפ"ח נצוצין בעמקי הקליפה, בבחי' הע"ז אין שם כלל מן הניצוצות לחיות, וע"כ נק' זבחי מתים, ועי"כ נקר' צואה. כי הנה מאכל אדם כל מה שהוא אוכל יש בו חיות עליון, ולפי שהאדם בגופו הוא גשם, גם המאכל הוא גשמי. ואחר שניזון הגוף מן החיות שבו, המותר שלא נשאר בו שום חיות כלל יוצא לחוץ, ולכן אוכלי המן לא היו מוציאים כלל רעי, כי כל המן היה אוכל בלי פסולת. אבל שאר המאכלים, אחר שנברר חיות לזון את האדם, יוצא הפסולת לחוץ בלי שום חיות, וכן הענין בעצמו בע"ז, שאין שם חיות כלל, ולכן המודה בע"ז כאילו כופר בכל התורה, כי זאת הטומאה היותר חזקה וקשה בלי שום קדושה מעורב בתוכה, (טעמי מצות יתרו – עה"פ לא יהיה לך). ועי' המשך בהערה בסוף הספר.

<p>דיתעבר רוחא מסאבא ויתפני ויתקדש השתא כמלקדמין וישתכחו ישראל בקדושה ובדיורא קדישא למשרי בנייהו שכינתא ועל דא מאן דבני בנין כד שארי למבני בעי לאדכרא בפומיה דהא לפולחנא דקודשא בריך הוא הוא בני בגין דכתיב (ירמיה כב יג) הוי בונה ביתו בלא צדק¹ וגו' וכדין סייעתא דשמיא שארי עלוי וקודשא בריך הוא זמין עליה קדושתא² וקארי עליה שלום³ הדא הוא דכתיב (איוב ה כד) וידעת⁴ כי שלום אהלך וגו'</p>	<p>וכתוב ועפר אחר יקח כדי שתעבור רוח הטומאה ויתפנה ויתקדש כעת כמקדם, ומצאו ישראל בקדושה ובדיוור קדוש להשרות שכינה ביניהם, ועל כן מי שבונה בנין, כשמתחיל לבנות צריך להזכיר בפיו, שהרי לעבודת הקדוש ברוך הוא הוא בונה, משום שכתוב הוי בונה ביתו בלא צדק וגו', ואז סיוע שמימי שורה עליו, והקדוש ברוך הוא מזמין עליו קדושה, וקורא עליו שלום, זהו שכתוב וידעת כי שלום אהלך וגו'.</p>
<p>מהו ופקדת⁵ נוך הא אוקמוה אבל ופקדת לאפקדא מלה בפומא כד איהו בני וכדין ולא תחטא⁶ כתיב ואי לאו הא זמין לביתיה סטרא אחרא כל שכן מאן דבני ורעותיה בנוונא אחרא בגין דמיחד ביתא לסטרא אחרא לאסתאבא ביה הא ודאי שריא ביה רוח מסאבא ולא נפיק ההוא בר נש⁷ מעלמא עד דאתענש בההוא ביתא ומאן דדייר ביה יכול לאתזקא דהא ההוא דירה רוח מסאבא שריא ביה ואזיק מאן דאשתכח ביה</p>	<p>מה זה ופקדת נוך, הרי פרשוה, אבל ופקודת להפקיד דיבור בפה כשהוא בונה, ואז כתוב ולא תחטא. ואם לא הרי מזמין לביתו את הצד האחר. כל שכן מי שבונה ורצונו בצורה אחרת, משום שמייחד הבית לצד האחר, להטמא בו. הרי ודאי שורה בו רוח של טומאה, ולא יוצא אותו אדם מן העולם עד שנענש בבית ההוא, ומי שדר בו יכול להנזק, שהרי בדירה ההיא שורה בה רוח טומאה ומזיקה מי שנמצא בה.</p>
<p>ואי תימא במה ידיע⁸ כגון דאתוק בההוא ביתא ההוא דבני ליה או אנשי ביתיה או בנוקי דנופא או בנוקי ממונא הוא ותריין⁹ אחרנין אבתריה הא ודאי יערוק בר נש לטורא ולא ידור ביה ידור בטילא דעפרא ולא ידור ביה ובגין כך קודשא בריך הוא חס עלייהו דישראל דאינון לא ידעין מלה בכל אינון בתי והוא אמר אתון לא ידעין אנא ידענא וארשימנא לון בנגע נגע דייר בביתא¹⁰</p>	<p>ואם תאמר במה ידוע, כגון שנזוק בבית ההוא אותו שבנה אותו או אנשי ביתו, או בנזקי גוף או בנזקי ממון הוא. ושני אחרים אחריו. הרי ודאי יברח אדם להר ולא ידור בו, ידור במחלת בתל עפר ולא ידור בו. ולכן הקדוש ברוך הוא חס על ישראל שהם לא יודעים דבר בכל אותם הבתים, והוא אומר אתם לא יודעים, אני יודע, ורשמתי אותם בנגע, נגע דר בבית.</p>

¹ מדת המלכות המזומנת לכל דבר שהוא עבודת ה' ולכן בהיותו בונה לעבודת ה' היינו שיש קדושה סתם נמשכת מאת השכינה שם (אור יקר).
² דהיינו קדושה ידועה ואחר שנעשה היחוד הזה שאותה הקדושה מאת צדק נמשכת שם כדי שיהיה היחוד שלם (אור יקר).
³ שהוא זכר, והיינו "פולחנא דקב"ה" עבודתו שהוא היחוד ממש נעשה היחוד בבנין הגשמי במחנהו כדפי' (אור יקר).
⁴ הם ג' דברים: הא', השותק ולא מכוון דבר, שזה אפילו אפילו לא יכוון אל הדבר המזיק (אור יקר).
⁵ השנית המזכיר לטובה והיינו "ופקדת וכו'" (אור יקר).
⁶ הג', המזכיר שם הטומאה או כל דבר טמא שאז מתחזק כח הטומאה יותר ויותר, שאז צריך לשרש אחריה ולשנות הבית אפילו באבנים אחרים ועפר אחר, מה שאין כן השותק (אור יקר).
⁷ הבונה עצמו בהכרח נענש על ידי עוונו ממש, חופר גומא בה יפול, אבל אחר שלא גרם אלא "דדאיר בה" אפשר גם שיענש מפני ששוכן שם, וז"ש "יכיל לאתנזקא" (אור יקר).
⁸ עתה בזמנינו זה שאין דיני נגעים נוהגים (אור יקר).
⁹ דבתלתא הויא חזקה (אור יקר).
¹⁰ פי' היא הקלי' שהיתה בבית (מ"מ).

<p>הא נגע אחרא תקיפא¹ דיפיק ליה ויעבר ליה מן עלמא וכדין ונתין את הבית את אבניו ואת עציו כיון דאזיל ליה מאי טעמא ונתין את הבית אלא בכל זמנא דההוא בניין ליהוי קיים</p>	<p>הנה נגע אחר תקיף שיוציא אותו ויעביר אותו מן העולם, ואז ונתן את הבית את אבניו ואת עציו, כיון שהולך לו למה ונתן את הבית, אלא בכל זמן שאותו בנין יהיה קיים</p>
<p>נ/ב</p>	
<p>דיליה הוא ויכיל לאהדרא האי בארעא קדישא כל שכן בארעא אחרא דזמינא רוח מסאבא יתיר ויכיל בר נש לאתזקא אמר רבי אלעזר וכל שכן דקארי בקלפוי דחברוי² אחרנין לאשתכחא תמן ואפילו טורפי דקספתא לא מעברן לה מההוא ביתא ובגין כך האי קרא אכריז ואמר הוי בונה ביתו בלא צדק הוי ודאי קאמרי כל יומא בההוא ביתא</p>	<p>שלו הוא, ויכול לחזור זה. בארץ הקדושה כל שכן בארץ אחרת שרוח הטומאה מצויה יותר, ויכול אדם להנזק. אמר רבי אלעזר, וכל שכן שקורא בקליפות של חבריו האחרים להמצא שם, ואפילו דפיקות בכלים לא מעבירים אותו מאותו הבית, ולכן הפסוק הזה מכריז ואומר, הוי בונה ביתו בלא צדק, הוי ודאי שאומרים כל יום בבית ההוא.</p>
<p>רבי יוסי עאל חד יומא בחד ביתא מטא בספתא³ (ס"א אמרה בטיפסא) עאל לגו שמע חד קלא דאמר אתכנשו עולו הא חד פלוגתא דילן ספתו וננוזיק ליה עד לא ינפוק אמרו לא ניכול אלא אי דיוריה הכא</p>	<p>רבי יוסי נכנס יום אחד לבית אחד, הגיע לסף למפתן (טרח בטפוס) ונכנס פנימה. שמע קול אחד שאומר התכנסו והכנסו, הנה אחד מהיריבים ע"בעלי מחלוקת שלנו, התחברו ונזיק אותו לפני שיצא. אמרו לא נוכל, אלא אם דיורו כאן.</p>
<p>נפק רבי יוסי ודחיל אמר ודאי מאן דאעבר על מלוי דחברייא אתחייב בנפשיה אמר ליה רבי חייא והא גוים ושאר בני נשא דיירי בגווייה ואשתלימו אמר ליה אינון מסטרייהו קא אתיין אבל מאן דדחיל הטאה יכיל לאתזקא ואפילו אינון אי יעכבו דיוריהון ביה⁴ לא יפקון בשלם</p>	<p>יצא רבי יוסי ופחד אמר, ודאי מי שעובר על דברי החברים מתחייב בנפשו. אמר לו רבי חייא והרי הגוים ושאר בני אדם דרים בתוכו ונשלמו. אמר לו, הם באים מצדם, אבל מי שירא חטא יכול להנזק, ואפילו הם אם יעכבו את דיורם בו לא יצאו בשלום.</p>
<p>אמר ליה והא כתיב (איוב כא ט) בתיהם שלום⁵ מפחד אמר ליה כגון דהוה מאחרא ואתבני מצדק וקרא הכי הוא בתיהם שלום מפחד כשבתיהם שלום מפחד שבט אלו"ה לא שריא עליהם ובא אשר לו הבית והגיד וגו' והגיד</p>	<p>אמר לו, והרי כתוב בתיהם שלום מפחד, אמר לו כגון שהיה מאחר ונבנה מצדק. והפסוק כך הוא, בתיהם שלום מפחד, כשבתיהם שלום מפחד שבט אלוה לא שורה עליהם. ובא אשר לו הבית והגיד וגו', "והגיד" היה צריך להיות</p>

¹ פי' היה שולח הקב"ה מקטרג עם ההוא סטרא בישא בעוד שמקטרגים זה עם זה מתגלה אותו הרשע ששם נעלם, וצריכים אנו לומר שיש מינים שונים זה חזק מזה יש בהקצוע את האבנים בורח ומסתלק יש שצריך יותר שצריך ונתן את הבית וכו', הכל לפי מה שהוא מושרש שם כדמפרש "מ"ט ונתן וכו'" (אור יקר). פי' הוא נגע הקדוש משעת הבנין (מ"מ).

² ירצה עתה שנתעוררה קטטה זו בין הנגע הנתן מה' ובין השוכן שם ממש' הוא קורא "קליפוי דחברוי" ע"י בני גילו רבים שכמותו לעזרתו' ויש לו [הכרח] (הכריח) מעובדא דר' יוסי דלקמן, ובמה יראה אם הלך אם לא הלך בהיותו חוזר הנגע דהיינו דקארי הוי בונה וכו' (אור יקר).

³ סיפתא – מזוזת הבית (אור יקר).

⁴ כדרך החצונים שמשביע הרשעים בתחלתם ומצליחם וסופם לבהלה, אבל הצדיק מיד מתגרה עמו (אור יקר).

⁵ מורה שממש שלום שוכן שם ולא שבט אלוה עליהם לא בתחלתם ולא בסופם, ותירץ דהיינו בתיהם שנבנו בצדק דשריא עליה שלום כדפי' לעיל, ואותם הרשעים כששוכנים בבתיהם שלום ירצה בבתיים שנבנו כראוי בקדושה שוכן שם שלום שאין להם פחד המקנטרים והחצונים, אפילו שהם רשעים גמורים שהיה ראוי שיענשו מצד מעשיהם המקולקלים ולא שבט אלוה עליהם, ומזה היה מתרעם כי כשבתיהם הם בלא צדק אין תרעומת שהכל וספן לרעה מצדם (אור יקר).

<p>ויאמר מבעי ליה או וידבר מהו והגיד</p>	<p>"ויאמר", או "וידבר", מה זה "והגיד".</p>
<p>אלא בכל אתר מלה דחכמתא הוא והא אוקמוה כנגע נראה לי בבית כנגע נגע מבעי ליה נראה לי יש לי מבעי ליה דהא כתיב ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחותכם דיתחזי לכלא אמאי כנגע נראה לי אלא בשעתא דהאי עייל אחרא אתגלייא¹ ומקטרגא דא בדא ועל דא נראה לי² ההוא דאתכסי³ אתגלייא⁴ ודאתגלייא⁵ אתכסי⁶</p>	<p>אלא בכל מקום דבר של חכמה הוא, והנה פרשוה. כנגע נראה לי בבית, "כנגע" היה צריך להיות "נגע", "נראה לי" היה צריך להיות "יש לי", שהרי כתוב ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחותכם, שיראה לכל. למה "כנגע נראה לי", אלא בשעה שזה נכנס, אחר מתגלה ומקטרגים זה בזה, ועל זה נראה לי אותו שהתכסה התגלה, ושהתגלה התכסה.</p>
<p>ולבתר מתחזי ליה⁷ בדיוקנא דההוא נגע דביתא ואתכסייא אחרא ועל דא והגיד לכהן דמלה דחכמתא היא⁸ וכדין אתי כהנא וירמון ביתא וינתצון ליה אבנין ואען וכלא כיון דאנתצן ואתדכן כלא מתברכאן כדין כתיב (דברים ח יב) ובתים טובים תבנה וישבת אלין אקרונן טובים⁹ דהא קדמאי¹⁰ לאו אינון טובים ולאו בכללא דקדושה ודכיו נינהו</p>	<p>ואחר כך נראה לו בדמות אותו הנגע של הבית, ואחר מתכסה, ועל זה "והגיד לכהן", שדבר חכמה הוא, ואז בא הכהן ופילו את הבית וינתצו לו האבנים והעצים, והכל כיון שנתצו וטהרו הכל מתברכים, אז כתוב ובתים טובים תבנה וישבת, אלו נקראים טובים, שהרי הראשונים אינם טובים ואינם בכלל של קדושה וטהרה.</p>
<p>אמר רבי יהודה אי הכי¹¹ במאי מוקמינן קרא דכתיב (שם ו יא) ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת אי רוח מסאבא שריא בגוייהו היך מלאים כל טוב אמר רבי אלעזר מלאים כל טוב בממונא בכספא ובדהבא ובכלא כמה דאת אמר (בראשית מה כ) כי טוב כל ארץ מצרים</p>	<p>אמר רבי יהודה אם כך במה מפרשים את הפסוק שכתוב ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת, אם רוח טומאה שורה בתוכם איך מלאים כל טוב. אמר רבי אלעזר מלאים כל טוב בממון בכסף ובזהב ובכל, כמו שנאמר כי טוב כל ארץ מצרים.</p>
<p>ואמר רבי יהודה והא כל בתי דמצראין מליין חרשין ומעוון הוו אלא בגין עותרא דארעא</p>	<p>ואמר רבי יהודה, והנה כל בתי המצרים היו מלאים כשפים ותועבות, אלא עבור העושר של הארץ זה נאמר,</p>

¹ פי' דהאי עיילא הוא נגע הקדוש שדוחה את הטמא שהיה כבר בבית וזהו "אחרא אתגלייא" (מ"מ).
² נתגלה הנסתר לי (אור יקר).
³ ונבלע בכותל הבית (אור יקר).
⁴ הוא נגע בקירות הבית (אור יקר), היינו הטמא שהיה מכוסה בכותל נתגלה עתה בשביל שנכנס הטהור לכותל ודחה אותו (מ"מ).
⁵ שבא מבחוץ (אור יקר). הוא הטהור עליו כתוב "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ וכו'" והיה מגולה אתכסי נכנס לדחות את הטמא (מ"מ).
⁶ ונבלע ונשאב בכותלי הבית להוציא האחד שיראה לחוץ, אלא שקשה כי אותו שבא מבחוץ מה נעשה בו, אם נשאר שם הרי טומאה תחת טומאה ואם יוצא במה יוצא, לזה נאמר שהבא מבחוץ מתעכל שם עם השני להראות חוצה וזה שלוח מאת ה' שיתעכל שם שיעור עד העברת הטמאה הנשאב לבד ולא יותר ממנו מאומה (אור יקר).
⁷ פי' אחר שנתכסה "אתחזי ליה בדיוקנא דנגע דביתא" דהיינו אחר שנתכסה בכותל נתוצה בדיוקן נגע הטמא, והלך הטמא לגמרי, וז"ש "ואתכסייא אחרא" נמצא כלל הדברים נגע הקדוש ניתן בכותל מבחוץ תחלה ואח"כ נכנס לפנים ודחה את הטמא לחוץ ונתכסה הוא בכותל ונתגלה הטמא ואח"כ יצא הטהור לחוץ ודחה את הטמא לגמרי ומ"ש הכתוב כנגע נראה לי פי' כנגע הקדוש שאתם רואים כך נראה לי הטמא (מ"מ).
⁸ ואף כאן בחכמה ידבר האיש הזה מפני שנגע זה מורה סתרי החצונים הנעלם שם (אור יקר).
⁹ מסטרא דטוב (אור יקר).
¹⁰ הם מסטרא דרע (אור יקר).
¹¹ טעמא דנגע משום סטרא דרע דהוה סלקא דעתין דטעמא משום מטמונות וסטרא דטוב בבתי ועל דא קאמר מלאים כל טוב ממש מסטרא דטוב, ולזה תירץ דיש סטרא דטוב במטלטלים והעד מטוב מצרים כדמסיק ור' שמעון עשה פשרה בשתי הדעות (אור יקר).

<p>אתמר אוף הכא בגין עותרא וממונא הוא תרינ עותרין¹ נטלו ישראל חד כד נפקו מגלותא דמצרים וחד כד עאלו לארעא</p>	<p>כמו כן כאן עבור העושר והממון הוא שתי עושירות ע"עושרים נטלו ישראל, אחת כשיצאו מגלות מצרים, ואחת כשנכנסו לארץ.</p>
<p>רבי שמעון אמר כל דא ודאי הוה² לאתקדשא ארעא ולאעברא רוח מסאבא מארעא ומגו ישראל וכד ביתא הוה נתיץ הוה אשתכח בה ממונא למבני ליה ולמלייא ביתיה בגין דלא יצטער על ביתא וישרון בדיורא דקדושה</p>	<p>רבי שמעון אמר כל זה ודאי היה לקדש את הארץ ולהעביר רוח הטומאה מן הארץ, ומתוך ישראל, וכשהבית היה מנותץ, היה נמצא בו ממון לבנות אותו ולמלא את ביתו, כדי שלא יצטער על הבית, וישהו בדיוור של קדושה.</p>
<p>ואיש או אשה כי יהיה בעור בשרם בהרות וגו' רבי יוסי אמר כסילתא דמוקפי בבהרת עזה³ חיזו תנינא ובחיזו אתדן באינן גוונין אמר רבי יצחק שלש מאה טעמי אית מאן דגרים בבהרת עזה וכלהו אוליפנא מאבא בר חיזור⁴ (חזור) חד סאיב⁴ סהדא חד תרינ תרי סהדי ודכי מכאן ולהלאה אפילו מאה כתרי ותרי כמאה</p>	<p>ואיש או אשה כי יהיה בעור בשרם בהרות וגו', רבי יוסי אמר כמו מקום גבוה שמוקף בבהרת עזה, מראה שנינו, ובמראה נדון, באותם הצבעים. אמר רבי יצחק, שלש מאות טעמים, יש מי שגורס בבהרת עזה, וכולם למדתי מאבי, פרט לשערה (לבנה) אחת טמאה, עד אחד, שנים שני עדים וטהור, מכאן והלאה אפילו מאה כשנים, ושנים כמאה.</p>
<p>ודא אוליפנא לבתר דכתיב (דברים יט טו) לא יקום עד אחד באיש וגו' על פי שנים עדים וגו' רבי חזקיה הוה יתיב קמיה דרבי שמעון אמר כתיב נגע⁵ לבן אדמדם כדין הוא נגע דהא חוורא לא קאים בעיניה פתח רבי שמעון ואמר כתיב (ישעיה א יח) אם יהיו חטאיכם כשנים וגו' זכאין אינן ישראל דקודשא בריך הוא בעי לדכאה לון בכלא בגין דלא ישתכחון בדינא קמיה ומאריהון דדינא לא ישלטון בהון דהא כלא אזיל בתר זיניה סומקא לסומקא וחורא לחוורא ימינא לימינא ושמאלא לשמאלא בעשו כתיב (בראשית כה כה) ויצא הראשון אדמוני ועל דא שריא ביה זיניה</p>	<p>וזה למדנו לאחר שכתוב לא יקום עד אחד באיש וגו', על פי שנים עדים וגו'. רבי חזקיה היה יושב לפני רבי שמעון, אמר כתוב נגע לבן אדמדם, אז הוא נגע, שהרי הלבן לא עומד בעינו. פתח רבי שמעון ואמר, כתוב אם יהיו חטאיכם כשנים וגו', אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רוצה לטהר אותם בכל, כדי שלא ימצאו בדין לפניו, ובעלי הדין לא ישלטו בהם, שהרי הכל הולך אחר מינו, אדום לאדום ולבן ללבן, ימין לימין ושמאל לשמאל. בעשו כתוב ויצא הראשון אדמוני, ועל כן שורה בו מינו.</p>
<p>נא/א</p>	

¹ להכריח שלא על הבתים נאמר ממה שהשוו עותרא דמצרים לעותרא דארעא (אור יקר).
² פי' הנגע על זה היה עיקרו ולא על ממון ומה שאמרו הקדמונים מענין ממון הכוונה "וכד ביתא הוה נתיץ וכו'" (אור יקר).
³ "סלתא", פי' גובה. "מוקפי" פי' נפוח. ור"ל שהנגע לבן ונראה כמו עמוק וסביבו גובה כמו נפוח ובאמת אינו כן רק שנראה כך וזה שאמר חיזו תנינא ובחיזו אתדן ואמר ר' יצחק ש' הלכות למד מאביו ודבר זה למד מעצמו וזהו הדבר למה שיער א' אינו סימן טומאה אלא ב' וכן שיער שחור דווקא ב' ואח"כ למדתי שדינו כמו עד א' וכו' (זהר הרקיע).
⁴ צ"ע שאם נפרש חזור חד הוא שער א' ותריץ הם ב' שערות א"כ היכי קאמר תרינ תרי סהדי ודכייא הא אם היו שני שערות לבנות בנגע טמא מוחלט ואפשר שהוא בתמיה וכי תרי ודכייא (מ"מ).
⁵ בדף נ' ע"ב משמע דצרעת הוא רוח הטומאה והנגע אינו טומאה אלא ניצוץ אחד של דינא קשיא טהור שנגלה שם לדחות רוח הטומאה ולהעבירו משם וזה ענין נגע צרעת הנזכר בפסוק ופעם אחת אומר נגע לבדו ופעם מזכיר צרעת לבדו (שעה"מ תזריע).

<p>ואי תימא אדמוני כתיב בעשו וכתוב ביה בדוד (ש"א מז יב) ויביאהו והוא אדמוני¹ אלא דא מוזהמא דדהבא² אתעביד ודא בזהרא דדהבא³ אתדבק בעשו כתיב ביה אדמוני כלו כאדרת שער בזהמא דהתוכא⁴ נפק בדוד כתיב ביה עם יפה עינים וטוב ראי⁵</p>	<p>ואם תאמר אדמוני כתוב בעשו, וכתוב בו בדוד ויביאהו והוא אדמוני. אלא זה נעשה מזהמת הזהב, וזה נדבק בזהר הזהב. כתוב בעשו אדמוני כלו כאדרת שער, יצא בזהמת הסיגים. בדוד כתוב, עם יפה עיניים וטוב רואי.</p>
<p>תא חזי מאי טעמא גוונא חורא אשתמודע וגוונא סומקא אשתמודע סומקא בקדמיתא⁶ והא אתחזי ביה חורא הא דכיותא אתיליד ביה ושאריו לאתדכאה חורא בקדמיתא⁷ ואתחזי ביה סומקא הא שארי לאסתאבא וטמאו הכהן⁸ דהא אתיליד ביה סומקא לאסתאבא וכהנא הוה ידע⁹ בכל אינון גוונין ולזמנין דאתחזי ביה גוונא דכיותא ויסגר ליה למחמי אי אתיליד ביה גוונא אחרא ואי לא מדכי ליה הדא הוא דכתיב וטהרו הכהן¹⁰</p>	<p>בא וראה למה הצבע הלבן נודע והצבע האדום נודע. (אם הנגע) אדום בראשונה והנה נראה בו לבן, הרי טהרה נולדה בו ומתחיל להטהר. (ואם הנגע) לבן בראשונה ונראה בו אדום, הנה מתחיל להטמא, וכתוב וטמאו הכהן, שהנה נולד בו אדום להטמא. והכהן היה יודע בכל אותם הצבעים, ולפעמים שנראה בו צבע של טהרה ויסגירו לראות אם יולד בו צבע אחר, ואם לא מטהר אותו, זהו שכתוב וטהרו הכהן וגו'.</p>
<p>רבי יצחק ורבי יהודה הוו אולי בארחה אמר</p>	<p>רבי יצחק ורבי יהודה היו הולכים בדרך, אמר רבי יהודה כתוב וצרעת נעמן</p>

¹ עד אשר שלט האדם באדם לרע לו, כי האדם הוא אדם בליעל, והם החיצונים, ושולטים באדם הקדוש, בנשמות הקדושות, מחמת עון אדם וקין והבל בניו, שעירבו טוב ברע. וכפי גדלות הנשמה הקדושה, כן גדלות הרע שלה, כי כפי האבר שנאחזת בקדושה, כן תתערב באבר שכנגדו בטומאה. וז"ס כל הגדול מחבירו, יצרו גדול ממנו. וזה ג"כ היה ענין דוד הע"ה, שהיתה נשמה גדולה, ובפגם אדם נתערבה ברע גדול מאד בעמקי הקליפות, ולכן יצא אדמוני (שער הגלגולים - הקדמה לח). מן המצר עד התחלת הפסוק כל גוים הן ט' תקונין דדיקנא דז"א, ולאלין אצטריך דוד להכניע כל הגוים בכל המלחמות, שלכן היה אדמוני (בהגר"א בספד"צ כד ע"ג).

² מסיגי הגבורות בזהרא דדהבא שהמלכות בניינה מהגבורות ודוד הוא ממלכות (מ"מ).

³ אורו היפה ויש תחתיו שמרים (אור יקר).

⁴ ששם אדמימות עשו, וזה תלוי, דוד בייחוד, דהיינו "יפה עינים וטוב רואי" טוב הגוונים וטוב רואי, נצוץ אורו, והוא יפה עינים מצד נו"ה, וטוב רואי מצד היסוד (אור יקר).

⁵ עי' לקמן רסב ע"ב. דוד המע"ה היה מצד הנוקבא ולכן היה אדמוני מצד ה' גבורות דנוקבא וע"כ היה שופך דם ועכ"ז אמר הכתוב עם יפה עינים וטוב ראי שהי' אוחז גם ביסוד הנקרא יפה תואר וזש"ה אשר מנעני מבוא בדמים כי הוא יהי' בא מן הב' דמים אשר בנוקבא שהוא דם טהור ודם טמא (ליקוטי הש"ס סנהדרין). מלך ביופיו תחזינה עינך שעיקר היופי הוא חיור וסומק דין ורחמים כמ"ש דודי צח ואדום כו' וכן דוד המע"ה כתיב בי' אדמוני עם יפה עיני' וטוב רואי ר"ל שהיו בו ב' הגווני' ולכן בצד הדין שבו הי' מנצח האומות ובצד החסד עושה משפט וצדקה לעמו (ב"ע ריז ע"א).

⁶ היינו אודם הגבורה מתלבנת (אור יקר).

⁷ הוא לובן החסד המתאדמת (אור יקר).

⁸ יסורים אלו דצרעת הוכנו בעצם וראשונה לעם ה' הנקרא אדם, והכוונה בהם לעורר נפש החוטא שישוב בתשובה, ואם הוא שב לה' ממהר וקורא לכהן ששרשו מאבא ואז יש כח בדין הקשה שהוא לדחות את החיצונים, שכבר יש התעוררות להאיר אור אבא ולעשות תשובה דתשובה ה' עלאה ליר"ד. והבן עיני גדול שאין טומאת הצרעת ככל שאר הטומאות, שזו אין טומאתו נודעת ולא מטמאה עד שיבוא הכהן כנודע, ואם כן אין כח לחיצונים לינק או להאחז שם עד בוא הכהן ואז כבר יש כח לדחותם. אבל אין ספק שאם בא הכהן וטמאו והוא לא שב לה' אז יתאחזו שם כל החיצונים (רמ"ז לעיל מט ע"ב).

⁹ שהוא איש החסד ראש לגוונין שכל הספירות והגוונים נאצלים דרך בו ויודע אי זה מן הטהור ואי זה מן הטמא (אור יקר).

¹⁰ עי' תיקו"ז יג ע"ב: ענ"ג שבת בהפוכא נג"ע מאן דאית ליה ולא מקיים ליה אתהפך ליה לנג"ע צרעת שפחה דחריבת ביתיה ונתן את הבית את אבניו ואת עציו (ויקרא יד מה) ודא הוא עניותא דאיהו באתר דנגע צרעת. חזר בתיובתא וטהרו הכהן דא מיכאל כהן גדול ממנא תחות יד חסד ענ"ג איהו נ"הר יוצא מע"דן להשקות את הג"ן (בראשית ב י) דאיהו עדון נשמתין ו' נהר דנפיק מעדן מבין י"ה. בהגר"א: דחריבת ביתיה - ר"ל גופיה, והוא מיתה, וז"ש ונתן כו' כי השפחה היא חרבא דמלאך המות או עניות שעני חשוב כמת (נדרים סד ע"ב).

<p>רבי יהודה כתיב (מ"ב ה כז) וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך לעולם וגו' אי הוא חטא בנוי אמאי ילקון אמר ליה אלישע יתיר משאר נביאי חמא חמא דלא נפיק מנחזי ברא דמעליא ועל דא לייט לבלהו!</p>	<p>תדבק בך ובזרעך לעולם וגו'. אם הוא חטא למה ילקו בניו. אמר לו, אלישע ראה יותר משאר הנביאים, ראה שלא יצא מגיחזי בן מעולה, ועל כן קלל את כולם.</p>
<p>ולא עוד אלא אמר ליה אנא פלחנא בשמושא עלאה לגבי אליהו וזכינא בתרין חולקין דהא פלחנא ליה בקשוט ואנת רשע פנימת לי אומית לשקרא וחמידת הא עברת על אורייתא כלא ומאן דאעבר על דא מית הוא לעלמא דאתי אבל בגין דפלתת לי שמושא דילך לא להוי למגנא תהוי מיתה דילך בעלמא דין ובעלמא דאתי לא ובגין כך וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך</p>	<p>ולא עוד אלא אמר לו אני עבדתי בשמוש עליון אצל אליהו, וזכיתי בשני חלקים, שהרי עבדתי אותו באמת. ואתה רשע פגמת אותי, נשבעת לשקר וחמדת, הרי עברת על כל התורה כולה, ומי שעובר על זה מת הוא לעולם הבא. אבל משום שעבדת אותי, השמוש שלך לא יהיה לחנם, תהיה מיתתך בעולם הזה ולא בעולם הבא, ולכן וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך.</p>
<p>(גוונא דחורא אשתמודע וגוונא דסומקא אשתמודע) אמר רבי יוסי בגד הצמר או הפשתים אמאי אמר רבי יצחק בכלא שריא² ובכלא שלטא³ ואית כגוונא דא דכתיב (משלי לא יג) דרשה צמר ופשתים ובגיני כך שולטניה דההוא נגע דנפיק מאתר עלאה⁴ דא שלטא בכלא בתרי גווני⁵ בצמר ובפשתים ובגין כך זאת תורת נגע הצרעת בגד הצמר או הפשתים</p>	<p>(צבע הלבן נודע וצבע האדום נודע). אמר רבי יוסי, בגד הצמר או הפשתים למה. אמר רבי יצחק בכל שורה ובכל שולט, ויש כדוגמא זה שכתוב דרשה צמר ופשתים, ולכן שלטונו של אותו נגע שיוצא ממקום עליון זה, שולט בכל, בשני אופנים, בצמר ובפשתים, ולכן זאת תורת נגע הצרעת, בגד הצמר או הפשתים.</p>
<p>רבי יצחק הוה אזיל לקטפורה דאבוי חמא חד בר נש דסאמי בקוטרא דמטולא אכתפוי אמר ליה שורטא דקישטא בכתפך אמאי לא אמר ליה מידי אזל אבתריה חמא דעייל במערתא חדא עאל אבתריה חמא קטורא דתננא דהוה סליק מתחות ארעא ועאל ההוא בר נש בנוקבא חד ואתכסיא מניה דחיל רבי יצחק ונפק לפום מערתא עד דהוה יתיב אעברו רבי יהודה ורבי חזקיה חמא לון וקריב גביהון סח לון עובדא</p>	<p>רבי יצחק היה הולך לגינת ביתן אביו. ראה איש אחד שסטה עם קשר של משא על כתפו, אמר לו למה יש קנים של עצים על כתפך. לא אמר לו דבר. הלך אחריו ראה שנכנס למערה אחת, נכנס אחריו. ראה קיטור של עשן שהיה עולה מתחת לארץ, ונכנס האיש ההוא לנקב אחד והתכסה ממנו. פחד רבי יצחק ויצא ל י המערה. בעודו יושב, עברו רבי יהודה ורבי חזקיה, ראה אותם וקרבו אליהם, סיפר להם את המעשה.</p>

¹ עי' ח"א עט ע"א.

² אם יפגמו בני אדם בדבורם וישליטו כדפי' לעיל (אור יקר).

³ פי' שהצמר הוא בחי' החסדים והפשתים הוא בחי' הגבורות והנגע שולט בכולם לפי שכשאינם באים מוחין דאבא לז"א ואין בו אלא מוחין דאימא אזי נעשים מהם הנגעים כמ"ש הרב וזה בין בחסדים בין בגבורות שהם בחינת צמר ופשתים (מ"מ).

⁴ אחר שיתנו לה חניה אם ימסרהו לה בדבורו, אמנם העיקר שמראה בה הנגע הוא מה שהוא מסויים לקדושה, דהיינו צמר ופשתים מסויים לעבודה עליונה, דהיינו מדת המלכות בבגדי כהונה, והיא יצאה משם, לכך עיקר חנייתה צמר ופשתים, וז"ש "ואית כגוונא וכו'" וכמו שהמדה העליונה שולטת בכל שהכל נברא ממה וכל פעל ה' למענהו כן החצונית נגע (אור יקר).

⁵ דומה לה וכמו שדרשה אשת חיל צמר ופשתים לעבודתה כן היא (אור יקר).

⁶ ע"ל פו ע"ב והענין כי צמר ידוע שהוא דרגא דשאת דינא דקודשא השורר ופשתן הוא לבושיה כתלב חיור וידוע שסוד לבושיה לבוש בד והוא שרשא דחמור ה' דסט"א וז"ס שני השעירים וכן קין והבל והבל בסוד שעיר הנשחט וקין שעיר החי (יהל אור).

<p>אמר רבי יהודה בריך רחמנא דשזבך האי מערתא דסגיר דסרוניא היא וכל יתבי היא קרתא חרשין אינון ואתיין למדברא לחוייא אוכמין דאינון בני עשר שנין או יתיר למעבד חרשין ולא מנטרא מנייהו ואתעבידו סגירין וכל זייני חרשין דלהון בהאי מערתא אינון</p>	<p>אמר רבי יהודה ברוך הרחמן שהצילך, זוהי מערת המצורעים של סרוניא, וכל יושבי העיר היא הם מכשפים, ובאים למדבר לנחשים השחורים שהם בני עשר שנים או יותר לעשות כשפים, ולא נשמרים מהם ונעשים מצורעים. וכל מיני כשפים שלהם הם במערה הזו.</p>
<p>אזלו עד דהוו אזלי אערעו בחד בר נש דהוה אתי ובריה דהוה מרע קטיר על חמרא אמרו ליה מאן את אמר להו יודאי ודא הוא ברי דאיהו קטיר על חמרא אמרו ליה אמאי הוא קטיר אמר לון דיורי הוא בחד כפר דאיהו מבני רומאי והאי ברי הוה אוליף אורייתא בכל יומא והוה אהדר לביתא ולעי לון לאינון מלין</p>	<p>הלכו, בעודם הולכים פגשו באיש אחד שהיה בא ובנו שהיה חולה קשור על החמור, אמרו לו מי אתה. אמר להם יהודי, וזה הוא בני שקשור על החמור. אמרו לו למה הוא קשור. אמר להם מגורי הוא בכפר אחד שהוא מבני הרומאים, ובני הזה היה לומד תורה בכל יום, והיה חוזר הביתה ולומד את אותם הדברים.</p>
<p>ותלת שנין הוה דיורי בהווא ביתא ולא חמינא מידי והשתא יומא חד עאל ברי לביתא לאהדרא מלין אעבר חד רוחא קמיה ונזיק ליה אעקם פומיה ועינוי וידוי אתעקמו ולא יכיל למללא ואתינא לגבי מערתא דסגירו דסרוניא דילמא ילפון לי מלה דאסוותא אמר ליה רבי יהודה ובהווא</p>	<p>ושלש שנים היו מגורי בבית ההוא, ולא ראיתי דבר. וכעת יום אחד נכנס בני לבית לחזור על הדברים עברה רוח אחת לפניו והזיקה לו, התעקמו פיו ועינוי וידיו התעקמו, ולא יכל לדבר, ובאתי למערת המצורעים של סרוניא אולי ילמדו אותי דבר של רפואה. אמר לו רבי יהודה ובאותו</p>
<p>נא/ב</p>	
<p>ביתא ידעת מן קדמת דנא דאתנוק ביה בר נש אחרא אמר ליה ידענא דהא מכמה יומין אתנוק ביה חד בר נש והוה אמרי דמרעא הוה ומנייהו אמרי דרוחא דביתא ולבתר עאלו ביה כמה בני נשא ולא אתנוקו אמרו היינו דאמרי חברייא! ווי לאינון דעברין על מליהו</p>	<p>הבית האם ידעת מקודם אם נזוק בו איש אחר. אמר לו ידעתי, שהרי מכמה ימים נזוק בו איש אחד, והיו אומרים שהיה חולה, ומהם אומרים שרוח של הבית. ואחר כך נכנסו בו כמה אנשים ולא נזוקו. אמרו זהו שאומרים החברים, אוי לאותם שעוברים על דבריהם.</p>
<p>פתח רבי יהודה ואמר (ירמיה כב יג) הוי בונה ביתו בלא צדק דהא בכל אתר דאשתכח ביה צדק כל רוחין וכל מזיקי עלמא ערקין מניה ולא משתכחי קמיה ועם כל דא מאן דאקדים²</p>	<p>פתח רבי יהודה ואמר הוי בונה ביתו בלא צדק, שהרי בכל מקום שנמצא בו צדק כל הרוחות וכל מזיקי העולם בורחים ממנו ולא נמצאים לפניו. ועם כל זה, מי שמקדים ונוטל המקום או</p>

¹ שכיון שניזוק אדם בבית א' הזק רוח רעה, אפילו שידורו שם כמה בני אדם ולא נזוק, אי אפשר מפני זה לומר שלא ינזק, שאפשר שאותם שלא נזוקו יהיו צדיקים הרבה וזכותם עמדה להם. או אפשר שהם רשעים ומין במינו אינו חושש. או אפשר שהרוח הטמא אשר שם יתעורר מזמן לזמן לסבות ידועות, ויקרה מקרהו שלא נתעורר מזמן לזמן לסבות ידועות, ויקרה מקרה שלא נתעורר כל אותו זמן ועתה יתעורר ויזיק, או אפשר שלא מצא עת פנאי להזיק לאותם שהיו דרים עד עתה, מפני שלא נשאר עולם שם אדם יחידי, ואם נשאר יחידי לא היה בעת כחו, שיש עת שכחם נוספת, ויש עת שאין כחם כל כך, כמו חצות היום חצות לילה, או במילוי הלבנה או חסרונה, או עת בשנה ידועה או זמן גרוע שכחות הדין מתעוררים, ולזה שומר נפשו ירחק משם (אור יקר).

² ואפילו ירצה לעושת שם משכן צדק לא יוכל, כיון שנתאחז שם הטמא ולזה יקשה "אי הכי וכו'" (אור יקר).

<p>ונטיל אתר אחיד ביה אמר ליה רבי חזקיה אי הכי שקיל שמא קדישא כרוח מסאבא אמר ליה לאו הכי אלא שמא קדישא לא שריא באתר מסאבא ובגין כך אי שמא קדישא נטיל אתר מקדמת דנא כל רוחין וכל מזיקין דעלמא לא יכלין לאתחזאה ביה כל שכן לקרבא בהדיה</p>	<p>בו. אמר לו רבי חזקיה, אם כך שקול השם הקדוש כרוח הטומאה, אמר לו לא כך, אלא השם הקדוש לא שורה במקום טמא, ולכן אם השם הקדוש נוטל במקום מקודם, לכן כל הרוחות וכל מזיקי העולם לא יכולים להראות בו, כל שכן לקרב עמו.</p>
<p>אי רוח מסאבא קדים נטיל אתר שמא קדישא לא שריא ביה דהא לאו אתריה וכד הוה נחית נגע צרעת הוה מדכי אתרא ואפיק לרוח מסאבא מאתריה ולבתר מנתצי ביתא אבנין ואעין וכלא ובני לה כמלקדמין בסטר קדישא בצדק דדכיר ליה לשמא קדישא ולשרי עליה קדושה ועם כל דא בעפרא אחרא וירחיק ביתא מאתריה מיסודא קדמאה תרי טפחים²</p>	<p>אם רוח טומאה קודם ונוטל את המקום, השם הקדוש לא שורה בו, שהרי אינו מקומו. וכשהיה יורד נגע צרעת היה מטהר את המקום, ומוציא את רוח הטומאה ממקומו. ואחר כך מנתצים את הבית האבנים והעצים והכל ובונה אותו כמקדם בצד הקדוש בצדק, שמזכיר את השם הקדוש ומשרה עליו קדושה. ועם כל זה בעפר אחר, וירחיק את הבית ממקומו מהיסוד הראשון שני טפחים.</p>
<p>השתא דלא אתחזי ולא נחית מאן דמקטרג ביה בהווא רוח מסאבא לאפקא ליה מאתריה מאי תקנתיה אי יכיל לנפקא מהאי ביתא שפיר ואי לאו יבנה ליה כמלקדמין באבנין אחרנין ואעין וכלא ויפיק וירחיק ליה מאתר קדמאה ויבני ליה על שמא קדישא ועם כל דא לא נפיק³ ההוא רוחא מן אתר קדמאה בגין דקדושה⁴ לא שריא על אתר מסאבא</p>	<p>עכשיו שלא נראה ולא יורד מי שמטרג באותה רוח טומאה להוציאה ממקומו, מה תקנתו. אם יכול לצאת מן הבית הזה יפה, ואם לא יבנה אותו כמקדם באבנים אחרות ועצים והכל, ויוציא וירחיק אותו מהמקום הראשון ויבנה אותו על השם הקדוש. ועם כל זה לא יוצאת אותה הרוח מן המקום הראשון, משום שקדושה לא שורה על מקום טמא.</p>
<p>אמר רבי יצחק למה ליה לאטרחא כולי האי בזמנא דא כתיב (קהלת א טו) מעוות לא יוכל לתקון וגו' מיומא דאתחרב בית המקדש לא אשתכח אסותא בעלמא⁵ בגיני כך בעי בר נש</p>	<p>אמר רבי יצחק למה לו לטרוח כל זה, בזמן הזה כתוב מעוות לא יוכל לתקון וגו', מיום שנחרב בית המקדש לא נמצאה רפואה בעולם, לכן צריך אדם</p>

¹ ותירץ שאינו מפני שיש כח לחצוני לעמוד בפני מדת צדק, אלא שאין מדת צדק עושה שם משכן אחר שנטמא המקום, וזה כחו שימאסם, אמנם אם תחלה שכן צדק, הם בורחים מהקדושה, שאינם יכולים להראות במקום הקדש (אור יקר).

² דין זה לא נזכר כלל בגמ' (רח"ו).

³ מפני שאין עתה טהרת צרעת הבתים, ועכ"ז יתקן מעט שיחליש כחו שלא יוכל להזיק, או שמשנים דירתו וימאס המקום כדי שלא לקטרג בקדושים, ופעמים מסתלק, ואחר סילוקו יבא שם צדק (שם), אמנם כל זמן שעומד שם החצוני, לא יבא שם הקדושה "בגין דקדושה וכו'" (אור יקר).

⁴ אמר ר' יצחק לפי דברך שהוא כולי האי ואולי, למה ליה לאטרחא מה שאפשר שלא יועילהו ויתחזק החצוני כיון שהוא מוציא הוצאות מחדש, אם כן יקח לו בית במקום אחר שיהיה שמור שמירת קונו (אור יקר).

⁵ בפרק הקורא את המגלה ומה ראו לומר רפואה בשמינית, אמר ר' אחא מתוך שנתנה מילה בשמינית שצריכה רפואה לפיכך קבעוה בשמינית, הרי שהמילה צריכה רפואה וכו', והסוד הנעלם בברכת הרפואה שהרי הלבנה פגומה כי הטיל הנחש זוהמתו בחוה וטמא המקדש, ועתיד הקב"ה לרפאת המכה היא ולמלא פגימתה וחסרונה, והגורם הפגם והחסרון יעבירונו מן העולם, ואז יהיה אור הלבנה כאור החמה בסוד והיה אור הלבנה כאור החמה, ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים. והסוד כי יתיחד השם בכבודו, והכנפים מבחוץ כעבדים משמשים את מלכם, ואור שבעת הימים העליונים יתאצל על החמה, ואז יתמלא פגם הלבנה והאם העליונה תגלה בשעריה עליהם ואז יהיה יי אחד ושמו אחד. ובאר סבת זה ואמר ביום חבש יי את שבר עמו ומחץ מכתו, היא מכת הנחש הגורם פגימת הלבנה וטומאת המקדש, וזה סבת החרבן והגלות (עבה"ק ח"ב פ"י).

<p>לאזהרה כי היכי דלהוי נטיר אמרי נזיל¹ בהדי האי בר נש ונחמי</p>	<p>להזהר, כך שיהיה שמור. אמרו נלך עם האיש הזה ונראה.</p>
<p>אמר רבי יצחק אסיר לן אי הוה אזיל לגבי גברא רבא דחיל חטאה כגון נעמן לגבי אלישע נזיל אבתריה השתא דאיהו אזיל לגבי רחיקי עלמא רחיקי אורייתא געלי מכלא אסיר לן לאתחזאה קמייהו בריך רחמנא די שזיב לן מנייהו והאי בר נש אסיר ליה²</p>	<p>אמר רבי יצחק אסור לנו, אם היה הולך לאיש גדול ירא חטא כמו נעמן לאלישע, נלך אחריו. עכשיו שהוא הולך לרחוקי העולם, רחוקי התורה, מגועלים מן הכל, אסור לנו להראות לפניהם, ברוך הרחמן שהציל אותנו מהם. והאיש הזה אסור לו.</p>
<p>אמר רבי יהודה והא תנינן בכל מתרפאין³ חוץ מעצי אשרה וכו' אמר ליה ודא עבודה זרה איהו ולא עוד אלא דהא כתיב (דברים יח י) לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש וגו' אזלו לאורחיהו אזל ההוא בר נש לההיא מערתא הוא ובריה שרי ליה במערתא עד דנפק לקטרא לחמריה נפק קיטורא דאשא⁴ ומתא ליה ברישא וקטליה אדהכי עאל אבוי ואשכחיה מית נטל ליה ולחמריה ואזל ליה ואשכח להו לבתר יומא חד לרבי יצחק ולרבי יהודה ורבי חזקיה דהוו אזלי בכה קמייהו וסח לון עובדא</p>	<p>אמר רבי יהודה והרי שנינו בכל מתרפאים חוץ מעצי אשרה וכו', אמר לו וזהו עבודה זרה. ולא עוד אלא שהרי כתוב, לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש וגו'. הלכו לדרכם, הלך אותו האיש למערה ההיא, הוא ובנו, שם אותו במערה, עד שיצא אביו לקשר את חמורו יצא קיטור של אש והכה אותו בראשו והרג אותו, בינתיים נכנס אביו ומצא אותו מת, לקח אותו ואת חמורו והלך לו, ומצא אחרי יום אחד את רבי יצחק ואת רבי יהודה ואת רבי חזקיה שהיו הולכים, בכה לפניהם וסיפר להם את המעשה.</p>
<p>אמר רבי יצחק ולא זמנין סגיאין אמינא לך דאסיר למיהך תמן בריך רחמנא (דניאל ד לד) די כל מעבדוהי קשוט וארחתיה דין⁵ זכאין אינון צדיקיא דאזלין בארע קשוט בעלמא דין ובעלמא דאתי ועלייהו כתיב (משלי ד יח) וארע צדיקים כאור נגה וגו'</p>	<p>אמר רבי יצחק והאם לא אמרתי לך פעמים רבות שאסור ללכת לשם, ברוך הרחמן די כל מעבדוהי קשוט וארחתיה דין [שכל מעשיו אמת ודרכיו אמת] אשריהם הצדיקים שהולכים בדרך האמת בעולם הזה ובעולם הבא, ועליהם כתוב וארע צדיקים כאור נגה וגו'.</p>
<p>אמר רבי אלעזר⁶ בכל עובדוי דבר נש ליבעי ליה דליהוון כלהו לשמא קדישא מאי לשמא</p>	<p>אמר רבי אלעזר בכל מעשי האדם צריך שכולם יהיו לשם הקדוש. מה זה</p>

¹ קא סלקא דעתייהו שמותר לראות, כאומרו לא תלמד לעשות, אבל אתה למד להבין ולהורות, ורבי יצחק פירש שהיה אסור אפילו להסתכל בהם מפני שאסור להסתכל בפני אדם רשע, ואותם שהיו לומדים היו לומדים חכמים קדושים ולא היו פועלים בהם, ואם היה הפעולה על ידי הקדושה כמו נעמן על ידי אלישע, היה טוב ולהסתכל בהם לראות אסור לנו, וזהו שאמר "אסיר לן לאתחזאה" (אור יקר).

² אין צריך לומר אנו, שאין לנו עסק שם, אלא אפילו זה הצריך אסור לו זה (אור יקר).

³ ודא ע"ז שעושים הקטורת בנחשיהם, ולא עוד אלא כל מיני קסם אסור. ומה שאמר בכל מתרפאין, היינו לעשות מיני משיחה או כיוצא בעצי איסור, חוץ מעצי אשרה כדפי' (אור יקר).

⁴ עמוד אש בצורת ראש א' שהיה רוח טמא שם, ואביו ראהו מת וראה אחר כך הצורה ההיא עומדת שם אצלו, והבין שהוא הרגו (אור יקר).

⁵ הם ב' עינים: הא', מעשה אמת, אפילו זה שמת על ידי החצוני לא נאמר שלא נתחייב מיתה אלא חייב היה, ולפיכך נתן רשות לזה שפגע בו להמיתו. וגם דרכיו שגרם שניזוק כדי שיצטרך לבא עד הנה "ארחתיה דין" ואם היה יודע ללכת בדרך אמת, שהוא להתרחק מהבית ההוא, לא היה בא לידי אחד מאלו, והקב"ה היה מאריך לו אפו, עד ישוב מאותו העון שגרם לו זה, וזהו שאמר "זכאין אינון" (אור יקר).

⁶ הוקשה לו, שלפי מה שנאמר לעיל בנגעי בתים, נמצא שאין ראוי ענין זה להמצא, אלא דווקא במעשה הגוים, אבל במעשה ישראל ובנין ישראל לא. ואם כן שתי וערב שטוה אותו ישראל מאי איכא למימר, לכך

קדישא לאדכרא בפומיה שמא קדישא על כל מה דאיהו עביד דכלא הוא לפולחניה ולא ישרי עלוי סטרא אחרא בגין דאיהו זמין תדירא ¹ לבני בני נשא ויכיל לאשראה על ההוא עבידתא ועל דא השתי או הערב הוה אסתאב ושרייא	לשם הקדוש, להזכיר בפיו את השם הקדוש, על כל מה שהוא עושה, שהכל הוא לעבודתו, ולא ישרה עליו הצד האחר, משום שהוא תמיד מזומן לבני האדם, ויכול לשרות על אותו המעשה. ועל כן השתי או הערב היה נטמא ושורה
נב/א	
עליה רוח מסאבא ומה בהאי כך מאן דפקיד מלוי לסטרא אחרא ² דלא אצטריך על אחת כמה וכמה ובגין כך כתיב (דברים כג י) ונשמרת מכל דבר רע	עליו רוח טומאה, ומה בזה כך, מי שמפקיד דבריו לצד האחר שלא צריך על אחת כמה וכמה, ולכן כתוב ונשמרת מכל דבר רע.
רבי אלעזר הוה אזיל למחמי לאבוי (ס"א לחמיו) והוה עמיה רבי אבא אמר רבי אבא נימא מלין דאורייתא וניזיל פתח רבי אלעזר ואמר (בראשית יב יג) אמרי נא אחותי את האי קרא קשיא וכי אברהם דאיהו דחיל חטאה רחימו דקודשא בריך הוא הוה אמר הכי על אתתיה בגין דיוטבין ליה	רבי אלעזר היה הולך לראות את אביו (חמיו), והיה עמו רבי אבא. אמר רבי אבא, נאמר דברי תורה ונלך. פתח רבי אלעזר ואמר אמרי נא אחותי את, הפסוק הזה קשה, וכי אברהם שהוא ירא חטא, אהובו של הקדוש ברוך הוא, היה אומר כך על אשתו, כדי שייטיבו לו.
אלא אברהם אף על גב דהוה דחיל חטאה לא סמיך על זכותא דיליה ולא בעא מן קודשא בריך הוא לאפקא זכותיה אלא על זכותא דאתתיה דירווח ³ בגינה ממונא דשאר עמין דהא ממונא באתתיה זכי ליה בר נש דהא הוא דכתיב (משלי יט יד) בית והון נחלת אבות ומיהו"א אשה משכלת	אלא אברהם אף על גב שהיה ירא חטא, לא סמך על זכותו, ולא רצה מהקדוש ברוך הוא להוציא מזכותו, אלא על זכות אשתו, שירוויח בשבילה ממון של שאר העמים, שהרי הממון זוכה לו האדם באשתו, זהו שכתוב בית והון נחלת אבות, ומה' אשה משכלת.
מאן דזכי באשה משכלת זוכה בכלא וכתיב (שם לא יא) בטח בה ⁴ לב בעלה ושלל לא יחסר ⁵ ואברהם הוה אזיל בגינה למיכל שללא משאר עמין וסמיך על זכותא דילה דלא יכלון לאענשא ליה ולהייבא בה ובגיני כך לא יהיב מידי למימר אחותי היא ולא עוד ⁶ אלא דחמא חד מלאכא אזיל קמה ואמר ליה לאברהם לא תדחל מנה	מי שזוכה באשה משכלת זוכה בכל, וכתוב בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר. ואברהם היה הולך בשבילה לאכול השלל משאר העמים, וסמך על זכותה שלא יוכלו להענישו ולצחק בה. ולכן לא נתן דבר לומר אחותי היא, ולא עוד אלא שראה מלאך אחד הולך לפניו, ואמר לאברהם אל תפחד עליה הקדוש ברוך

פירש שאפילו בסתמא שורה שם הטמא, שאין רוח קדושה שורה אלא אם יזמינוהו שם, וזה שלא הזמין הקדושה והזכיר שם שמים על מעשהו, לא בא שם הקדושה והיה מקום ריקן, ונזדמן לו החצוני (אור יקר).

¹ וכל מקום שמוצא ריקן, שורה שם כדפי' (אור יקר).

² שמוסר אותו לשטן, והיינו ונשמרת שבכעס לא תאמר דבר דבור רע שמזדמן שם, ובענין אברה קשה שתיים: האחת, שאפילו וחיתה נפשי, וכי ימסרנה כדי להציל עצמו, וגדולה מזו אומר, יטב לי בעבורך, שמורה שגם על הממון היה חושש, והנה הקשה זו הגדולה וכל שכן הקטנה, ותירץ שניהם, ואמר שלא היה מוסרה מפני שמירתה, ואדרבה היה אוכל שלל בעבורך שכך הדין (אור יקר).

³ לפי דרך זה מ"ש (בראשית יב יג) למען ייטב לי, לא ר"ל שהוא היה פונה להנאות, אלא פירוש כיון שכך היא המדה שמה' אשה משכלת והון וכל טוב בא בזכותה, אם כן אמר אברהם אל תעצבי על אומרי לך שתאמרי אחותי, כי אני יודע שבזה תצילני ויתנו לי מתנות (רמ"ז).

⁴ שלא תמסר מפני זכותה (אור יקר).

⁵ עם היות שלא תמסר, ועם כל זה ברשות עשה כדמסיק (אור יקר).

⁶ וזה כפי פשט הכתוב, ועוד שלא תלה הטובה בגוים, שהיה לו לומר יטבו לי, אלא השמירה שעמה מאת הבורא, וייטב אהדר לקב"ה, והיינו תירוץ ב', והיינו, ועוד דקאמר לעיל, שהוא טענה שנית לתקן הכל (אור יקר).

<p>קודשא בריך הוא שדר לי לאפקא לך ממונא דשאר עמין ולנטרא לה מכלא וכדין לא דחיל אברהם מאתתיה אלא מניה דלא חמא עמיה מלאכא אלא עמה אמר הא היא מתנטרא ואנא לא נטירנא ובניני כך אמר אמרי נא אחותי את וגו'¹</p>	<p>הוא שלח אותי להוציא לו את ממון שאר העמים ולשמור אותה מהכל, ואז לא פחד על אשתו, אלא עליו, שלא ראה עמו מלאך אלא עמה, אמר הרי היא שמורה ואני לא שמור, ולכן אמר אמרי נא אחותי את וגו'.</p>
<p>ייטב לי ייטיבו לי מבעי ליה דכתיב והיה כי יראו אותך המצרים ואמרו אשתו זאת ועל דא ייטיבו לי מבעי ליה אלא ייטב לי דא דאזיל קמך ייטב לי בהאי עלמא קודשא בריך הוא בממונא וחיתה נפשי בההוא עלמא² בגללך דלא תסטי³ מן אורחא דקשוט דאי אזכי בניך בממונא בהאי עלמא ותסטי אנת מאורחא הא מיתא זמינא בההוא עלמא אלא תסתמר דתחי נפשי בההוא עלמא בגללך</p>	<p>ייטב לי, היה צריך להיות ייטיבו לי, שכתוב והיה כי יראו אותך המצרים ואמרו אשתו זאת, ועל כן צריך להיות ייטיבו לי. אלא ייטב לי, זה שהולך לפניך, ייטב לי הקדוש ברוך הוא בעולם הזה בממון, וחיתה נפשי באותו העולם בגללך, שלא תסטי מדרך האמת, שאם אזכה בגללך בממון בעולם הזה, ואת תסטי בדרך, הרי מיתה זמינה בעולם ההוא, אלא תשמרי שתחי נפשי בעולם ההוא בגללך.</p>
<p>ובנין דההוא מלאכא אזיל קמה לנטרא לה מה כתיב וינגע יהוה את פרעה וגו' על דבר⁴ שרי ודאי דהות אמרת למלאכא מחי והוא מחי ועל דא לא דחיל אברהם מנה כלום דהא היא מתנטרא ומה דחיל מגרמיה דחיל דלא חמא⁵</p>	<p>ומשום שהמלאך ההוא הלך לפניו לשמור אותה, מה כתוב וינגע ה' את פרעה וגו' על דבר שרי, ודאי שהיתה אומרת למלאך הכה והוא מכה, ועל כן לא פחד אברהם עליה כלום, שהרי היא</p>

¹ ויקח את שרה דע, כי מה שנלקחה שרה בארץ פלשתים שלקחה אבימלך ולא קרב אליה, ועצור עצר ה' בעד כל רחם לבית אבימלך, וארז"ל אפילו לנקביהם לא היו יכולים לצאת, עד שנתפלל עליהם אברהם, ונתן לאברהם צאן ובקר ועבדים ושפחות, והשיב לו את שרה אשתו, כי לא די לצדיקים שמחזירים להם את שלהם, אלא שמוסיפין על שלהם. וכן לעתיד (ישע' ס"ו ב') תחת הנחשת אביא זהב, וכתוב והביאו (שם ס' י"ז) את כל אחיכם מנחה לה', וכן ביציאת מצרים (שמות י"ב ל"ו) וינצלו את מצרים וכו'. ודע, כי כמו שנלקחה שרה, והחזירה פלשתים בכסף וזהב כדי שיתפלל אברהם בעדם, ויפתח את רחמם ה', כן ג"כ היה בזמן ישראל, כשלקחו הארון פלשתים דוגמת שרה, והיה בשדה פלשתים ט' חדשים, וגם בהם עשה ה' שפטים ובאלהיהם. כי (שמואל א' ה' ד') רק דגון נשאר עליו, והם הוכו בעפולים ולא היו יכולים לצאת לנקביהם כי עצור נעצרו, והעכברים מסרסים אותם, ואינם מולידים עד שהחזירהו, דוגמת אבימלך זקנם, שהשיב את שרה במנחה ורכוש, כדי שיתפלל אברהם בעדם. ולכן לקחו גם הם זאת העצה ביניהם, והשיבוהו ברכוש טחורי זהב ועכברי זהב ובקר העגלות לעולם, ובזה נתרפאו. והבן (ספר הליקוטים וירא כ).

² הוא בסוד ההוא רוחא דשביק בה, דאקרי נפש דכתיב ברחל, והיינו נפשי, פי' נפש שלי שנתתי בך (רמ"ז).

³ שלא יפתנה יצרה ויסתלק השמירה, ויהיה למפרע הכל עון ופגם (אור יקר).

⁴ במאמר פיה שהיה מצוה למלאך שמירתה הכה תכה (אור יקר).

⁵ הטעם הוא מפני שירד למצרים בלי רשות כמ"ש בפרשת לך לך פא ע"ב (רמ"ז). הנה הגם כי שם כתוב כן, אבל הוא רק דעת ר' יהודה אבל שם דף פג ע"א ע"ב בדברי הרשב"י (וכן בדברי ר' יצחק שם פב ע"א), מבואר שדעתם הוא אינו כן ע"ש היטיב, והטעם דלא חמא עמיה נטורא כי רצון הקב"ה הנה היה שיעמוד בעצמו בנסיון הנורא הזה וכן היה כי יצא לשלום כמבואר שם, וכל דברי ר' יהודה שם פא ע"ב הוא קודם ששמע את דברי הרשב"י, אבל אח"כ הרי הסכים עמו כמבואר שם פג סע"ב עש"ה ותמצא (לש"ו). הנה בזוה"ק (פ' לך לך דף פא ע"ב) הנה מבואר שם כי ירידת אברהם אבינו למצרים היה ג"כ שלא ברשות ע"ש. אמנם הוא כי שם הוא דברי ר' יהודה, ואמר כ"ז קודם ששמע את דברי רשב"י אשר שם (פג עמוד א ב), אבל אח"כ הרי הסכים עמו והוטב לפניו את כל דברי רשב"י בזה מאד מאד וכמבואר שם (פג סע"ב), עש"ה ותראה שכן הוא. וכן דברי ר' יצחק שם (פב ע"א) דבגין כך כו', וכן כל דברי הזוהר בפ' תזריע (נב ע"א) ע"ש, הנה כ"ז הוא לא כדברי ר' יהודה בזה ע"ש בכ"ז היטיב ותמצא שכן הוא (דע"ה ח"ב פג ע"ד).

<p>עמיה נטורא הכי תא חזי עשר^א זמנין פקידת שרה למלאכא למחאה לפרעה ובעשר מכתשין אלהי סימנא עבדת שרה לבנהא בתרהא דמצרים</p>	<p>שמורה. ומה שפחד על עצמו פחד, ולא ראה עמו שמירה כזו. בא וראה עשר פעמים צוותה שרה למלאך להכות את פרעה, ובעשר מכות לקה, סימן עשתה שרה לבניה אחריה במצרים.</p>
<p>רבי אבא פתח (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, עתיד הקדוש ברוך הוא להראות גאולה לבניו כאותם הימים ששלח הקדוש ברוך הוא להוציא את ישראל, והראה את אותן המכות למצרים והלקה אותם בגלל ישראל.</p>	<p>רבי אבא פתח כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, עתיד הקדוש ברוך הוא להראות גאולה לבניו כאותם הימים ששלח הקדוש ברוך הוא להוציא את ישראל, והראה את אותן המכות למצרים והלקה אותם בגלל ישראל.</p>
<p>תא חזי מה בין פורקנא דא לפורקנא דמצרים פורקנא דמצרים הוה בחד מלכא ובמלכו דדא הכא בכל מלכין דעלמא וכדין יתייקר קודשא בריך הוא בכל עלמא וינדעון כלא שלטנו דקודשא בריך הוא וכלהו ילקון במכתשין עלאין על חד תרין בגין דיסרבון כלהו בישראל וכדין יתגלי שולטניה דקודשא בריך הוא דכתיב (זכריה יד ט) והיה יהו"ה למלך על כל הארץ וכדין כלהו יתנדבון בהו בישראל לקודשא בריך הוא דדא הוא דכתיב (ישעיה סו כ) והביאו את כל אחיכם וגו' כדין קיימין אבהן בתדוה למחמי פורקנא דבנייהו כמלקדמין דדא הוא דכתיב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות אמן כן יהי רצון</p>	<p>בא וראה, מה בין הגאולה הזו לגאולת מצרים. גאולת מצרים היתה במלך אחד, ובמלכות אחת. כאן בכל המלכים של העולם. ואז יתכבד הקדוש ברוך הוא בכל העולם, וידעו הכל שלטונו של הקדוש ברוך הוא, וכולם ילקו במכות עליונות על אחת שתים, מפני שיסרבו כולם את ישראל, ואז יתגלה שלטונו של הקדוש ברוך הוא, שכתוב והיה ה' למלך על כל הארץ, ואז כולם יתנדבו את ישראל לקדוש ברוך הוא, זהו שכתוב והביאו את כל אחיכם וגו', אז יעמדו האבות בשמחה לראות את גאולת בניהם כמקדם, זהו שכתוב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, אמן כן יהי רצון.</p>
<p>ברוך ה' לעולם אמן ואמן ימלוך ה' לעולם אמן ואמן</p>	<p>ברוך ה' לעולם אמן ואמן ימלך ה' לעולם אמן ואמן</p>
<p>נב/ב</p>	

^א נמחק במ"מ, וגורס את המוסגר.

^ב שית (אור יקר), י"ג תלת (מ"מ).

^ג נמחק במ"מ, ובמקומו גורס את המוסגר.

^ד גריעותא (לפוס מנטובא).

^ה נמחק באור יקר.

^ו (אפי מ"מ).

^ז מה (אור יקר).

^ח נמחק במ"מ.

^ט גבורה (ע"ח רפ"ח ה').

^י איש (נוסף במ"מ).

^{יא} נמחק במ"מ.

¹ לתרץ טעם יפה שכל ענין ירידת אברהם למצרים סימן לגלות בניו, ולקיחת שרה סימן תחלת הגלות, ושליטת פרעה להביאה אל ביתו, ואח"כ לא ישלוט בה אלא יכה אותו עשר מכות, סימן שלא ישלוט בישראל ויוכה בעבורם עשר מכות, ושלל שלקח סימן ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, והכל סימן יפה לבניהם אחריהם, ואין לתמוה כלל על עניינם, וכן פירש ר' אבא שענין מצרים סימן לגאולה העתידה (אור יקר).

י' בתעב השכירה (נוסף בלור יקר).
י' נמחק במ"מ וגור סאת המוסגר.